Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

היינט 24 זייטען

NAJER FOLKSBLAT

פרייז 30 גראשען

נייער פאלקסבלאט

№ 31	Łódź, Piątek, 5 lutego 1932 r.	צענטער יאהרגאנג	לאדז, פרייטאג, כ״ח שבט תרצ״ב	№ 31

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71

יודישע ארץ-ישראל׳דיגע פאמעראנצן

די בעסטע איז דער וועלט, זיס און אהן פעסטקעס.

האניג פון ארא נזשען, אקא-ליפטוס, באקס. — | שמן זית-זך (אליוועז-אייל) גוט צום טרינקען און פרעגלען. מאנדלען, מאלאגע ראדזינקעס, טייטלען, סעזאמקעס. :—: אויסארבייטונגען פון „בצלאל״-קונסט-בילדער

צו בעקומען אין „תוצרת ארץ-ישראל״, שרודמיעסקא 1, טעלעפאן 42-193. גוט און ביליג! קומט און איבערצייגט אייך!

732

געז. „קולטור-ליגע״ אפט. לאדז, בזשעזשינער 23

זאל „אאזא״ נארוטאוויטש 20

מארגען, שבת, דעם 6 פעב-ואר, פינקטליך 4 נאכמיטאג קומט פאר א

גרויסער פאלקס-קאנצערט

פראגראם:

1) דער כאר ביי דער קולטור-ליגע אונטער לייטונג פון פראפ. זאזולא.
2) דראמאטישע סטודיע „באגינען״,
3) דער ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון דיר. י. זילבערבערג,
4) אויפטריט פון בעקאנטען אהטיסט י. סטרונאטש, 687
5) פירעל-קאנצערט, אויסג. פון דער יונגער מאלאנטפולער פרל. מארסקאז.

בילעטן צו 75 גר. (פאר מיטגלידער 50 גר.) צו בעקומען אין קולטור-ליגע און ביים אריינגאנג

א בשורה טובה פאר אלע מנגנים!

א וואונדער-קינד פון אונזער שטאדט לאדז!

אין א קורצע צייט וועלן די לאדזער יודן הערן דאווענען א מעריב מיט א כאר

דעם 9-יעהריגען וואונדער-קינד

לייזערל פרידמאן

וועלכער וועט פערשאפען גרויס פערגעניגען אלע צוהערער.

דער כאר געפינט זיך אונטער דער לייטונג פון זיין רבי׳ן דעם דיריגענט און קאמפאזיטאר לייב סאקאלאווסקי. פרטים אין די ווייטערע אנאנסן.

753

יודישע דעמאקראטישע פאלקס-פארטיי אין לאדז

שבת, דעם 6-טען פעברואר 8.30 אין אווענד קומט פאר אין לאקאל אויף זשעלאזנא 10a א רעפעראט פון ח׳ ראטמאן

פסח כארי (דאזאר פון דער לאדזער קהלה) א. ד. ט.:

„צי דארף דער קליינער סוחר און בעל-מלאכה געהערען צו א פאליטישער ארגאניזאציע״

נאכ׳ן רעפעראט דיסקוסיעס. חברים און סימפאטיקער, האנדווערקער און קליין-הענדלער קומט מאסענווייז! איינגאנג פריי!

עקזעקוטיוו און ראט

פון דער לאדזער ארג. פון דער יוד. פאלקס-פארטיי

752

שאכטעל-מאכער-קארפאראציע אין לאדז

זונטאג, דעם 7 טען פעב-ואר קומט פאר אין לאקאל פון צענטראלן האנדווערקער-פערבאנד. פאלוד. יאווא 4, פינקטליך 6 אין אווענד

אלגעמיינע פערזאמלונג

אויף וועלכער עס וועט געוועהלט ווערען א סטארשי, פאדסטארשיס און א פערוואלטונג.

בעמערקונג: נישט-מיטגלידער, וועלכע ווילען אנטיילנעהמען אין דער פערזאמלונג קאנען זיך רעגיסטרירען ביי דער קאמיסיע.

די פערוואלטונג.

767

צו דער פערלאבונג פון אונזער ח׳ מיטגליד ה׳ יוסף פראפעסארסקי מיט פרל. יטא פראפעסא-סקא ווינשען מיר פיל גליק און זייער לעבענס-וועג זאל מיט בלומען בעצירט זיין.

די פערוואלטונג פון דער חברה „הדרת בחורים״

מלינארסקע 8

770

צו דער פערלאבונג פון אונזער ח׳ קאלעגע ה׳ יוסף פראפעסארסקי מיט פרל. יוטא פראפעסארסקא ווינשען מיר זיי פיל גליק און עוויגעס צופרידענהייט.

קאלעגען: שמ-אל סטריקאווסקי, מרדכי זינגער, ניסן גראסבערג, יצחק סטריקאווסקי

צו דער פערלאבונג פון אונזערע ליבע קוזינקע און קוזין

פרל. יוטא פראפעסארסקא מיט ה׳ יוסף פראפעסארסקי

ווינשען מיר פיל גליק און עוויגעס צופרידענהייט. יאדזשא פלאט, יעקב בלאהשטיין, שלום בלאהשטיין,

774

מזל טוב

א הערצליכען מזל-טוב ווינשען מיר ה׳

אברהם לייב דאמב און פרוי

צו דער חתונה פון זייער ליבען זוהן

אנשעל מיט פרל. נאדזשא כזשאנאוויטש

איהר זאל דערלעבען פון זיי פיל נחת און דעם יונגען פאר א גליקליך צוזאמענלעבען.

792

י. י. בראצקי און פרוי.

מזל-טוב

א הארציגען מזל-טוב ווינשען מיר ר׳

יוסף כזשאנאוויטש

צו דער חתונה פון זיין ליבער טאכטער פרל.

נאדזשא מיט ה׳ אנשעל דאמב

און דעם יונגען פאר ווינשען מיר א גליקליך צוזאמענלעבען

ישראל בארנשטיין און פרוי.

775

מאשין-מצות

ווערט געבאקען אלע טאג פרישע און דינע, ווי אויך מצה-מעהל, אייער-פערפעל און סוכארעס לויט קארלסבאדער סיסטעם

מיר עמפפעהלען צו יעדער צייט אונזערע גוט-בעקאנטע און פרישע געבעקסען פון אונזער

איבערא-בעוואוסטער צוקערניע

ג. ווינבערג

38 פיעטריקאווער 38

:-: טעל. 82-143 :-:

קויפט נור ביי דער ערשטער האנד!

יין כשר וטוב!

פון דער אלטער בעוואוסטער פירמע

„בארוין״

אינה.: מענדיל בארנשטיין, לאדז

נאוואמיעסקא 30, טעל. 58-210

גרויסער אויסוואהל פון ווייגען, ליקערן און בראנפען׳ס.

ביליגע פרייזען. סאלידע בעהאנדלונג.

לעהרעריז

גוטע פעדאגאגין ערטיילט אינטעריכט פאר ערוואקסענע אין פוילישע, יודישע און דייטשע שפראכען

צו ביליגע פרייז׳

לאחאוו בזשעזשיער 15

הזכרה

זונטאג, דעם 7-טען פעברואר 1932 (ל׳ לחודש שבט) 12 א זייגער בייטאג, צו די שלושים פון אינזער אונפערגעסליכען

נ״ע אברהם שלעזינגער

קומט פאר אויפ׳ן בית-החיים

א הזכרה

צו וועלכער אלע קרובים פריינד און בעקאנטע ווערען געבעטען פינקטליך צו קומען.

די טיפטרויערנדע הינטערבליבענע

737

הזכרה.

זונטאג, דעם 7-טען פעב-ואר 1932, 10 א זייגער פריה צו די שלושים פון אונזער אינפערגעסליכען מאן און פאטער

נ. ע. משה פרושיצקי

קומט פאר אין דער שוהל אויף זאכאדניא 42 א הזכרה און גלייכצייטיג קומט פאר 12 א זייגער אויפ׳ן בית-החיים די ענט-יליונג פון דער מצבה, צו וועלכער אלע קרובים, פריינד, בעקאנטע און אלע מתפללים ווערען געבעטען פינקטליך צו קומען.

די משפחה

און די גבאים פון דער שוהל, זאכאדניא 42

759

די בודזשעט=דעבאטע אין סיים

היי-יאהר זאל זיין א דעפיציט פון 75 מיליאן זלאטעס

רעדע פון דעפ. דר. י. טהאז

וו א ר ש א, 4 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) היינט איז פארגעקומען די בּיודזשעט-דעבּאטע אין סיים.

עס האט געהאלטען א רעפעראט דער דעפ. מיעדזשינסקי (בּעבּי) וועלכער האט פאראויסגעזאגט אז היי-יאהר וועט זיין א דעפיציט פון 75 מיליאן זלאטעס.

דערנאך האט גערעדט דער ענדעק, דעפ. ריבארסקי, וועלכער האט שארף קריטיקירט דעם בּיודזשעט.

נאך איהם האט געהאלטען א רעדע דער פ.פ.ס.ישער דעפ. טשאפינסקי.

עס האט אויך גענומען א ווארט דער דעפ. ד״ר טהאן (פרעזעס פון יודישען קאלא).

ער האט געזאגט, אז די יודישע קאלא וועט זיך אפהאלטען פון שטימען. די יודען האט ער געזאגט — האבען געלייגט פיל האפנונגען אויף די רעגירונגען פון דער נאך מאי-איבערקעהרעניש, און לסוף האבען זיי גארנישט דערלעבט.

דעריבער האט ער אפעלירט, אז מ׳זאל נישט פערשעמען די יודען אין זייערע האפנונגען.

דער פינאנץ מיניסטער, יאן פילסודסקי האט, צ. א. געזאגט, אז די „באנק פאלסקי" האט פערגרעסערט דעם קרעדיט פון דער רעגירונג ביז 100 מיליאן זלאטעס.

* * *

כאראקטעריזירענדיג דעם איצטיגען יוירטשאפטליכען קריזיס, האט דער רעפערענט דעפ. מיעדזשינסקי אנגעוויזען אויף דעם וואלוטע-איינברוך אין 24 מלוכות. פוילען — האט ער געזאגט — איז איינע פון די 5 מלוכות וועלכע קומט אויס אהן ספּעציעלע דעוויזען-בּעגרענצונגען און פערארדנונגען.

* * *

דעפ. טהאן האט אין זיין רעדע געזאגט:

„ווען איך פרעג ביי עמיצען פון די מיניסטאריען, הלמאי עס זענען אין די אמטען נישטא קיין יודען, הער איך שטענדיג דיזעלבע תשובה: — ביי מיר ארבייטען דאך 7—8 יודען... קיינער פון די מיניסטאריען קאן, משמעות, נישט ציילען מעהר, ווי 7 יודען"

זיצונג איז דער בילדונגס=קאמיסיע ביים סיים

וו א ר ש א, 4 (טעל. פון אונזער קארעספאנדענט) היינט איז פארגעקומען א זיצונג פון דער שול-קאמיסיע ביים סיים.

עס איז געווארען בעטראכט דער נייער שול-פראיעקט, וועלכען די סענאטארען איילען זיך אדורכצופיהרען.

מארגען די אפשטימונג איבער דעם פראיעקט.

ארויסגעטרעטען פון בעבע-קלוב

וו א ר ש א, 4 (טעל. פון אונזער קארעספאנדענט) סענאטאר באגושעווסקי, א מיטגליד פון בעבע-קלוב, און געוועזענער מיטגליד פון „וויזוואלעניע" איז נעכטען ארויסגעטרעטען פון בעבע-קלוב.

אין די פאליטישע קרייזען האלט מען, אז סען. באגושעווסקי וועט אוועקלייגען דעם סענאט-מאנדאט.

באנק פאר קאאפעראטיוון זאל ליקווידירט ווערן

די פונדיישאן גופא וועט שטיין אין קאנטאקט מיט די קאאפעראטיוון

וו א ר ש א, 4 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) אין דער באנק פאר קאאפעראטיוון האט מען אפגעזאגט אלע אנגעשטעלטע און אויך די דירעקטארען.

מ׳שמועסט, אז דאס איז פארגעקומען צוליב א פאדערונג פון אמעריקאנער פונדיישאן.

מ׳זאל ליקווידירען אינגאנצען די באנק, און דער פונדיישאן אליין וועט שטיין אין קאנטאקט מיט די יודישע קאאפעראטיווע בענק אין גאנץ פוילען.

א באבע-מעשה וועגען דעם גערער רבּי׳ן

האבען אויסגעטראכט די נעכטיגע פוילישע בלעטער

וו א ר ש א, 4 (טעלעפאניש) די פוילישע צייטונגען האבען פעראפענטליכט א ידיעה פון ירושלים, אז מען האט געפונען א באמבע ביים הויז, וואו עס שטעהט איין דער גערער רבּי מיט זיין פאמיליע און אז, ווי די פאליציי האט ענטדעקט, האט א געהיימע אראבּישע ארגאניזאציע געוואלט אויפרייסען דאס הויז, וואו דער גערער רבּי וואוינט און דעם רבּי׳ן צו טויטען.

מיר קאנען דעריבער מיטטיילען, אז די גאנצע ידיעה איז נישט ריכטיג. מען האט אזא באמבע ביים הויז פון גערער רבי נישט געפונען און מען האט נישט ענטדעקט קיין [illegible] ארגאניזאציע, וואס זאל האבען געוואלט מאכען אן אטענטאט אויפ׳ן גערער רבי..

KROJU

nowoczesnego, szycia i modelowania wyuczają zatwierdzone przez Min. Oświaty Kursy Mistrza Paryskiej Akademji, Cechu Warszawskiego i Łódzkiego.

E. Wiśniewskiego

nagr. złotym medalem i dypl w Paryżu. Jedyne kursy w Polsce i m. Łodzi wyuczające bez pomocy form bibułkowych System krojenia odrazu na materjałach, opatentowanym za Nr. 12644. Kończącym świadectwa szkolne. Życzącym podręcznik. Piotrkowska 64

יין כשר יין כשר

אויב איהר האט נאך נישט גע־ טרונקען דעם בעוואוסטען

ראזינען-וויין „פראגרעס" נ׳ 6 אדער 7

און איבערצייגט אייך, אז איהר בערויבט אייך און אייער פאמיליע הנאה צו האבען פון גוטען וויין, וואס מיר פערקויפען צוליב רעקלאמע

„פראגרעס" נומער 6 און נומער 7

:—: צו בּיליגע פרייזען :—:

אלע סארטען וויינען „פראגרעס" בעקומט מען אין פאלגענדע פיליעס:

1) פירמע „פראגרעס" אלטער מארק 1 ווערט געעפענט דעם 1/2

2) וויינהאנדלונג פ. ליפעל, זאכאדניא 17

3) (פירמע שיבערט) אינה. פ. הערצבערג, 6-טען שערפּיען 43

4) וויינהאנדלונג ח בלאנרעס, גל בנא 69

5) ביר-האלע פולווערמאכער, גרינער מארק 6

פאר ליעדיגע פעטעל-ליטערדיגע פלאשען פון דער פירמע „פראגרעס" צאהלען מיר 5 גר. און פאר באטשינקעס און קווארט-פלאשען צו 10 גראשען.

וויין= און מעהד=פירמע „פראגרעס"

אלטער=מארק 2, טעל. 184-82 620

Dr. med.

J. DYNIN

Choroby uszu, nosa, gardła i krtani

6-go Sierpnia 30

telefon 153-85

POWRÓCIŁ

Godziny przyjęć 5—7

עצטע אויפפאדערונג!

דערמיט פאדער איך צום לעצטען מאל אויף שאול יעקב מיללער ווסכאדניא 14 (קאלאניאל געשעפט), געוועזענער אין וויסקיט (אומדים פון ר׳ יחיאל ליזער הנקרא לומער יחיאל, וואס האנדעלט מיט קויבערס, דאבראניצקי׳ס פ״ץ, גסוועלב 4), אז ער זאל קומען צו דין און גיב איהם ציים 4 טעג, אין געגענפאל וועל איך געצוואונגען זיין ארויסציטרעטען געגען איהם געריכטליך און וועל אראפנעהמען פון מיר די פעראנטווארטליכקייט. אלס בעווייז גיב איך צו דער עפנטליכקייט פאלגענדען א סירוב פון לאדזער ראבּינאט.

בית=דין קבוע ע״י הקהלה העברית בלאדז.

ב״ה לאדז יום ה׳ פ׳ משפטים תרצ״ב

לראיו אשר ר׳ שאול יעקב מיללער לאחר כמה הזמנות לבא לד״ת עם ר׳ יעקב קריגער משמט עצמו כסדר מלבא וסירב ולא בא.

יענקעל קריגער. פלאץ וואלנאשטשי 7. 794

זיכערע הילף און א רפואה

אהן א אפעראציע, אן בלוט, אהן א מעסער און אהן בלוט-פערגיפטונג פאר קראנקע אויף קילעס פאר מענער ווייבער און קינדער. פערשידענע קאליקעס און גוף פאר הויקערס און פיס

פערלאזט אייך נישט, ווייל דער ווינקעלבראך ווערט גרויס אזוי ווי א מענשען-קאפ, אדער אזוי ווי א וואסער-קאי און עס פאלט אריין אין דעם פוס און דער קראנקער איז אין א גרויסער סכנה דורך פערדרייען די קישקעס ווערט ער בראנדיג און שטארבט. ספּעציעל גוטע חמל-באנדאזשען אויסגעצייכענט גוט דורך גרויסע פראקטיק מיט מיינע בעהאנדלונג און פון דייטשע ארטאפעדער דאקטאר בראכורעהונג פעזעטיגען זיכער דעם ווערטען און נעפעהרליכסטע בּרוך. אויך פאר הויקערס לחמונגען מיט הייל-גארטען און אפאראטען פאר פערקרימטע

פיס און פלאטפוס ספּעציעלע איינלאגען אין די שיך. קינסטליכע גוטענע פיס און הענד, גומענע זאקען, פאר די גרעסטע קראנקע אדער: שפּרעכשטונדען פון 9 ביז 1 בייטאג און פון 3 ביז 7 אין אווענד

ארטאפעדישע אנשטאלט

Specialist J. RAPAPORT, Ortoped

von Lemberg Łódź, WOLCZANSKA 10,

tel. 221-77, front, parter.

בעמערקונג: דאס פערזענליכע ערפאהרונג: די קראנקע איז אונבעדינגט נויטיג. דיפלאמען האבען אונטערשטעלט פאלגענדע אוניווערזיטעטס-פראפעסארען: פראפ. ד״ר בּאראנטש, פראפ. דר. י. מאַרישלער, פראפ. ד״ר בּר. קיפלאניעווסקי און אויך אנדערע.

מיר נעהמען אויך אן פערזיכערטע פון דער קראנקען-קאסע.

דאנקזאגונג.

אויף דעם וועג דריק איך אויס מיין בעסטען דאנק דעם גרויסען ספּעציאליסט ה׳ דיר. י. ראפאפארט אין לאדז, וואלטשאנסקא 10 (גראנט פארטער) פאר בעפרייען מיך פון א וואסער-ברוך. איצט באטש ב׳בין 60 יאהר אלט פיהל איך מיך גענצליך געזונד, און דערפאר דריק איך איהם אויס פון טיפען הארצען מיין אינניגסטען דאנק.

ה. ל. ליעל, לאדז, בזשעזשינער 41

דר. רייטלער = קוריאנסקא

צוריקגעקעהרט

צו דער פערלאבונג פון אונזער ליבען קוזין

פנחס עלבוים

מיט פרל. געניא קופערוואסער

ווינשען מיר א הארציגען מזל-טוב און גליקליכע צוקונפט.

יחיאל מאיר עלבוים און פרוי

יוסף שמואל עלבוים און פרוי

מרדכי פשיטיצקי 769

במזל-טוב הננו מברכים את בנו של דודנו כ׳

פנחס עלבוים

לנשואיו את הכלה מרת

געניא קופערוואסער

תהי׳ דרככם סוגה בשושנים

אלעזר. משה ואהרן עלבוים

א הארציגען מזל-טוב

אונזער ליבער [illegible]

אברהם דזשאלאשינסקי

און זיין פרוי שיינדעל צום געבורט פון זייער טעכטערל.

די פאך-קאמיסיע פון ראד-פערקעהר ביים האנדוו.-פעראיין, יואילטשאוס-א 19 755

בברכת מז-טוב

אנו מברכים את חברנו חבר הועד

ר׳ יוסף ברזאגאוויטש נ״י

לרגלי נשואי בתו שתחי׳ ומאתה יזכה לראות בנין עדי עד.

הועד

מחב״ת חסד של אמת ומנחמי אבלים וגמ״ח חסדים לאדז. 751

געדענקט, יודען!

אז איהר דארפט פריהער נישט אינטערנעהמען קיין שום שריט אין אייער רעכטליכען ענין, כל זמן איהר האט זיך נישט פערשטענדיגט מיט׳ן רעכטס-פובליציסט י. אינפעלד, לאדז, פיעטריס. 31

אויפנאהמס-שעה׳ן טעגליך פון 4—8 אוו.

שריפטליכע אנפראגען קאן מען אדרעסירען

לכבוד ארוסיו של חברנו האהוב מר

דוד בער בארנשטיין

עם מרת טעמטשא כמיעלניצקא

הננו מברכים אותם במזל-טוב וחיי מאושר ובכל טוב.

חבריה „כנכת צעירים"

לאדז, פילסודסקיעגו 51. 784

צו דער פערלאבונג פון אונזער ליבע קוזינע

פרל. סאניא זאיאנץ

מיט ה׳ אפרים פוקס

ווינשען מיר א הערצליכען מזל-טוב. זאל זייער לעבענס וועג מיט רויזען בעשטרייט זיין.

קלמן זאיאנץ און פרוי 747

MEBLE STYLOWE

איז בעסטער אויספיהרונג ביליג צו בעקומען

פיעטריקאווער 79

אין הויף

שפייז-צימער, שלאף-צימער, גאבינעטען. אויך איינצעלנע מעבעל-שטיק צו צוגענגליכע בעדינגונגען 754

ענטשולדיגונג.

כ׳בעט ענטשולדיגונג ביים פעראיין פון פראכטעז און גאמיזש-קליינהענדלער ביי דעם גרינעם מארק בכלל, ווי אויך ביי די געליטענע מיטגלידער מתתיהו הימעלפארב און לייביש קורצבאם בפרט אין איך ערקלער. אז אזעלכעס וועט זיך שוין נישט דורך מיין פערזאן ווידערהאלען.

מיט האכאכטונג

לייב גערעכט.

ביי דעם גרינעם מארק. 731

„ליבת הצדק", לאדז, ציגעל=גאס 17.

פיזיקאליש טעראפישער קאבינעט

איז טעטיג טעגליך פון 11—1 מיטאג און פון 4 ביז 6 אווענד געפינט זיך אונטער דער אויפזיכט פון א דאקטאר-ספעציאליסט.

קווארץ-לאמפ, די טערמיע, סאלוקס, עלעקטרישע בעדער.

237

אב זונג פאבריקאנטען!

100 קילא גארן מילינע (Moulené) צו 2,50 זל. א קילא צוליב אפרייזע זאפארט צו פערקויפען געלעגענהייטליך. קילינסקיעגא 44 וו. 70, 2. הויף

בלוט און פייער אין כינא

די יאפאנער האבען פערנומען כארבין. — נאנקין שטייט אין פלאמען

מוקדען, 4 (ספ. טעל.) דאס יאפאנישע מיליטער האט אפגעהאלטען א גרויסע שלאכט מיט די כינעזער, 90 קילאמעטער צו דרום פון כארבין ביי טשאי-טשיא-הי.

די כינעזער האבען אין דער שלאכט געליטען א גרויסע מפלה.

טאקיא, 4 (ספ. טעל.) דאס יאפאנישע מיליטער האט נעכטען פערנומען כארבין, בעזעצענדיג אלע רעגירונגס-געביידעס און די ראדיא-סטאציע. נעכטען פארטאג האבען זיי פערנומען די פאר-שטאט פון כארבין.

די שטימונג אין שטאט איז זעהר א געדריקטע.

נאנקין, 4 (ספ. טעל.) לויט א כינעזישע קאמוניקאט, האבען די יאפאנער, בעת די אטאקע אויף שאנכאי און נאנקין געליטען מורא'דיגע מפלות ביים אויסגוס פון טייך יאנג-טסע האט די כינעזישע ארטילעריע דערטרונקען א יאפאנישע קרייצער און גורם געווען גרויסע שאדענס די איבעריגע קריגס-שיפען.

מאסקווע, 4 (ספ. טעל.) די מאסקווער ראדיא סטאציע גיט איבער: לויט די לעצטע ידיעות, האבען די יאפאנער בעגונט דאס באמבארדירען נאנקין דורך דער פליה-ארטילעריע. א טייל שטאט שטעהט אין פלאמען.

שאנכאי, 4 (ספ. טעל.) נעכטען איז אויפ'ן אמעריקאנער קרייצער „האוואנא" פארגעקומען א גרויסע בעראטונג פון די ניימראלע מלוכה-גע-אמטע פון אינטערנאציאנאלען געביט וועגען דעם, ווי אזוי צו בעוואפענען און בעשיצען דעם דאזיגען דאזיגען געביט פון עווענטועלע יאפאנישע, אדער כינעזישע אטאקען. עס איז בעשלאסען געווארען ארומצוצוימען דעם גאנצען קווארטאל מיט עטליכע רייהען שטעכעדיגען דראט, ווי אויך צו לעגיטימירען יעדען איינציגען, וואס וועט אריין, אדער ארויס, פון קווארטאל.

די יאפאנער האבען שוין פערנומען אלע פאר-טען פון שאנכאי; די פארטען שטעלען מיט זיך פאר א ביי... חורבות, אזוי זענען זיי צושמעטערט געווארען דורך די ארטילעריע-באמבעס.

דער קאמף האט זיך אריבערגעטראגען טיף אין לאנד.

פאריז, 4 (ספ. טעל.) אין די פאליטישע קרייזען איז מען איבערצייגט, אז אמעריקא וועט ענדליך געלינגען א שטויס צו געבען סאוויעט-רוסלאנד, אז זי זאל ערקלערען מלחמה יאפאן. פראנקרייך וועט דערצו פערקויפען רוסלאנד פער-שידענע קריגס-וואפען. די איירא... לענדער און אמעריקא זענען ערשעפט און קאנען זיך נישט געגענשטעלען יאפאן. מען האפט דעריבער אויף רוסלאנד.

ניו-יארק, 4 (ספ. טעל.) אין צוזאמענ-האנג מיט דער מלחמה אויפ'ן ווייט... מזרח איז אין ניו-יארק ווידער ... ען א קראך אויף דער בערזע. ספעציעל איז געפאלען דער פרייז פון באומוואל מיט 19 פונקטען.

טאקיא, 4 (ספ. טעל.) דא האט ארויסגע-רופען אומגעהויערע אויפרעגונג די ידיעה, אז פאר-ריגע נאכט האבען די כינעזער, אויס נקמה, אויסגע-פיהרט א שרעקליכע שחיטה אין קאבטאן.

העכער 300 יאפאנער זענען ... אויסגע-שאכטען געווארען און זייערע הייזער זענען אונ-טערגעצונדען געווארען.

אונטערצינדונגען פון יאפאנישע הייזער קו-מען-פאר אין שאנכאי און כמעט אין אלע כינעזישע שטעט, וואו ס'געפינען זיך יאפאנער.

שאנכאי, 4 (ספ. טעל.) אין ... זענען אנגעקומען גרויסע כינעזישע פערשטארקונגען, וועל-כע מען האט אפגעשיקט גלייך אויפ'ן פראנט; גלייכצייטיג איז פערשטארקט געווארען די כינע-זישע ארטילעריע. אין שטאט ברעכען-אויס אלע מאל פיישע שרפות פון הייזער און פאבריקען, וועלכע געהערען צו די יאפאנער. א געוואלדיגע שרפה איז אויסגעבראכען אין צוויי גרויסע יאפאנישע פאב-ריקען אין מיטען שטאט. די פייערלעשער און דאס מיליטער קאנען נישט בעהערשען די לאגע.

בערלין, 4 (ספ. טעל.) די דייטשע רע-גירונג האט אויפ'ן גרונד פון די אינפארמאציעס וועגען א געמיינזאמ'ר אקציע פון די מערב-מלוכות צו ליקווידירען דעם כינעזיש-יאפאנישען קאנפליקט, ארויסגעשיקט א טעלעגראפישע מיטטיילונג צו די רעגירונגען פון יאפאן און כינע, אז זי טרעט צו צו דער אקציע. די דייטשע רעגירונג פאדערט, אזביידע מלוכות זאלען פולשטענדיג אפשטעלען די מלחמה, אפציהען דאס מיליטער פון שאנכאי און אנהויבען שלום-אונטערהאנדלונגען.

פון דער צווייטער זייט אבער טיילט מיט הוגענבערגס „פאלקסצייטונג", אז גרויסע טראנס-פארטען אמוניציע און געוועהר, וואס געהען אפ פון האמבורגער האפען קיין כינא, שטאמען פון דייטשע פאבריקען.

דאס בעווייזט, קודם כל, אז אין דייטשלאנד עקזיסטירען געהיימע אמוניציע-פאבריקען, און ווי-טער, אז דייטשלאנדס זארגען וועגען שלום אויפ'ן ווייטען מזרח זענען נישט גאר אפנהערציגע.

ניו-יארק, 4 (ספ. טעל.) פון כינע מעלדעט מען, אז דארט איז שוין אנגעקו-מען א טייל פון אמעריקאנער קריגס-פלאט און מיליטער. אלס קאמאנדיר איז בעשטימט געווארען הוקער.

ריגע, 4 (ספ. טעל.) פון מאסקווע מעל-דעט מען, אז אין צוזאמענהאנג מיט דעם איינגעה-מען כארבין דורך דעם יאפאנישען מיליטער. ווי אויך דורך גענעראל סעמיאנאוו און זיינע קאזאקען, האט דער סאוויעט-רוסישער הויפט-קאמאנדיר גענע-ראל וואראשילאוו ארויסגעשיקט צום ווייטען מזרח גרעסערע טראנספארטען רוסיש מיליטער. די סא-וויעט-רוסישע צייטונגען פראטעסטירען געגען יאפאן.

לאנדאן, 4 (ספ. טעל.) לויט ידיעות פון שאנכאי איז נעכטען ביי טאג פארגעקומען, אויף א יאפאנישען קרייצער, וואס שטייט אויף די נאנ-קינער וואסערן, א קאנפערענץ צווישען 4 פאר-שטייער פון דער כינעזישער רעגירונג און דעם יאפאנישען קאנסול מיט דעם אנפיהרער פון דער יאפאנישער עסקאדרע.

עס איז דערגרייכט געווארען א הסכם. לויט וועלכען ביידע צדדים האבען זיך פערפליכטעט נישט אנהויבען צו שיסען.

שאנכאי, 4 (ספ. טעל.) דא קורסירען פערעקשנטע קלאנגען, אז דא איז בעגאנגען כארא-קירי דער קאמענדאנט פון יאפאנישען פלאט שיא-זאווא.

ער זאל עס האבען געטאן מחמת דער חרפה, וואס אויף זיין ארט האט מען בעשטימט דעם קאנטר-אדמיראל נאמורע.

דער קריג אין ווייטען מזרח

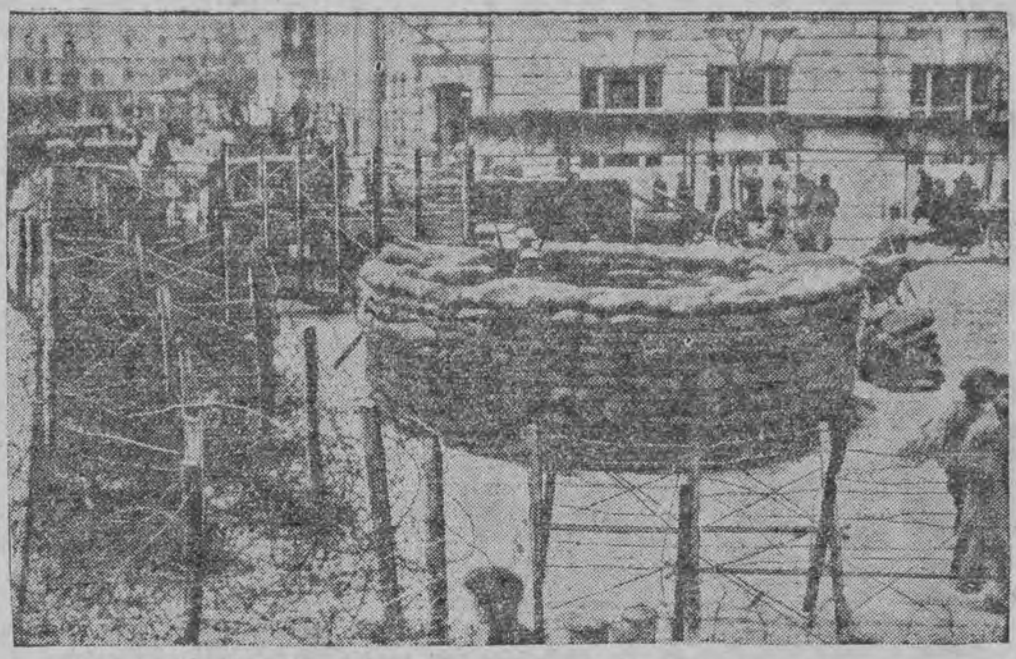

דער אינטערנאציאנאלער קווארטאל אין שאנכאי, זעהט אויס ווי א בעלאגערטע פעסטונג.

ווידער אויסגעבראכען אנטיסע-מיטישע אונרוהען אויף דעם בערלינער אוניווערזיטעט

סענאט געשלאסען דעם אוניווערזיטעט

בערלין, 4. (יט"א טעלעגראפיש).

אויפ'ן אוניווערזיטעט זענען היינט ווידער אויס געבראכען אנטיסעמיטישע אונרוהען.

די אונרוהען זענען ענטשטאנען צוליב דעם, וואס דער סענאט האט אין דער פריה בעשלאסען אויסצושליסען דריי היטלעריסטישע סטודענטען פאר זייערע צוזאנטעריעס אויפ'ן אוניווערזיטעט.

ביים אויסברוך פון די עקסצעסען זענען די יודישע סטודענטען אנטלאפען. די פאליציי האט דער ביי ארעסטירט 6 היטלעריסטען.

די אוניווערזיטעט איז געשלאסען.

קלאנג- פילם- טעאטער
CASINO

היינט און פאלגענדע טעג!
פילם א וואונדער, פילם, אזעלכער וואס מ'האט ביז איצט נישט געזעהן און נישט געהערט. גרעסטער פילם פון אלע צייטען

א נאקעטע איינאפיערין צווישען מענ-שען-פרעסערס אין דער מדבר. אומגע-וועהנליך עמאציאנירענדער אינהאלט.

אנהייב פון די סעאנסען 4 א זייגער נאכמיטאג, שבת און זונטאג 12 בייטאג פאספארטוס און הנחה-בילעטן אונגילטיג

Grand-Kino

מיר לאדען אייך איין אויפ'ן גרויסען דאפעלטען פראגראם!
היינט און פאלגענדע טעג!

1.
אין די נעגעל פון דער טשערעזוויטשייקע
מיט דער בעקאנטער
Kay Johnson

2.
אולאנער, אולאנער
מיט DYMSZA, KRUKOWSKI i POGORZELSKA
אין די הויפטראלען:

אנהייב 4 נ"מ, שבת און זונטאג 11 בייט. הנחה-בילעטען און פאספארטוס אונ-בעדינגט אונגילטיג.

פערקיהלט איהר זיך לייכט?

שנעלע און זיכערע הילף

„דאס איז בלויז א פערקיהלונג" הערט מען אפט זאגען, עפטער אבער ווי מ'קלערט, קומען דערפון ארויס שווערע קראנקהייטען, פשיקרע רעוו-מאטישע ליידען, רייסען אין די געלענקען, קאטאר-פיבער, גריפע, כראנישע קאפ-און נערוועןשמערצען וועלכע מוטשען דעם מענש זיין לעבען לאנג. מען מוז דעריבער בעצייטענס דאס פערהיטען. א מיטעל, וואס איז פולקאמען אומשעדליך און האט אין אזעל-כע פאלען טויזענטער מענשען שנעל און זיכער גע-האלפען, איז טאגאל. אויב מען נעמט טאגאל בע-צייטענס, פערשווינדען די קראנקהייטס-דערשיינו-גען תיכף. טאגאל איז עוקר מן השורש די קראנק-הייטען און דעריבער האט מען מיט טאגאל ערצילט איבערראשענדע ערפאלגען אפילו אין פערעלטערטע פאלען, בשעת אנדערע מיטלען האבען נישט גע-האלפען. וועגען זיינע ערפאהרונגען מיט טאגאל איז אונז מודיע ה' ב. אנצעלעוויטש, ווילנע, פיאסקי 35 צ. א.: איך בין דורך עטליכע טאגאל-פאקונגען פולקומען פטור געווארען פון מיינע לאנג-יעהריגע רעוומאטישע נערוועןליידען, פון וועלכע איך האב מיך בשום אופן נישט געקאנט היילען. ביי א שווע-רער פערקיהלונג (אינפלוענץ) האב איך בענוצט טא-גאל מיט א גאר גוטען ערפאלג. אויך ביי קאפ-שמערצען העלפט מיר טאגאל שנעל און זיכער און דעריבער האלט איך עס טאקע אין מיין הויז-אפטייקעל שטענדיג פארטיג. אלע לייזענדע זענען מסכים, אז טאגאל ווירקט שנעל און זיכער ביי רעוו-מאטיזם, פאדאגרע, קאפ און נערוועןשמערצען, ברעכען אין קושיש און אנדערע מינים פון ערקעל-טונגען. איבער 6000 דאקטוירים, דערונטער א סך בעריהמטע פראפעסארען, פערשרייבען טאגאל, טא קענט איהר אודאי עס קויפען. טאגאל דארף דער-פאר אין קיין שום הויז נישט פעהלען, יעדער זאל טאגאל שטענדיג ביי זיך האבען. אין אלע אפטייקען.

אנגעהויבען זיך די בודזשעט-דעבאטען

אויף דער נעכטיגער זיצונג פון לאדזער שטאט-ראט

גרויסע רעדע פון פרעזידענט זשעמיענצקי

נעכטען האט זיך אין לאדזער שטאט-ראט אנ-געהויבען די דעבאטע איבערן בודזשעט אויף דעם יאהר 1932/33.

די הייעהריגע דעבאטע האט נישט ארויס-גערופען דעם געהעריגען אינטערעס נישט צווישען די ראטמענער און נישט צווישען פובליקום.

פון דעם רעפעראט וועגען בודזשעט וואס איז געהאלטען געווארען דורך ראטמ. הארטמאן און פון דער עקספאזע פון פרעזידענט זשעמיענצקי האט זיך ארויסגעוויזען א גרויסער קאצען-יאמער, אין נישט קיין וואונדער, די הכנסות ווערען קלענער. אונטערנעהמונגען שליסען זיך מאסענווייז, שטייערן קענען נישט איינגעצויגען ווערען, דער קריזיס בו-שעוועט און מ'ווייסט נישט וואס די צוקונפט וועט ברענגען, ס'זענען דעריבער רעדוצירט געווארען די הויסגאבען אין אלע אפטיילונגען סיי אין שול-וועזען, סיי אין געזונדהייטס-וועזען און אין נע-זעלשאפטליכען שוץ. סובסידיעס זענען געשטראכען און רעדוצירט געווארען, דאך איז נישט ... קיין אויסזיכטען, אז אפילו דער רעדוצירטער ב... זשעט זאל רעאליזירט ווערען, מיט איין ווארט ס'איז שלעכט.

ביים אנהויב פון דער זיצונג זענען בעטראכט געווארען א רייהע קלענערע פראגען, א גרעסערע דיסקוסיע האט ארויסגערופען די פראגע וועגען פערקלענערען דעם בילדונגס-צענז פון א רייהע שטעלונגען פון 4-טער און 5-טער קאטעגאריע מא-גיסטראט.

דאן האט ראטמ. הארטמאן געגעבן רעפערירט דעם בודזשעט און די ציפערן. צום סוף פון זיין רעפעראט ערקלעהרט ראטמאן הארטמאן, אז די יודישע קהלה אין לאדז האט צוגעשיקט א פראָ-טעסט צום בודזשעט, אין וועלכען ס'ווערט פראָ-טעסטירט געגען דעם, וואס דער מאגיסטראט האט נישט אריינגעשטעלט אין בודזשעט די אויסגאבען אויף אויסהאלטען דאס משוגעים הויז אויף ווערסאלא און די שטיצע פאר יודישע יתומים וואס געהט איצט פון די קהלה-געלדער און וואס איז דער חוב פון דער שטאט-פערוואלטונג, דער דאזיגער פראָ-טעסט וועט איבערגעשיקט ווערען צוזאמען מיט'ן בודזשעט צו דער אויפזיכטס-מאכט.

דאן האלט פרעזידענט זשעמיענצקי די בוד-זשעט-עקספאזע.

ביים סוף איז בעטראכט געווארען דער פאר-שלאג פון די סאציאליסטישע פראקציעס רעפערירט דורך ראטמאן האלצנדערסקי, אז דער מאגיסטראט זאל ווירקען אויף דער עלעקטראווניע, אז עלעקט-רי זאל ביליגער ווערען מיט 15 פראצענט.

עקספאזע פון שטאט-פרעזידענט זשעמיעצקי

זעה 12-טע זייט

געפונען די דערטרונקענע שיף „מ. 2"

ענגלישע פרעסע פאדערט: „נידער מיט די אונטערוואסער-שיפען"

לאנדאן, 4 (ספ. טעל.) היינט אין דערפריה האט מען ענדליך געפונען דאס אונטערגעגאנגענע אונטערוואסער־שיפעל „מ. 2". דאס שיפעל ליגט אויפ'ן דעק ים 5 ענגלישע מייל ווייט פון ליכט־טורם ביי פארטלאנד.

די ארבייט ארום אויפהויבען דאס שיפעל האט זיך שוין אנגעהויבען. אויב דאס וועט נישט געלינגען אין משך פון היינטיגען טאג, וועט אויפ'ן אָרט אנקומען אן ענגלישער קרייצער מיט גייסטליכע, וועלכע וועלען אפריכטען אויף דעם אָרט א גאטעס דינסט.

לאנדאן, 4 (ספ. טעל.) די קאטאסטראפע מיט דער ענגלישער אונטערוואסער־שיף „מ. 2". וועלכע איז אונטערגעגאנגען און ד[illegible]ען 60 מענשען, האט ארויסגערופען א געוואלדיגען אויפרודער אין גאנץ ענגלאנד. די גאנצע פרעסע איז פול מיט בעשרייבונגען און פלאם־פייערדיגע ארטיקלען וועגען דער קאטאסטראפע. אלע ארטיקלען ענדיגען זיך מיט דעם לאזונג: „נידער מיט די אונטערוואסער־שיפען!"

מען פאדערט אויף די ענגלישע רעגירונג מעהר נישט צו בויען קיין אונטערוואסער־שיפען.

„אגענץ" און אראבישע עקזעקוטיווע

וועלען זיך ארויסזאגען וועגען פרענטש-בעריכט

ירושלים, 4. (יט"א טעלעגראפיש).

אין אנ'אפיציעלען קאמוניקאט ווערט מיטגעטיילט אז פרענטש וועט אפגעבען פאר דער ארץ־ישראל - רעגירונג בא־ איין טייל פון בעריכט. פרענטש גלויבט, אז ביז סוף מערץ וועט ער אפגעבען דעם גאנצען בעריכט.

אין קאמוניקאט ווערט פעסטגעשטעלט אז איידער דער הויך־קאמיסאר וועט ארויסזאגען זיין מיינונג, וועלען אויסגעהערט ווערען די מ[illegible] פון דער אגענץ און פון דער־אראבישער עקזעקוטיווע.

וואהלען צום ועד העיר אין ירושלים

ירושלים, 4. (יט"א טעלעגראפיש).

די וואהלען צום ועד העיר האבען געגעבען פאלגענדע רעזולטאטען:

אויף 14000 וואהל־בערעכטיגטע האבען זיך אין די וואהלען בעטייליגט 5735 מאן. די 31 מאנדאטען זענען פערטיילט געווארען אויף פאלגענדען אופן:

ארבייטער־ליסטע — 10 מאנדאטען. די ליסטע „תושב" — 8. מזרחי — 4. תימנים — 3. אלגעמיינע ציוניסטען — 2. פערבאנד פון מזרח־קהלות — 2. רוויזיאן־פערבאנד — 1 און פועלי־ציון — 1 מאנדאט.

פרטים פון דער ערדציטערניש אין קובא

ניו-יארק, 4 (ספ. טעל.) פון קובא קומען אן פערשידענע ידיעות וועגען דער ערדציטערניש אין דער שטאט סאנטיאגא. עס זענען פערהאן קלאנגען וועגען עטליכע טויזענד הרוגים. אבער די דאזיגע ידיעות זענען שטארק איבערטריבען. אנדערע ידיעות צעהלען בלויז 150 הרוגים און עטליכע טויזענד פערוואונדעטע. עס זענען פערהאן אומגעוועהנליך־גרויסע שאדענס.

מען גיט איבער, אז די געגענד פון דער הויפט-שטאט האוואנא האט גארנישט געשאדט.

צו דער מורא'דיגער ערדציטערניש אין קובא

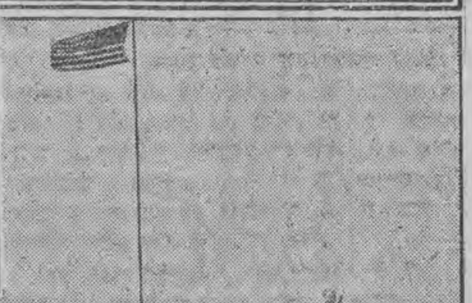

אויבען: רעכטס: מאפע פון קובא. לינקס: א גאס אין סאנטיאגא דע קובא.
אונטען: דער בעריהמטער סאן-כואן-בארג אין סאנטיאגא מיט די דענקמאלען פון די געפאלענע אין שפאניש-אמעריקאנישען קריג (1898).

ספארט-בעוועגונג

פרויען ספארט-אינסטרוקטארינס

כדי צו פערגרעסערן די צאהל אינסטרוקטארקעס אין ספארט-טוערינס, האט די פרויען-אפטיילונג פון היגען „מכבי" אין פערשטענדיגונג מיט דעם פעראיין פון פרויען-ספארט-געזעלשאפטען אין ווארשא, בעשלאסען איינצוארדנען א 2-וואכענדיגען קורס פון ספארט-שפילען און גימנאסטיק. דער קורס וועט דויערען פון 23 מערץ ביז'ן 5 אפריל ה. י.

דער פראגראם פון קורס נעמט ארום פראקטישע און טעארעטישע לעקציעס אין פאלגענדע געביטען: גימנאסטיק, ספארט-שפילען און טעכניק פון ארגאניזאציע און אדמיניסטראטיווע ארבייט אין די פעראיינען.

אינפארמאציעס קען מען בעקומען אין „מכבי" גדאנסקא 40.

אלגעמיינע פערזאמלונג פון „מכבי"

די יעהרליכע אלגעמיינע פערזאמלונג פון ספארט-פעראיין „מכבי" קומט פאר שבת דעם 20 פעברואר אין אייגענעם לאקאל גדאנסקא 40.

ארום דער מכביאדע

דעם 14 פעברואר קומט פאר אין ווארשא א קאנפערענץ פון דער קוואליפיקאציע צו דער מכביאדע. צו דער קוואליפיקאציע-קאמיסיע געהערען די ספארט קאפיטאנען ד"ר זילבערשטראם (לאדז) ד"ר פישוק (ראוונע). ד"ר. פירסטענבערג (בענדין) אינזש. צין (לעמבערג) און פראפעסאר רוסעצקי (ווארשא).

פון לאדז פאהרען ארויס צו דער קאנפערענץ אינזש. ווייסבערג (קאפיטאן פון פוסבאל) און צווייליך (קאפיטאן פון שווער-אטלעטיק).

* * *

דעם 7 פעברואר וועט פארקומען די ציהונג פון דער אומזיסטער רייזע אויף דער „מכביה'דע", די פרעמיען אקציע איז זעהר פאפולער אין גאנצען לאנד און האט גרויס ערפאלג

בילעטען אנטייל צונעהמען אין גורל קען מען בעקומען צו 1 זלאטי אין אלע היגע ספארט-פעראיינען.

497.
כטארשי פעלדשער
T.OKNO
וואוינט איצט
זאוואדזקא 19, טעלעפאן 137-03

יודיש טעאטער
„אין פילהארמאניע"
דיר.: ד. צעלמייסטער און א. בעזמאן

גערשטע פארשטעלונג
אפערעטע

געדענקט! רעדוצירטע קריזיס-פרייזען! געדענקט! לעזט און שטוינט!
היינט, פרייטאג, 9 אוונט
4-שעה'דיגער סופערפריז-אוונט
2 פארשטעלונגען אין 1 אוונט
פאר 1 קליינעם בילעט
דאפעלטע פארשטעלונג! כמעט בחנם! גרויסע אפערעטע! גרויסע רעווי! איין אוונט!

לאדזער טעאטער-עולם!
רעזערווירט אייך דעם היינטיגען אוונט צו בעגריסען דעם בעליבטען גאסט, ארטיסט און זינגער
מיכאל קליין
(נאך איינציגע גאסטשפילען נאך זיין צוריקקומען פון זיין ערפאלגרייכען טורנעע פון אויסלאנד.

ס'ווערט געשפילט די הארציגע יודישע אפערעטע אין 4 אקטען
די גאלדענע חתונה
מיט 24 נומערן געזאנג און טענץ מיט מיכאל קליין אין דער הויפט-ראלע.
2. פארשטעלונג רעווי צ'ם 1. מאל אין לאדז! נאך איינציגע גאסטשפילען פון די פענאמענאלע רעווי-טרופע „אדאלפיני"
מיט אנטייל פון 2 יונגסטע סובּרעטינס, וועלכע בעציובערן דאס פובליקום מיט זייער זינגען און טאנצען אין 10 פערשידענע כאראקטער-טענץ.
און דאס אלץ כמעט בחנם! שפאט-ביליג! ביליגער ווי אין קינא!
אלע פלעצער אין פארטער פון ערשטע ביז לעצטע רייה נור 1.50 זל.

מארגען, שבת, 12 א זייגער גראנדיעזע פרימארגען-פארשטעלונג
איינהייטס-פרייזען! כמעט בחנם! ביליגער ווי אין קינא!
אלע פלעצער אין פארטער 1 זל. באלקאן און גאלעריע - 50 גר.
ס'ווערט געשפילט די בעליבטע פאלקס פיעסע מיט געזאנג אין 4 אקטען
„דער ישיבה-בחור"
מיט מיכאל קליין אלס „ישיבה-בחור" וועלכער איז דער איינציגער אין דער ראלע.
נאך דער פארשטעלונג גרויסע רעווי מיט אנטייל פון דער פענאמענאלער רעווי-טרופע „אדאלפיני"
קינדער בחנם! יעדער קען מיטנעהמען א קינד אומזיסט: קינדער בחנם!

זאל „אזא" קליינע פילהארמאניע
מארגען שבת, 9 אוונט א גראנדיעזער פרעהליכער רעווי-אוונט
א נאכט אהן קריזיס! די לעצטע קארנאוואל-נאכט
„טאנצט יודען טאנצט"
1001 נאכט
דער איינציגער און גרעסטער פערוויילונגס אוונט פון יאהר
„נאך הבדלה" „מלוה מלכה" א. ג. א גרויסע חסידישע פרעהליכע
„דאס טעלערל פון הימעל"
א לעבעדיגער. צאפלדיגער זינגענדיגער פרעהליכער און שמעקעדיגער בוקעט וועט ספעציעל דעם עולם דערלאנגט ווערען פון די שענסטע און בעסטע, עלעגאנטסטע און מוזיקאלישסטע און הומארפולסטע רייכע און פילפארביגען פראגראם, אויסגעפיהרט פון אלע בעליבטע ארטיסטען פון „פילהארמאניע" און „קאמערט אצאר" מיט דעם אנטייל פון דעם בעליבטען גאסט, ארטיסט און זינגער
מיכאל קליין
און די ספעציעלע רעווי-טרופע די פענאמענאלע „אדאלפיני" אין זייער „רעווי-פראגראם" פון הומאר, געזאנג, שפיל און, וואונדער, אילוזיע און אזעלכעס.
א אוונט פון פרייד! א אוונט פון נעלעכטער! דער סך-הכל: איין מאל און גוט! א כך פערגעניגען פאר קליין-געלד!
בעמערקונג: נישט אכטענדיג אויף די גרויסע קאסטען פון דעם אוונט, זענען די פרייזען זעהר ביליג פון 1 ביז 2 זל. בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון פילהארמאניע.

וואס ערווארט די דייטשע יודען

אויב היטלער זאל קומען צו דער מאכט

נ י ו - י א ר ק (יט"א) אין א געשפרעך מיט א פארשטעהער פון דער יודישער טעלעגראפען-אגענטור האט דער בעקאנטער דייטש-יודישער באנקיר ווילי זונדהיימער, וואס ווײַלט איצט אין אמעריקא, בעריהרט די מעגליכקייט, אז אדאלף היטלער זאל קומען צו דער מאכט און די צוועקטועלע קאנסעקווענצען דערפון פאר די דייטשע יודען.

עס שיינט, ערקלערט ה' זונדהיימער צוו. אז היטלער'ס קומען צו דער מאכט אין דייטשלאנד איז אונפערמיידליך, מען דארף אבער נישט מורא האבען, אז אין רעזולטאט דערפון זאלען „יודישע קעפ זיך אראבוואלגערן אין זאמד". פערשטעהט זיך, אז א היטלער-רעזשים וועט גורם זיין פיעל צרות דעם דייטשען יודענטום. די ערשטע קרבנות וועלען וואהרשיינליך זיין די יודישע רעגירונגס-און מוניציפאליטעטען-בעאמטע. קיין ספק נישט, אז זיי וועלען בעזייטיגט ווערען. דא און דארט וועט מען אויך קלאפען איינציגע יודען. איך גלויב אבער נישט, אז אין דייטשלאנד זאל ווען עס איז קענען קומען צו א מאסען-פאגראם פון יודען, ווי אין דעם אמאליגען רוסלאנד.

אין דייטשלאנד ספק'ט היינט נישט קיינער, אז היטלער וועט מיט דער גאנצער זיכערקייט קומען צו דער מאכט. עס שיינט, אז דאס וועט אפילו געשעהען גאר גיך. יעדער דייטשער יוד גיט זיך היינט צו-טאג אפ דערפון א חשבון. עס דוכט מיר, אז וויבאלד דאס איז באמת אונפערמיידליך, ווינשט זיך דאס דייטשע יודענטום, צוגלייך מיט דער גאנצער בעפעלקערונג, אז דאס זאל שוין געשעהען וואס גיכער, כדי עס צו האבען שוין איבערגעלעבט מען. דער פעריאד פון ערווארטונג און שפאנונג שאפט אן אונרוהיגקייט און נערוועזיטעט, וואס איז ערגער ווי דער מצב, וואס וועט וואהרשיינליך געקענט אינטרעטען מיט היטלער'ס איבערנעמען די מאכט.

קיין ספק נישט, אז מיר לעבען איבער אין דייטשלאנד זעהר שווערע צייטען, מיר מוזען אבער רוהיג קוקען די פאקטען אין פנים און פרובען טון דאס בעסטע, וואס מיר זענען אימשטאנד. איך פערלער נישט די האפנונג, אז מיר וועלען די שלעכטע צייט איבערקומען.

איך בין זיכער, ערקלערט לסוף ה' זונדהיימער, אז אזוי שנעל ווי די דייטשע יוגענד וועט געפינען ארבייט און זעהן פאר זיך א צוקונפט, וועט זי זיך אבקעהרען פון דער היטלער-בעוועגונג, וועלכע איז כולו-כל-סוף בלויז דער אויסדרוק פון פערצווייפלונג, וועלכע איז ענטשטאנען מחמת די געוואלדיגע ליידען פון פיעל מיליאנען דייטשען אין דער איצטיגער ביטערער קריזיס צייט.

נייע פראנצויזישע צייטשריפט פון ליגע פאר'ן קאמף מיט'ן אנטיסעמיטיזם

פ א ר י ז. (יט"א) די פראנצויזישע סעקציע פון דער אינטערנאציאנאלער ליגע צו בעקעמפען דעם אנטיסעמיטיזם האט אנגעהויבען ארויסצוגעבען א מאנאטס-שריפט א. נ. „לע דרואדע וויוור" (דאס רעכט אויף לעבען). שעף-רעדאקטאר פון דער צייטשריפט איז ה' בערנארד לעקאש, דער פרעזידענט פון דער ליגע צו בעקעמפען דעם אנטיסעמיטיזם.

דער פראיעקט צו שיקען מצות קיין רוסלאנד

דורך דער מאנישעוויטש-קאמפאניע

נ י ו - י א ר ק, (יט"א) די אונטערהאנדלונגען צווישען דער מאנישעוויטש מצות - קאמפאניע אין סינסינאטי און דער סאוויעטישער האנדעלס-עקספארט-מיסיע אין ניו יארק (אמדערוטא), וועגען שיקען מצות אויף פסח קיין סאוויעט-רוסלאנד זענען איבערגעריסען געווארען צוליב דעם, וואס די צדדים זענען נישט געקומען צו קיין הסכם וועגען די בעדינגונגען פון אבמאך.

דער פארשטעהער פון „אמדערוטא" ה' לעא בראכעס האט מיטגעטיילט דער יט"א, אז נאכדעם ווי די מיסיע האט זיך פערשטענדיגט מיט דער סאוויעטען-רעגירונג האט זי איינגעפונען פאר אונמעגליך צוריקצוציהען דעם אורשפרינגליכען גרונד-תנאי פון אבמאך, אז די מאנישעוויטש-קאמפאניע זאל גאראנטירען, דאס ביז דעם 15-טען מערץ וועט זי צושטעלען קיין סאוויעט-רוסלאנד מינימום 2 מיליאן פונט מצות. היות די מאנישעוויטש-קאמפאניע איז דערויף נישט איינגעגאנגען, איז פון די פערהאנדלונגען גארנישט געווארען.

דער פארשטעהער פון דער מצות-קאמפאניע ה' מאקס מאנישעוויטש האט ערקלערט דער יט"א, אז די סאוויעטישע מיסיע האט געפאדערט א גאראנטיע-פאנד אין דער הויך צווישען 750,000 און 1 מיליאן דאלאר אלס ערבות, אז די קאמפאניע וועט איבערשיקען קיין רוסלאנד א מינימום פון 2 מיליאן פונט מצות. די מאנישעוויטש-קאמפאניע האט אבער דערויף נישט געקענט איינגעהן. ערשטענס צוליב דעם, וואס עס איז געבליבען וועניג צייט ביז'ן טערמין און צווייטענס, מחמת א געוויסע צאהל אנדערע ארגאניזאציעס האבען בעקומען פון דער סאוויעטען-רעגירונג די ערלויבניש ארייננצופיהרען מצות קיין סאוויעט-רוסלאנד. צוליב דעם האט די מאנישעוויטש קאמפאניע בעשלאסען רעזיגנירען פון איהר פראיעקט, זי וועט אים אבער בענייען צו פסח 1933

וויפיל יודישע קריגס-אינוואלידען געפינען זיך אין פוילען?

וו א ר ש א (יט"א) דאס מיניסטעריום פאר ארבייט און סאציאלע שוץ האט אויף'ן יסוד פון די בעריכטען, וואס זענען ערהאלטען געווארען פון אלע וואיעוואדישע רעפעראטען פאר די ענינים פון קריגס אינוואלידען, פעסטגעשטעלט, אז אין פוילען געפינען זיך 150 טויזענד 208 אינוואלידען פון אלע רעליגיעס און נאציאנאליטעטען.

פון דער דאזיגער צאהל זענען פערהאן 4139 יודישע אינוואלידען, וועלכע שטאמען פון פאלגענדע ארמעען: פון דער רעגולערער פוילישער ארמיי 556, פון די פוילישע לעגיאנען 6, פון דער געוו. רוסישער ארמיי 867, פון דער געוו: דייטשער ארמיי 33 און פון דער געוו עסטרייכישער ארמיי 2677 אינוואלידען.

די צאהל יודישע אינוואלידען מאכט אויס 2,8 פראצ. פון דער אלגעמיינער צאהל אינוואלידען אין פוילען. 4, 86 פראצ. פון די יודישע אינוואלידען פאלען אויף די געוועזענע אקופאציאנס-ארמייען און 6, 13 פראצ. אויף דער פוילישער ארמיי. די יודישע אינוואלידען געפינען זיך אויף דעם דריטען ארט פון דער סטאטיסטיק, וואס עס שטימט מיט דער אלגעמיינער בעפעלקערונגס-סטאטיסטיק אין פוילען: אויפ'ן ערשטען ארט די פאלאקען, אויפ'ן צווייטען די אוקראינער און אויפ'ן דריטען די יודען.

—=):O:(=—

צי האט איהר מאכע ווייניג זארגען?

צי ליגט נישט אין אינטערעס פון יעדער איינעם פון אונז זיך צו פערהיטען פון איבריגע און אונגוטיגע פארפאלען אין דער פאמיליע? ווען פאר יעדער מוטער וואלט דאס טאקע געווען קלאר, וואלטען מיר זיכער נישט געהאט אזוי פיל פאלען פון קראנק ווערען פון קינדער. ווי איצט. ווייל אמייסטענס זענען מיר דאו ערנסט בעאונרוהיגט ווען מען בעמערקט שוין ביי די קינדער די אזוי געפעהרליכע קראנקהייטען ווי: אויסקרימונגען (ענגלישע קרענק) שקראפול, קאקלוש, שקארלאטין, דיפטעריט א.א.וו. היינט נאך מעהר ווי שטענדיג דארף מען פערהיטען בעצייטענס פון די דאזיגע קראנקהייטען, מען דארף גוט אכטונג געבען אפילו אויף די קלענסטע קראנקהייטס-סמנים, ווייל כלומרשט נישט וויכטיגע ליידען סיגנאליזירען אפט אן ערנסטע קראנקהייט. אלס פילזאגענדער ביישפיל קאן דינען דער פאל וועלכען עס בעשרייבט פרוי א. קאוקע פון לאדז, ראקאטשינסקע 8, זי שרייבט צוו. אנד.: „מיין קליין יונגעלע איז שטענדיג געווען זעהר בלאס, אויף וואס כ'האב פריהער נישט געלעגט קיין אכט נאך א געוויסער צייט האט אנגעהויבען ארויסצוטרעטען מאטעריע פון איין אויערל. און אויף אנ'אייגעל האבען זיך בעוויזען קליינע קרעצלעך, ערשט דאן האב איך זיך געפרעגט בא דאקטאר, וועלכער האט מיר געזאגט אז דאס אלץ נעהמט זיך פון בלוט-ארימקייט, אזוי ווי כ'האב געהערט, אז סקאט'ס עמולסיע ווירקט זעהר גוט ביי אנעמיע, האב איך זיך דעצידירט דורכצופיהרען א קוראציע מיט דעם פרעפאראט, און ווירקליך איז דער רעזולטאט געווען אנ'אונגעוועהנליכער: די מאטעריע פון אויער האט זיך מעהר נישט געוויזען, די קרעצלעך פון אויגעל און די בלאסקייט זענען פערשוואונדען געווארען. דאס יונגעל האט זיך אזוי צוגעוועהנט צו סקאט'ס עמולסיע, אז ער האט אליין געמאהנט די דאזיגע מילך דיינע". אזעלכע בעגייסטערטע מיינונגען וועגען „עמולסיא סקאטא" קאן מען הערען פון טויזענדער מוטערס אין אלע וועלט-טיילען, און ס'איז נישט קיין וואונדער, ווייל יעדע מוטער ווייס גוט, אז „סקאטס עמולסיא א דאנק דעם, וואס זי ענטהאלט א הויכען פראצענט ווי-טאמינען א און ד וועקט זעהר פערשטארקט דעם קינדס קערפערל און עס מאכט איהם ווידערשטאנדס פעהיג געגען אויסקרימונגען, פערקיהלונגען און כלערליי אנשטעקענדע קראנקהייטען, פרובט און איר בעצייגט זיך אליין! צו בעקומען אין אלע אפטייקען און דראגעריעס, פאר אונזער קינדער איז באמת קיין בעסערס נישט פערהאן.

קאמיסיע פון פעלקערבונד, וואס דארף בעזוכען מאנדזשוריע:

פון לינקס: אלדראוואנדי (איטאליען) ד"ר שנעע (דייטשלאנד) לארד ליטאן (ענגלאנד) גענעראל (פראנקרייך).

יודישע אונטערשריפטען אונטער'ן אויפרוף פון הינדענבורג-קאמיטעט

ב ע ר ל י ן (יט"א) דעם אויפרוף פון הינדענבורג-קאמיטעט וועגען דער ווידערוואהל פון הינדענבורג'ן אלס פרעזידענט פון דער דייטשער רעפובליק האבען, ווי בעקאנט, אונטערגעשריבען 49 בעדייטענדע פערזענליכקייטען פון דער פאליטישער ווירטשאפטליכער און וויסענשאפטליכער וועלט. צווישען די אונטערשריפטען געפינען זיך פאלגענדע דריי יודישע אונטערשריפטען: מאקס ליבערמאן, פרעזידענט פון דער פרייסישער קונסט-אקאדעמיע, ד"ר ווילהעלם קלעמאן, פערוואלטונגס-פרעזעס פון דער בערלינער יודישער קהלה און היינריך גרינפעלד, פארזיצער פון דער הויפט-געמיינשאפט פון דייטשען דעטייל-האנדעל. ד"ר קלעמאן האט דעם אויפרוף אונטערגעשריבען נישט אלס פארשטעהער פון דער בערלינער יודישער קהלה נאר אלס פערוואלטונגס-מיטגליד פון דער דרעזדנער באנק.

געשלאסען די „ארט"-וואר-שטאטען אין בריסק

ב ר י ס ק. (יט"א) די טעג האבען זיך אפגעשטעלט אלע אפטיילונגען פון דער פאך-שול ביים היגען „ארט" צוליב מאנגעל אין מיטלען, מחמת די ארטיגע מיטגלידער זענען נישט אימשטאנד צו דעקען די אויסגאבען און שוין א לענגערע צייט, ווי זיי האבען זיך אפגעשטעלט אלע קוועלען פון הכנסות.

דער גאנצער „ארט"-פערסאנאל איז געקינדיגט געווארען, הגם די שכירות פון די אנגעשטעלטע זענען געוועזן זעהר נידעריגע.

צענדליגער קינדער פון דער „ארט"-שול זענען געבליבען אהן ווייטערדיגער מעגליכקייט פארטצוזעצען זייער פאך-בילדונג.

לאדזער יודישער
קאמעראל-טעאטער
אלעע 1-ער מאי 2. דיר.: ד. צעלמייסטער און א. בעזמאן.
גאסטשפילען
פון לאדזער קאמעראל- און
קליינקונסט-טעאטער
„ארט"
קינסטל. אנפ.: מ. בראדערזאן.
היינט, פרייטאג-2 פארשטעלונגען: 7.45 און 9.45 אווענד, מארגן, שבת 3 פארשטעלונגען: 4 נאכמיטאג צו פאפולערע פרייזען, 7.45 און 9.45 אווענד
לעצטע וואך! 60 מאל! פון 24-טען רעקארד-פראגראם א. נ.: לעצטע וואך! 60 מאל!
מ'לאכט פון דער וועלט
אין 2 טיילן, 14 בילדער
טעקסטען: מ. בראדערזאן, י. אבערזשאנעק און ש. א. לישעל.
מוזיק: דוד ביינעלמאן, מאך-דאוועל און פאלקס מאטיווען. דעקאראציעס
קאסטיומען: דינה מאטיס. רעזשי: ש. דזשיגאן און י. שומאכער.
ביהנע-אינספעקציע: מ. קאן. אדמיניס.: מ. צעלמייסטער
עס בעטייליגען זיך (לויט א"ב): ש. גאלדשטיין, מרים דאלסקא, ש. דזשיגאן, שיינע מרים, צילי סטאל, מ. פעטערמאן, מ. פילאווער, מ. קאן, י. שומאכער, י. שיפער און א קינסטלערישער מאנץ קווארטעט.
די קאסע איז אפען פון 6 א זייגער אווענד, שבת א גאנצען טאג.
קירצליך פרעמיערע פון 25-טען יובליי-פראגראם פון „ארט"

דער בודזשעט מיט א דעפיציט

נישט קוקענדיג דערויף, וואָס דער פּרעלימינאַר פון די הכנסות און הוצאות אויפ'ן יאָהר 1932—1933 איז בעדייטענד פערקלענערט געוואָרען, ווערט דער בודזשעט, וואָס איז פאָרגעלעגט געוואָרען דורך דער רעגירונג אין סיים, געשלאָסען מיט א דעפיציט פון 77 מיליאָן זלאָטעס. דער דאָזיגער דעפיציט דאַרף געדעקט ווערען פון די מלוכה־רעזערוועו, וועלכע זענען אָבער, א דאַנק די דעפיציטען פון די פריהערדיגע יאָהרען, שטאַרק פערקלענערט געוואָרען און בעטרעפען איצט שוין בלויז 170 מיליאָן. נישט קוקענדיג דערויף, וואָס אין לויפענדען יאָהר זענען זיי פערשטאַרקט געוואָרען דורך די איינקונפטען פון דער שוועבעלער־הלוואה. אָבער אויך דער דאָזיגער פּרעלימינאַר איז צו אָפּטימיסטיש. די הכנסות זענען פאָראויסגעזעהען אין דער הויך פון 2375 מיליאָן זל. בעת אין דעם ערשטען האַלבען יאָהר פון לויפענדען בודזשעט־יאָהר האָבען די הכנסות אויסגעמאַכט 1140 מיליאָן. נעהמענדיג אין אַכט, אַז וואָס ווייטער ווערט די קאָניונקטור אַלץ ערגער, איז שווער אָנצונעהמען, אַז די איינקונפטען זאָלען קאָנען אויסמאַכען מעהר ווי אין לויפענדען בודזשעט־יאָהר, ד. ה. וואַהרשיינליך 2280 מיל. זל. אַזוי אַז די הכנסות אין בודזשעט זענען פאָראויסגעזעהען מיט 100 מיליאָן צו הויך.

די רעגירונג שאַצט איבער די מעגליכקייט פון די ניי אָנגענומענע שטייערען. די פראַגע איז גאָר נישט אַזוי איינפאַך, אַז מען זאָל דעם מאַנגעל אין איינקונפט פון א געוויסען שטייער־קוואַל אויסגלייכען דערמיט, וואָס מען העכערט די סטאַווקע פון שטייערען. מיט'ן מאָמענט ווען די צאָהלונגס־קראַפט פון דער געזעלשאַפט פערקלענערט זיך, וועט די העכערונג פון די שטייערען גאַרנישט אַרויסבעקומען פון דער דאָזיגער ליידיגער קעשענע. א ביישפּיל דערצו קאָן זיין די העכערונג פון די בראַנפען־פּרייזען, אָדער פון די פּאָסט־אָפּצאָהלען, וועלכע האָבען נישט בעוויזען אויסצוגלייכען די פערקלענערונג פון דער קאָנסומציע פון בראַנפען אָדער פון די פּאָסט־אומזאַצען. כאַראַקטעריסטיש איז די בעדייטענדע פערקלענערונג פון די צאָל־איינקונפטע. געהענדיג אויף דער עטאַטיסטישער ליניע פון דער ווירטשאַפטליכער פּאָליטיק, האָט די רעגירונג אַלץ מעהר פערגרעסערט פערשידענע צאָל־טאַריפען, האָט פּראַמירט דעם דעמפּינג־עקספּאָרט, האָפענדיג, אַז אויף דעם אופן וועט זי דערגרייכען גיגאַנטיגע רעזולטאַטען פאַר דער ווירטשאַפט פון לאַנד. דערווייל האָט זיך אַרויסגעוויזען, אַז דער איינציגער זיכערער עפעקט פון דער דאָזיגער פּאָליטיק איז דאָס פאַלען פון די איינקונפטען פון די צאָלען אויף העכער צעהן מיליאָן זל. כדי דעם דאָזיגען פערלוסט אויסצוגלייכען, מוז איצט די רעגירונג איינפיהרען נייע שטייערען אָדער רעדוצירען די פענסיעס פון די בעאַמטע און דאָס אין דער צייט פון שאַרפסטען קריזיס.

דער צווייטער ביישפּיל פון אַזעלכע אונערוואַרטעטע עפעקטען פון נישט דורכגעטראַכטע שריט איז דאָס פאַלען פון די איינקונפטען פון בראַנפען־מאָנאָפּאָל. דער בודזשעט־רעפערענט דעפּ. האַלינסקי האָט געבראַכט א ביישפּיל, אַז אין א געוויסער געגענד, וואו עס איז נישטא קיין איין טישלער, בעטרעפט דער פערברויך פון פּאָליטור 1000 ליטער א חודש! עס איז קיין ספק נישט, אַז די בעפעלקערונג, נישט קאָנענדיג קויפען בראַנפען וויפיל זי וויל צוליב די צו הויכע פּרייזען, פאַבריצירט זיך פון פּאָליטור שפּירט צום טרינקען. די ביישפּילען בעווייזען, אַז דאָס פיהרען א ווירטשאַפטליכע פּאָליטיק איז נישט אַזאַ איינפאַכע זאַך, ווי דאָס שטעלען זיך פאָר אונזערע עטאַטיסטען, ווייל מען קאָן קיינמאָל פון פריהער אויס נישט פאָראויסזעהען, וואָסערע עפעקטען עס וועלען געבען אין דער פּראַקטיק געוויסע שריט, וואָס זעהען אין דער טעאָריע אויס זעהר שעהן.

די בעסטע אילוסטראַציע פון דער עטאַטיסטישער ווירטשאַפט איז אָבער דער פאַקט, וואָס אין בודזשעט זעהט פאָראויס די רעגירונג פון אַלע איהרע אונטערנעהמונגען (א חוץ די באַהנען, פּאָסט און וועלדער) א הכנסה פון זעקסטהאַלבען מיליאָן זל. און דער פאַקטישער איינקונפט פון די דאָזיגע אונטערנעהמונגען האָט בעטראָפען אין לויפענדען בודזשעט־יאָהר בלויז א האַלבען מיליאָן! עס איז גענוג צו פערגלייכען מיט די דאָזיגע ציפערען די הונדערטער מיליאָנען זל. וואָס זענען אַריינגעלעגט געוואָרען אין זיי, כדי ווי געהעריג צו אָפּצושאַצען די פעהיגקייט פון דער מלוכה אַלס אונטערנעהמער. מיר זענען נייגיריג, צי ביים שאַצען די פּריוואַטע אונטערנעהמונגען פאַר שטייער־צוועקען, וועט זיך די רעגירונג בעגניגענען מיט אַזאַ קליינעם איינקונפטס־פּוס.

די בודזשעט־דעבאַטע אין סיים האָט געבראַכט עטליכע פּאָזיטיווע מאָמענטען. צו די געהערט קודם כל די ווענדונג פון אָנגעזעהענעם סאַנאַציע־דעפּוטאַט פּאָלאַקעוויטש אויפ'ן אַדרעס פון דער רעגירונג, אַז אויף וויפיל עס איז נאָר מעגליך זאָלען פערקלענערט ווערען די פּרייזען פון די קאַרטעלירירטע סחורות, ווי צוקער, נאַפט, אייזען, ווייל ביי די איצטיגע פּרייזען איז די לאַנד־בעפעלקערונג נישט אומשטאַנד זיי צו קויפען. דער צווייטער פּאָזיטיווער מאָמענט איז דער פאַקט, וואָס דער בודזשעט־רעפערענט האָט געלייקענט די קלאַנגען וועגען דער מעגליכקייט פון אַן אינפלאַציע אָדער וועגען איינפיהרען א מאָראַטאָריום. די הכחשה איז אַן אויסדרוק פון געזונטען ווירטשאַפטליכען פערשטאַנד. בעסער וואָלט באַטירליך געווען, ווען די הכחשה וואָלט געקומען פון פינאַנץ־מיניסטער גופא.

דאַגעגען איז אין דער דעבאַטע נישט בעריהרט געוואָרען די נייע מעגליכקייט, וואָס עפענט זיך צו רעדוצירען די אויסגאַבען דורך פערקלענערען דעם קריגס־בודזשעט. אמת, די רעזולטאַטען פון דער ענטוואָפנונגס־קאָנפערענץ זענען נישט קיין זיכערע און אויף זיי קאָן מען קיין בודזשעט נישט בויען, אָבער די באַהעניטע פינאַליזירונג פון נישט־אַנגרייפס־פאַקט מיט רוסלאַנד עפענט דאָך גאַנץ קאָנקרעטע מעגליכקייטען צו רעדוצירען די בעוואָפנונג.

נ. ד—ר.

דער פּאָליטישער מאָמענט

דער קריג איז ווייטען מזרח אויף א ענטוואָפנונגס־קאָנפערענץ איז גענף

דער פעלקער־בונד האָט אויסגעקליבען אַן אינטערנאַציאָנאַלע קאָמיסיע, וועלכע דאַרפען פאָהרען אויפ'ן אָרט אויספאָרשען דעם יאַפּאַניש־כינעזישען קאָנפליקט, ווייל יאַפּאַן טענהט, אַז זי פיהרט נישט קיין מלחמה געגען כינע, זי וויל בלויז אונטערדריקען די כינעזישע באַנדיטען, וועלכע שטערען די פרידליכע טענדענצען פון יאַפּאַן און כינע. מען טראַכט ווי זאָל די קאָמיסיע פאָהרען, צי מיט'ן באַהן איבער סיביר, צי מיט'ן דאַמפער. די רייזע גופא וועט אין בעסטען פאַל געדויערן צוויי וואָכען אָדער גאַנצע 2 חדשים און פאַר דער דאָזיגער צייט קען יאַפּאַן בעוויזען צו אָקופּירען האַלב כינע. יאַפּאַן טענהט: זי מוז שאַפען אָרדנונג אין כינע. קיין אָרדנונג אין כינע איז טאַקע נישטא. דער אָדער יענער גענעראַל, אָפּהענגיג פון דער סומע כאַבאַר, וואָס ער קריגט פון דער אָדער יענער מלוכה, פיהרט זיין פּאָליטיק. דערצו נאָך טענהט יאַפּאַן, אַז מאַנדזשוריען פיהרט דורך א זעלבסטבעשטימונג. יאַפּאַן איז נישט ערגער און נישט בעסער פון די אייראָפּעאישע מלוכות, וואו זי האָט זיך געלערנט די מיאוסע שטיק פון דער דיפּלאָמאַטיע. און עס איז קיין וואונדער נישט, וואָס יאַפּאַן האָט אַזעלכע אינטערעסען אין כינע. די יאַפּאַנישע עקאָנאָמיסטען האָבען אויסגערעכענט, אַז אייזען קאָן אין מאַנדזשוריען קלעקען פאַר יאַפּאַן אויף 150 יאָהר, שטיינקוילען — אויף 500 יאָהר, — נאַפט, א. א. זאַכען.

ווי איז אָבער די בעציהונג צום יאַפּאַניש־כינעזישען קאָנפליקט מצד די איבעריגע גרויסמאַכטען? מיר זעהען, אַז סיי ענגלאַנד, פראַנקרייך, וועלכע האָבען אַפילו גרענעצנדיגע אינטערעסען צו די פעראייניגטע שטאַטען, זוכען פּונקט אַזוי אויסצונוצען כינע פאַר אייגענע צוועקען. די אַפּעטיטען פון אַלע גרויסמאַכטען זענען אַזעלכע, אַז זיי וואָלטען וועלען כינע פשוט פערטיילען צווישען זיך.

ווי וועט זיך פערהאַלטען צו דעם גאַנצען ענין דער ראַטען־פערבאַנד? דער ראַטען־פערבאַנד איז היינט אפשר אין מיליטערישער הינזיכט איינע פון די שטאַרקסטע מלוכות אויף דער וועלט. דער 5־יאָהר פּלאַן האָט פיל זיך אָפּגעגעבען מיט אויסבויען די וואָפען־אינדוסטריע. און פונדעסטוועגען מעגען מיר זיכער זיין, אַז מיט יאַפּאַן קען רוסלאַנד קיין מלחמה נישט פיהרען, פּונקט אַזוי ווי אין יאָהר 1914. און באמת האָט טאַקע ראַטען־רוסלאַנד געשוויגען, כל זמן יאַפּאַן האָט אָקופּירט דעם דרום־טייל פון מאַנדזשוריען, איצטער, ווען יאַפּאַן האָט שוין פערכאַפּט די טעריטאָריעס פון דער מזרח־כינעזישער אייזענבאַהן, וועלכע געהערט רוסלאַנד אויף דער כינעזישער טעריטאָריע, האָט די סאָוויעטען־פּרעסע אָנגעהויבען טענהן: יאַפּאַן האָט שוין פערכאַפּט כאַרבין, און אויב זיי זאָלען וועלען, קען זי אָפּשניידען דעם גאַנצען ים־בערעג־ראַיאָן מיט וולאַדיוואָסטאָק. און עס איז קיין שום ספק נישט, אַז אויך דעמאָלט וועט ראַטען־פערבאַנד דאָס מוזען פערשוויגען. יאַפּאַן וועט זאָגען, אַז יענער טייל רוסלאַנד פיהרט אויך דורך א זעלבסטבעשטימונג, זי וועט דערצו געפינען עפּעס א ווייס־גוואַרדייאישען גענעראַל, און געפינען אַזאַ מין פּרינציפּ פון „פעלקער־רעכט", וועלכען עס האָט פּראָקלאַמירט דער אַמאָליגער פּרעזידענט פון די פעראייניגטע שטאַטען ווילסאָן אַליין, וועט מען נישט טאָרען פּראָטעסטירען. געגען יאַפּאַן איז היינט בכלל שווער צו פיהרען מלחמה. יאַפּאַן איז היינט דאָס זעלבע, ווי דייטשלאַנד אין יאָהר 1914. נאָך פראַנקרייך האָט יאַפּאַן די שטאַרקסטע אַרמעע אין דער וועלט. און די אַפּעטיטען פון יאַפּאַנישען אימפּעריאַליזם געהען זעהר ווייט. דער יאַפּאַנישער אימפּעריאַליזם חלומט צו פערכאַפּען נישט נאָר גאַנץ כינע, נאָר אויך גאַנץ אַזיען.

אמת א זעהר ערנסטער געגנער פאַר יאַפּאַן איז אַמעריקע. עקאָנאָמיש איז זי זעהר שטאַרק, אָבער אין מלחמה־בעציהונג איז זי אין א פיל ערגערער לאַגע פון יאַפּאַן, ווייל זי געפינט זיך געאָגראַפיש זעהר ווייט פון כינע. און מיר זעהען איצטער, אַז נישט קוקענדיג אויף דעם, וואָס יאַפּאַן האָט צוזאַמען מיט אַמעריקע אונטערגעשריבען דעם קעלאָג־פּאַקט, וועלכען כינע האָט אויך געחתמעט, וועגען דעם, אַז די אַדמיניסטראַטיווע און טעריטאָריאַלע גרענעצען פון כינע טאָרען נישט ווערען בעריהרט, האָט איצטער יאַפּאַן אויף א ברוטאַלען אופן אָקופּירט שאַנכאַי, וועלכע האָט א קאָלאָסאַלע בעדייטונג פאַר'ן אַמעריקאַנישען קאַפּיטאַליזם. דאָס פערנעהמען שאַנכאַי מצד יאַפּאַן איז א חוצפהדיגער אַרויסרוף געגען אַמעריקע. אמת, הינטער יאַפּאַן שטעהען היינט און פינאַנסירען איהר צוויי גרויסע מלוכות — ענגלאַנד און פראַנקרייך, וועלכע האָבען זייערע אינטערעסען אין שאַנכאַי און וועלכע וועלען זוכען צוזאַמען מיט יאַפּאַן פונאַנדערטיילען די ספערעס פון זייער ווירקונג אין כינע. דערפאַר טיילען זיי אויף וולאַדיוואָסטאָק, וועלכען זיי פערגינען יאַפּאַן.

עס שטעהט פונדעסטוועגען פאַר א געוואַלדיגע געפאַהר, אַז אויב יאַפּאַן וועט נישט אוועקגעהען פון שאַנכאַי, קענען אַמאָל אָנהויבען צו דונערען האַרמאַטען פון אַלע לענדער.

די וועלט האָט זיך גרופּירט, פּונקט ווי אין 1914 אין צוויי לאַגערען. פראַנקרייך, וועלכע וויל פאַר יעדען פאַל אויפהאַלטען דעם ווערסאַלער פריעדענס־אָפּמאַך און איהר העגעמאָניע איבער'ן אייראָפּעאישען קאָנטינענט, געהט בראש פון איין גרופּירונג און האָט צו זיך צוגעצויגען פּוילען, רומעניען, די קליינע אַנטאַנט — און פון דער אַנדער זייט דער בלאָק איטאַליען, דייטשלאַנד און דער ראַטען־פערבאַנד און אויב מיר וועלען קומען צו א פאַשיסטישער דייטשלאַנד, וועלכע איז די גרעסטע סכנה פאַר'ן וועלט־שלום, וועט די מלחמה און אַלע קריגס־מכשירים צוגעגרייט ווערען פון דער „ענטוואָפענטער דייטשלאַנד" אין דעם איטאַליענישען מילאַן.

ביים אַקאָמפּאַנימענט פון די בלוטיגע געשעהענישען אויפ'ן ווייטען מזרח איז זיך אויך צונויפגעקומען די גרויסע ענטוואָפנונגס־קאָנפערענץ אין גענף.

אויף דער דאָזיגער קאָנפערענץ זענען פערטראַטען 66 מלוכות. יאַפּאַן אַליין שיקט 100 דעלעגאַטען. סך הכל זענען דאָרטען איבער 1500 דעלעגאַטען. די הוצאות פון דער קאָנפערענץ בעטרעפען אַרום 40 מיליאָן זל. די דאָזיגע קאָנפערענץ מוז אָנערקענט ווערען פאַר איינער פון די וויכטיגסטע פאַר די לעצטע 13 יאָהר. שוין דער איצטיגער קאַפּיטאַליסטישער קריזיס, וועלכער צעהלט 25 מיליאָן אַרבייטסלאָזע, האָט צוליב עקאָנאָמישע סיבות געמוזט אַרויסרופען דעם פערלאַנג און די נויטווענדיגקייט פון ענטוואָפנונג. איבער 20 פּראָצ. פון אַלע בודזשעטען געהט אַוועק אויף מיליטערישע הוצאות. און נישט געקוקט אויף דעם דרינגט דורך די אידעע פון ענטוואָפנונג מיט גרויסע שוועריגקייטען. די פעלקער האָבען אָפּגעלאָזען אַלע יאָהרען זיך צוגעקוקט, ווי די מלוכות בעוואָפענען זיך אָן אויפהער. בלויז די לעצטע וועלט־מלחמה, וועלכע האָט געבראַכט אַזוי פיל פּיין און ליידען אויף דער וועלט, וועלכע האָט אָנגעמאַכט אַזא גרויסען חורבן, האָט געעפענט ביי אַלעמען די אויגען, און דער ווערסאַלער פריעדען פאָדערט צוליב פּרינציפּ פון ווייטערדיגען פריעדען א פולשטענדיגע ענטוואָפנונג פון דייטשלאַנד. עס איז אמת, דייטשלאַנד האָט דער ווערסאַלער פריעדען טאַקע איינגאַנצע(?) עטאַפּען. עס איז גענוג צו בעמערקען, אַז דייטשלאַנד האָט געמוזט אָפּגעבען נאָכ'ן פריעדען־שלום 6 מיליאָן ביקסען 130.000 קוילענוואַרפערס און אין 8 מאָל פערקלענערען איהר פלאָט. אָבער א ראַציאָנעלער איבערגאַנג צו ענטוואָפנונג, וועלכע האָט געדאַרפט זיין א פועל־יוצא פון דער דייטשער ענטוואָפנונג, איז נישט פאָרגעקומען. פערקעהרט, די וועלט האָט זיך פאַר דער צייט נאָך מעהר בעוואָפענט, אַזוי האָבען אַלע הוצאות אויף בעוואָפנונג אין יאָהר 1914 אויסגעמאַכט 28 מיליאַרדען זל. אין 1932 — 50 מיליאַרד זל. ד. ה. יעדען טאָג ווערט אויסגעגעבען אין פריעדענס־צייט אויף קריגס־הוצאות 250 מיליאָן זל. איצטער זענען אין דער גאַנצער וועלט פערהאַן 7 מיליאָן אַקטיווע סאָלדאַטען, 40 מיליאָן געלערנטע רעזערוויסטען, 260,000 קוילענוואַרפערס, 40.000 האַרמאַטען, 20,000 קריגס־אַעראָפּלאַנען און 6000 טאַנקס, דער קריגס־פלאָט האָט 115 קריגס־שיפען צו 25 טויזענט טאָן און 2000 קרייסערס, סך־הכל 6 מיליאָן טאָן.

אויב עס זאָל נישט געלינגען דער איצטיגער ענטוואָפנונגס־קאָנפערענץ צו ברענגען צו פּאָזיטיווע רעזולטאַטען, איז די געפאַהר פון א נייער מלחמה אומפערמיידליך. די דאָזיגע מלחמה וועט זיין שרעקליך.

— —=):0:(=——

איז תוהו ובוהו פון לענדער, פעלקער, שפראַכען

די אינטערנאַציאָנאַלע שטאָט און איהרע אינטערנאַציאָנאַלע איינוואוינער

(קאָרעספּאָנדענץ פון גענף)

אין דער צייט ווען די האָטעל־איינהאַבער אין דעם דייטשען טייל פון דער שווייץ קרעכצען צוליב דעם וועלט־קריזיס, איז אין גענף איצט צו קיין האָטעל קיין צוטריט נישטא. א פרייע צימער האָט מען נאָך געקאָנט קריגען ביז'ן 26. יאַנואַר. פונ'ם 26. אָן האָט מען אין אַלע האָטעלען געקאָנט הערען דעם איינציגען ענטפער: בעזעצט דורך יאַפּאַנער, אונגאַרן, מיט א צווייטער, א דריטער דעלעגאַציע.

צו דער קאָנפערענץ פאַר ענטוואָפנונג האָט מען ערוואַרט א טויזענט, פופצעהן הונדערט דעלעגאַטען. דאָס פּרעסע־ביוראָ ביי דער פעלקער־ליגע האָט פערעגיסטרירט א 700 זשורנאַליסטען, וועלכע פּרעטענדירען צוגעלאָזט צו ווערען צו דער אַרבייט, בעת דער קאָנפערענץ. און וויפיל נאָך „פּראָמינענטען" פון דער געלעהרטער ליטעראַרישער און פּאָליטישער וועלט וועלען זיך אַהער צוזאַמענפאָהרען, כדי „זיך צו בעווייזען און די וועלט צו זעהען"!

וויען האָט צוגעזאָגט פערשידענע הנחות די מיטגלידער פון דער קאָנפערענץ און די פאָרשטעהער פון דער פּרעסע. באַרצעלאָנע האָט צוגעזאָגט אומזיסט איינצואָרדנען די מיטגלידער פון דער קאָנפערענץ. די מערען פון ביאַריץ און פון קאַן זענען אַליין געקומען פּועל'ן ביים גענעראַל־סעקרעטאַר פון דער פעלקער ליגע, סער עריק דרומאַנד, אַז זייערע שטעט זאָלען בעעהרט ווערען מיט'ן איבערטראָגען די ענטוואָפנונגס־קאָנפערענץ אַהין.

נאָר עס האָט גאָרנישט געהאָלפען, געזיגט האָט דער פּאָליטישער מאָטיוו. גענף זאָל זיין די שטאָט, וואָס פערקערפּערט דעם מאַקסימום פון נייטראַליטעט און איז אַמייסטען צוגעפּאַסט צו דער קאָנפערענץ. העכער דריי מיליאָן שווייצאַרישע פראַנק זענען אויסגעגעבען געוואָרען אויף צו פערברייטערען דעם אַלטען בנין פון דער פעלקער־ליגע. עס איז אויסגעבויט געוואָרען א נייער גראַנדיעזער זאַל פאַר די זיצונגען פון דער ענטוואָפנונגס־קאָנפערענץ, מיט טריבונעס פאַר'ן פּובליקום און ערטער פאַר די פּרעסע־פאָרשטעהער, עס איז אויסגעבויט א פּרעכטיגער זאַל פאַר דער פּרעסע מיט ספּעציעלע קאַבינעטען פאַר סטענאָגראַפירען, מיט טעלעפאָן־קאַבינקעס און א טעלעגראַפען אָפּטיילונג.

• • •

די פעלקער־ליגע איז א בעזונדער וועלטעל, וואו עס זענען דורכגעפלאָכטען די פערוויקעלטסטע פעדים פון דעם פּאָליטישען, סאָציאַלען, נאַציאָנאַלען און ראַסען־לעבען פון ביידע העלפט ערד־קויל. אַלע שטרייטען, פּרעטענזיעס, האַסונגען פון די בעזונדערע מלוכות און פעלקער פליסען אַהער. אין דעם דאָזיגען מאָדנעם וועלטעל קענען זיך אַלע געגענזייטיג, בעקאַנטשאַפטען שליסט מען דאָ לייכט און איינפאַך, מיניסטאָרען און דיפּלאָמאַטען, וועלכע שפּילען ביי זיך אין דער היים אָנפיהרענדע ראָלען און וועלכע זענען בעצירט מיט א געוויסען אָרעאָל פון נישט דער־גרייכבאַרקייט, ווערען עפּעס דאָ איינ־ [illegible] ליגער. מיט קיין מיניסטאָרען פאַרשטעה, אָדער געזאַנדטען־טיטול קען מען דאָ קיינעם נישט אימפּאָנירען.

אין וועלטעל פון דער פעלקער־ליגע ווערען ווי אָפּגעמעקט די סאָציאַלע גרענעצען, די פאָרשטעהער פון דער פּרעסע, איבערהויפּט נאָך אויב זייערע אָרגאַנען זענען פון די אָנגעזעהענע פיהלען זיך אין גענף אַלס די הערשער פון דער לאַגע. מען געהט אַרום זיי אַרום מען זוכט נאָהענטקייט מיט זיי. אָבער א זשורנאַליסט דאַרף דאָ זיין פאָרזיכטיג. יעדער לאַנד בעמיהט זיך איהם צו מאַכען פאַר א ווידער־קול פון איהרע מיינונגען און בעשיצער פון זיינע אינטערעסען.

יעדער זשורנאַליסט ווערט ממש פערשיט מיט פערשידענע ליטעראַטור אויף אין אַלע שפּראַכען, אויפמערקזאַם איבערצולייענען די דאָזיגע ליטעראַטור וואָלט מען בעדאַרפט האָבען גאַנצע חדשים אָבער קיינער קימערט זיך נישט דערמיט: מען בעקענט זיך מיט דער ליטעראַטור נאָר אויבערפלעכליך.

* * *

אין ערגעץ, דאַכט זיך, זענען נישט אַזוי פערשפּרייט די פערשידענסטע פּליאָטקעס, רכילות, ווי אין גענף, וועגען יעדען דעלעגאַט, צי איז דאָס א אייראָפּעאישער, צי א פאָרשטעהער פון אַן עקזאָטישען לאַנד ווייסט מען דאָ אַלץ, וואָס איז צו איהם שייך. מיט וועמען ער איז געקומען, וואו ער וואוינט, וויפיל געהאַלט ער בעקומט, וואו עס קליידעט זיך זיין פרוי, ווי אַזוי זי נעהמט אויף געסט א. ד. ג.

נאָך איידער מען זעהט עפּעס א דעלעגאַט, ווייסט מען וועגען איהם שוין אַזוי פיל, אַז עס דאַכט זיך, אַז מען האָט איהם שוין איבערגעקעהרט אויף דער צווייטער זייט.

די שמוציגסטע געהיימניש ווערט באַלד אַלעמען בעוואוסט. דאָ איז אונמעגליך עפּעס פון עמיצען אויסצובעהאַלטען. דאָס לעבען געהט אַדורך, ווי אונטער א גלעזערנעם בלאָק. דאָס מין „אַלצוויסען" דאָס איז דאָס לעבען פון גענף; נייגיריגקייט — דאָס איז די פּסיכאָלאָגישע אַטמאָספערע פון דער דאָזיגער שטאָט.

דער בעשלוס פון סער עריק דרומאַנד זיך אָנצוזאָגען אין דימיסיע איז דאָ בעוואוסט געוואָרען א שטיק צייט פאַר דער אָפיציעלער מעלדונג וועגען דעם.

און עס פערשטעהט זיך, אַז די דאָזיגע דימיסיע ווערט דאָ בעטראַכטעט נישט נאָר אַלס דעמאָנסטראַציע געגען דעם קורס פון דער פעלקער־ליגע, נאָר אַלס סימפּטאָם פון שוואַכקייט פון דעם אינסטיטוט פעלקער־בונד אַליין.

„אויף עס פערמאַטער(?) זיצונג פון ראַט פון פעלקער־בונד האָט סער עריק דרומאַנד מאָטיווירט זיין דימיסיע מיט דער קראַנקהייט פון זיין פרוי. לעדי זעהר גוט איבערגעטראָגען דעם גענפער קלימאַט און פּלוצים איז ער איהר געוואָרען נישט צום איבערטראָגען... עס פערשטעהט זיך, אַז דאָ זענען נאָר אויסרייד... סער עריק דרומאַנד פיהלט, אַז מיט'ן טויט פון שטרעזעמאַנען און מיט בריאַנס אוועקגעהען איז אין דעם גייסטיגען בנין פון דער פעלקער־ליגע פאָרגעקומען א שפּאַלט. דעם דאָזיגען שפּאַלט איז שווער צו פערשמירען, ער ווערט אַלץ ברייטער און דראָהט דערמיט, אַז דער גאַנצער בנין זאָל איינפאַלען, דרומאַנד איילט זיך דעם דאָזיגען בנין צו פערלאָזען, כדי נישט בעגראָבען צו ווערען אונטער זיינע חורבות".

אַזוי סודעט מען זיך אין גענף. ווער ווייסט וויפיל אמת עס איז פערהאַן אין די דאָזיגע רייד? נישטא, זאָגט מען, קיין רויך אָהן פייער. פערספּעקטיווען, ווי מיר זעהען, זענען נישט קיין געהויבענע.

מ—ס.

לאָדז, 5 פעברואר 1932

נייער פאָלקסבלאַט

לאָדז, 5 פעברואר 1932

די גלייכע זאַך און דער קרוּמער שכל

דער יודישער מח און די יודישע פּאָליטיק

פון ד"ר ה. זשיטלאָווסקי

„די צרה מיט אייך איז, וואָס ביי אייך לייגט זיך אויפ'ן שכל, אַז אַ גלייכע זאַך ווערט זיך ביי דעם יודישען פאָלק לייגען אויף זיין קרומען שכל" —

אַזוי האָט צו מיר אַמאָל געזאָגט אַ זעהר קלוגער יוד. געווען איז דאָס מיט עטליכע יאָהר צוריק אין בערלין, וואו איך האָב געלייענט אַנ'עפענטליכען רעפעראַט „וועגען דער צוקונפט פון דעם יודישען פאָלק", מיט דעם אויספיהר, אַז אונזער צוקונפט ליגט אין דער נאַצ'אָנאַלער ווידערבעלעבונג אין די גלות־לענדער, אָבער לסוף — אויך אין אַנ'אייגענעם יודישען לאַנד.

גראָד נאָך דעם רעפעראַט האָט מיר דער קלוגער יוד געמאַכט יענע וויציגע בעמערקונג. איך האָב זי אויפגענומען מיט אַ געמישטען געפיהל פון צופרידענקייט און פערדראָס.

אָפט האָב איך דערנאָך געטראַכט וועגען די ראַזיגע קרומע מוחות און זייער שטעלונג צו דער „גלייכער זאַך" פון אַנ'אייגענעם יודישען לאַנד. האָבען מיר אַ רעכט צו בעשולדיגען אונזער פאָלק?

דער געדאַנק פון אַ בעזונדער יודיש לאַנד האָט שוין אַ היבש שטיקעל געשיכטע הינטער זיך. אין אונזער צייטען האָט ער אויפגעבליצט מיט אַנ'איבער הונדערט יאָהר צוריק אין אייניגע איבדיווידועלע מוחות, סיי יודישע, סיי נישט־יודישע. נאַפּאָלעאָן דער ערשטער האָט געטראַכט וועגען איהם. דער רוסישער רעוואָלוציאָנערער פּאָליטיקער פּעסטעל (דער פיהרער פון די דעקאַבריסטען אין די צוואַנציגער יאָהרען פון פאָריגען יאָהרהונדערט) האָט אין זיין פּראָגראַם אויפגענומען דעם אויפבוי פון אַ יודען־שטאַט. און אויך אַ יוד האָט זיך אין יענער צייט אַרומגעטראָגען מיט דעם זעלביגען געדאַנק. מיר מיינען דאָ דעם אינטערעסאַנטען דענקער און ענערגישען רעפאָרמער לאַצאַרוס בן־דאַוויד.

מילא, פון נאַפּאָלעאָנ'ס און פּעסטעל'ס חשבונות האָט דאָס יודישע פאָלק געמאָגט נישט וויסען, האָט נישט געקאָנט עפּעס וויסען. אָבער פאַרוואָס האָט בן־דאַוויד'ס „גלייכע זאַך" זיך נישט געלייגט אויף די יודישע מוחות, ווייל אויך פון זיינע געדאַנקען, פערעפענטליכטע אין דייטש, האָט דעמאָלט דאָס פאָלק גאָרנישט נישט געקאָנט וויסען. וויסען פון בן־דאַוויד'ס פּלאַן האָבען געקאָנט נאָר די געבילדעטע דייטשע יודען, און זייערע מוחות, — ווי די אויפגעקלערטע מוחות פון דער גאַנצער מערב־אייראָפּעאישער יודענשאַפט, — זענען געווען פערנומען מיט נאָר אַ „גלייכערער זאַך", איידער אַ יודיש לאַנד: דעם קאַמף פאַר דער בירגערליכער גלייכבערעכטיגונג („עמאַנסיפּאַציע") אין דער דרויסענדיגער וועלט און ענטקעגען אונזער קולטורעלער שרעקליכער אָפּגעשטאַנענקייט, — ענטקעגען דעם „פינסטערען מיטעלאַלטער" אין אונזער אייגענעם אינעווייניגסטען לעבען (די „השכלה" און די רעפאָרם־בעוועגונג).

די לעבענס־נויטען פון דעם גלות־לעבען האָבען נישט געלאָזט אויפקומען דעם אנטי־גלות־געדאַנק פון אַנ'אייגענעם לאַנד. און יענע לעבענסנויטען זענען געווען אַזוי שאַרף, און געמאָהנט האָבען זיי אַזוי שטאַרק, אַז אַפילו אַזאַ נאַציאָנאַל הייסגעשטימטער יוד, ווי בן־דאַוויד אַליין, האָט זיך מיט זיין גאַנצער ענערגיע אַריינגעוואָרפען אין זייער דינסט און האָט געפונען זיין פּלאַץ אויף דעם עקסטרעם לינקען פליגעל פון אונזער דעמאָלסדיגער עפענטליכקייט, אין דער ראַדיקאַלער רעפאָרם־בעוועגונג.

ערשט ווען די אויפגאַבען פון יענער צייט זענען אויף אַזויפיל דורכגעפיהרט געוואָרען אין לעבען, אַז עס האָט זיך אויסגעבילדעט אַ היבשע פיהרענדיגע אינטעליגענץ, וואָס האָט זיך בעפרייט פון דעם מיטעלאַלטערליכען מיסטישען דענקען און זיך איינגעוואוינט צו בעטראַכטען די יודישע פראַגען רעאַליסטיש, „הינט־וועלטיג"; ווען אויך גרויסע מאַסען זענען אַרויס פון אונטער דער „פּערצייטיגער" מיסטישער השפעה, און ווען די אידעאַלען פון דער בירגערליכער עמאַנסיפּאַציע האָבען בעקומען אַזאַ שטאַרקען קלאַפּ אין דער דייטשער אַנטיסעמיטישער בעוועגונג און אין די רוסישע פּאָגראָמען, — ערשט דעמאָלט, זאָג איך, האָט דער אידעאַל פון אונזער פולער בעפרייאונג אין אַנ'אייגענעם לאַנד ווידער געקאָנט אַ בליאַסק טאָן אין דער פאָרם פון דעם טעריטאָריאַליזם.

ד"ר פּינסקער מיט זיין „זעלבסט־עמאַנסיפּאַציאָן" האָט דעם טעריטאָריאַליסטישען אידעאַל, — אָט די „גלייכע זאַך", — ווידער אוועקגעשטעלט פאַר אונזער עפענטליכען בעוואוסטזיין, און די „קרומע" יודישע מוחות האָבען זיך תיכף פעראינטערעסירט מיט איהם. און וויבאַלד עס האָט זיך גערעדט וועגען דער זעלבסט־בעפרייאונג אויף אַ נאַטירליכען אופן אין אַנ'אייגענעם יודישען לאַנד, איז טאַקע די גלייכסטע זאַך געווען — צו טראַכטען וועגען יענעם רעאַלען, קאָנקרעטען יודישען לאַנד, וואָס איז קיינמאָל נישט פערשוואונדען פון דעם יודענ'ס געדאַנק, פון דעם יודענ'ס ווילען און דעם יודענ'ס געפיהל: וועגען ארץ־ישראל.

עס האָט זיך אָנגעהויבען די פּאַלעסטינאָפילישע בעוועגונג, וואָס איז דערנאָך אַריבער אין דער ציוניסטישער. און אויב מען זאָל אָט די בעוועגונג בעטראַכטען נאָך אין דעם פּרט פון איהר השפעה אויף יודישע מוחות, מוז מען מודה זיין, אַז זעלטען ווען האָט אַ „גלייכע זאַך" פון אַזאַ קאָלאָסאַלען פערמעסט געפונען ביי אַ פאָלק אַזאַ וואונדערליכען אָנקלאַנג ווי דער ציוניזם האָט געפונען ביי אונז אין אַ משך פון נישט גאַנצע פופציג יאָהר.

איך מיין דאָס באמת. סוף־סוף איז דאָך אַלץ רעלאַטיוו. מיט וואָס ביי אַנדערע פעלקער זאָלען מיר פערגלייכען די ווירקונג פון דעם ציוניזם ביי אונז? לאָמיר נעמען דעם סאָציאַליזם. קאָן דען זיין אַ קאָלאָסאַלערע זאַך און אַ גלייכערע זאַך, איידער דער סאָציאַליזם? נו — טוט אַ רעכען, אַרויסגעריסען זיך אין דעם אָנהויב פון דעם פאָריגען יאָהרהונדערט אין ענגלאַנד און פראַנקרייך. מיט אַזאַ אימפּעט, מיט אַזאַ גלאַנץ, מיט אַזוי פיל גייסטיגער ענערגיע, מיט אַזויפיל בעגייסטערטע אָנהענגער, וואָס האָבען זיך מוסר נפש געווען פאַר איהם — וואו האָט דער סאָציאַליזם געהאַלטען אין די פופציגער יאָהרען, אין דעם פּרט פון זיין ווירקונג אויף די מאַסען? בשום אופן נישט אַזוי ווייט, ווי דער ציוניזם ביי אונז.

און פערגעסט נישט: ציוניזם פאַר די מאַסען איז נישט דער טייטש אַנ'אוניווערזיטעט אויף הר הצופים מיט אַ „מרכז רוחני" פאַר אַ „דיבור עברי" מיט די אַלע אַנדערע שעהנע ראָמאַנטיש יודאַאיסטישע צאַצקעס, מיט וועלכע עס קוויקט זיך דער ציוניסטישער אינטעליגענט. פאַר די מאַסען איז דער ציוניזם דער טייטש — טעריטאָריאַליזם: די פולע און גאַנצע בעפרייאונג פון דעם גאַנצען יודישען פאָלק אין אַנ'אייגענעם יודישען לאַנד. די בעסטע ראיה דערצו איז דער צופלוס און אָפּפלוס פון די מאַסען צו דעם ציוניזם. ווען עס האָבען גענומען שטייגען די שאַנסען פון ארץ־ישראל, ווי אַ יודיש לאַנד, דעמאָלט האָט דער ציוניסטישער שטראָם גענומען ווערען פולער, שטאַרקער, אימפּעטיגער, ביז ער האָט זיך פונאַנדערגעפּליצט ווי אַ גרויסער — אין די צייטען פון באַלד נאָך דער באַלפור־דעקלאַראַציע. און ווען די לעצטע יאָהרען האָבען פערמינערט די שאַנסען פון ארץ־ישראל, ווי אַ יודיש לאַנד, האָבען אויך די ציוניסטישע וואַסערען גענומען פאַלען...

דער קריזיס פון ציוניזם און די פערחלש'טקייט פון דעם טעריטאָריאַליסטישען געדאַנק בכלל שטאַמט אויך נישט דערפון, וואָס אַ „גלייכע זאַך" קאָן זיך נישט לייגען אויף דעם יודישען „קרומען שכל". אין מיינע אויגען איז די מעשה פונקט פערקעהרט: גראָד ווייל דער איצטיגער ציוניזם האָט אויפגעהערט צו זיין אַ „גלייכע זאַך", גראָד ווייל ער איז פערקרימט געוואָרען, — אויסגעקרימט געוואָרען אין זיינע בײדע עקען, אי אחד־העמ'יסטיש פאַר ארץ־ישראל, אי אסימילאַטאָריש פאַר די גלות־לענדער, — קאָן ער זיך מעהר נישט לייגען אויף דעם יודישען גלייכען שכל.

איך וויל דערמיט בשום אופן נישט זאָגען, אַז מיר האָבען נישט קיין קרומע מוחות אין דער יודישער פּאָליטיק. פון וואַנען וואָלט זיך דען ביי אונז גענומען דער פערקרימטער ציוניזם, אויב עס וואָלט ביי אונז, חלילה, געווען אַ מאַנגעל אין קרומע מוחות?

איך וויל נאָר דערמיט זאָגען, אַז אין די קרומע וועגען פון אונזער פּאָליטישען געדאַנק טאָרען מיר נישט בעשולדיגען דעם גלייכען שכל פון אונזער פאָלק. עס איז מיין טיפסטער גלויבען, אַז אונזער פאָלק איז קערן־געזונט אין קאָפּ און אין האַרץ. זיין זשעדסטען צוטרוי האָט ער געשענקט אַ פּאַרטיי, וואָס איז געקומען צו איהם מיט דער גלייכסטער זאַך אין דער וועלט, מיט דעם אידעאַל פון זיין פולער און גאַנצער בעפרייאונג. און דאָס פאָלק בעהמס איצטער אוועק זיין צוטרוי, ווייל יענע פּאַרטיי איז געוואָרען אומטריי צו דעם אידעאַל און האָט גענומען רעדען וועגען דער בעפרייאונג פון אַ קליינינקען מעוט אויף דעם חשבון פון דעם גאַנצען פאָלק, און גראָד דעמאָלט, ווען דאָס גאַנצע פאָלק קייקעלט זיך איצטער באַרג אַראָפּ, אַלץ שנעלער און שנעלער צו דעם ראַנד פון אַנ'אָפּגרונט.

ניין, די צרה איז נישט מיט דעם פאָלק, נאָר מיט זיינע פיהרער, וואָס האָבען פערלייקענט די „גלייכע זאַך". די האָבען זי אָדער ראָמאַנטיש פערהויקערט, ווי די ציוניסטען, אָדער האָבען פשוט פערלאָזען דייער פאָהן, ווי די טעריטאָריאַליסטען.

די אַלוועלטליכע נויט, די יודישע, וואָס וואַקסט פון טאָג צו טאָג אין לאַנד און לאַנד, וועט די אָבער צווינגען ווידער אָנהויבען טראַכטען וועגען דעם עיקר: וועגען אונזער פולער בעפרייאונג, און ווען די וועלען געפינען רעאַלע און זיכערע וועגען צו איהר, וועט אַן דעם פאָלק נישט זיין קיין מניעה..

—:O:—

בערייטונג פון ים־שפּייזען

פון ד"ר פּ. קאַלדוואַן

מיר מענשען האָבען צו פערדאַנקען דעם ים אַ סך מעהר וויפיל די מייסטע פון אונז קאָנען זיך פאָרשטעלען.

מיליאָנען יאָהרען האָט דער מענש זיך בעטראַכט, ווי דער האַר פון דער ערד. ווען נישט די מוטער־ערד — האָט דער מענש זיך געטראַכט — וואָס וואָלט דאַן געוואָרען פון יענעם פעלדיגע חלומות נאָך וועלכע ער איז נאָכגעגאַנגען מיט אַזוי פיל צוטרוי דורך די צוטומעלדיגע ווילדעגישען פון צייט, אומשטאַנדען און ענדערונגען? און ביז אַ געוויסען גראַד איז דער מענש געווען גערעכט. יענע נעפעלדיגע אָנהויבען, וואָס האָבען, דורך לאַנגע קאַמפען און ליידען, זיך סוף כל סוף דערבליהט צו קלוגשאַפט און שעהנהייטס־געפיהלען, זענען געווען דער רעזולטאַט פון עקזיסטענץ אויפ'ן לאַנד. דער מענש איז פאַר אַלעמען אַ לאַנד־חיה. די גרויסקייט פון זיין פערגאַנגענהייט און דער חלום פון זיין צוקונפט זענען דורכאויס באַזירט אויף דער פעסטער ערד. דער מענש האָט אויסגעשטאַקט זיינע טעמפּלען פון די פעלזען. דער ים אָבער האָט ער איהם אויס צו זיין פרעמד.

פונדעסטוועגען האָט דאָס לעבען פון לעבעדיגע בעשעפענישען אויף אונזער פּלאַנעט זיך צום אַלעם ערשטען אָנגעהויבען אין דער וועלט־פון וואַסער. אין דער ווייטער טונקעלער פערגאַנגענהייט פון דער ערד האָט זיך אָנגעהויבען וועבען דער אורשפּרינגליכער קליינער אָרגאַניזם פון דער חיה. די דאָזיגע אָרגאַניזמען האָבען געלעבט אין ים. זענען געווען אָפּהענגיג אָן דעם ים פאַר זייער עקזיסטענץ. און אַפילו היינט צו טאָג כאָטש אַ סך פון אונז פערפעהלען דאָס איינצוזעהען, קאָן קיין לעבעדיג וועזען נישט עקזיסטירען אויב עס פעהלט וואַסער.

דער מענש האָט זיך — ווי איך האָב שוין איינמאָל בעמערקט — קיינמאָל נישט בעטראַכט, ווי אַ וואַסער־חיה... און דאָך ענטהאַלט יעדער צעל אין זיין קערפּער — וואַסער. אַרום זיבציג פּראָצענט פון מענשענס גאַנצען קערפּערליכען געוויכט בעשטעהט פון וואַסער. ווען מען זאָל דאָס דאָזיגע וואַסער אָפּצאַפּען, וואָלט פון מענשען געוואָרען אַנ'אייגעשרומפּענע שאָלעכץ. אויף דעם אופן קומט עס אויס, אַז כאָטש דער מענש בעטראַכט די ערד אַלס זיין מוטער האָט ער אָבער צו פערדאַנקען וואַסער דעם פאַקט, וואָס זיין קערפּער האָט אין זיך לעבען.

און דאָס איז נאָך נישט אַלץ. דער ים ענטהאַלט אין זיך אַ שטאָף, וואָס איז אומשעצבאַר פאַר דעם וואוילזיין פונ'ם מענשענס קערפּער און דאָס איז — יאָד. אַ קליין־קליין טראָפּעלע יאָד איז נויטיג פאַר דער ריכטיגער פונקציאָנירונג פון דעם גרויסען האַלז־דריז. דער דאָזיגער דריז איז אַ קליינער אָרגאַן, וועלכער האָט, ווי מען האָט אויסגעפונען, אַ סך צו טון מיט דער רעגולירונג פון דעם אַזוי־גערופענעם מעטאַבאָליזם — יענער וואונדערליכער פּראָצעס פון בעשטענדיגער אומוואַנדלונג, פון צושטערען און ווידער אויפבויען, דורך וועלכען אונזערע קערפּערס האַלטען אָן זייער עקזיסטענץ. אויב דער דאָזיגער דריז הערט אויף צו פונקציאָנירען געהעריג, רופט זיך דאָס בילד באַלד אָפּ שעדליך אויפ'ן געזונד און שוואַכט אָפּ די לעבענס־קראַפט אין דעם גאַנצען קערפּער. דעריבער איז, כדי זיך צו האַלטען אין אַ געזונדען צושטאַנד דורכאויס נויטיג, אַז מיר זאָלען דורך אונזער דיעטע אַריינקריגען גאָר קליינע אָבער אונפערמיידליכע טיילען פון יאָד.

במעט דער גאַנצער זאַפּאַס יאָד, וואָס די וועלט פערמאָגט, געפינט זיך אין ים. קליינינקע טיילעכלעך דערפון קאָן מען געפינען אין דעם טרינקוואַסער, וואָס קומט פון אַ קוואַל נישט ווייט פונ'ם ים, און אין פלאַנצען, וואָס וואַקסען ביים ים־ברעג, אָדער דער עיקר פון אָט דעם שטאָף געפינט זיך אין דעם ים גופא. דערפון נעהמט זיך, וואָס מאַנכע פון אונזערע סאַמע בעסטע שפּייזען זענען יענע בעשעפענישען, וועמענס סיסטעמס זענען דורכגעדרונגען מיט ים־וואַסער.

איינע פון די קראַנקהייטען, וואָס קומען דורך דעם מאַנגעל אין יאָד איז די האַלז־דריז, אָדער די פערגרעסערונג פון דעם האַלזדריז. און די דאָזיגע גוליעס געפינט מען צום מייסטען אין געגענדען, וואָס זענען ווייט פונ'ם ים און וואו מען עסט נישט קיין ים־שפּייז, אַזוי, אַז די מענשען האָבען נישט קיין יאָדד אין זייער טעגליכער דיעטע.

אַזוי ווי אָבער די מאָסן־אָד, וואָס מיר בּנויטיגען איז זעהר קליין און, אדרבה, אַ צו־גרויסע דאָזע דערפון קאָן גראָד פיהרען צו ערנסטע רעזולטאַטען, טאָר מען קיין יאָד נישט איינגעהמען אין אַ קאָנצענטרירטער פאָרם. סיידען אין ספּעציעלע פאַלען אונטער דער אויפזיכט פון אַ דאָקטאָר. דערפאַר אָבער ענטהאַלט די ים־שפּייז די ריכטיגע מאָס יאָד, וואָס איז נויטיג פאַר אונזער געזונד. אונטער דעם נאָמען ים־שפּייז געהען אַריין די פערשידענע סאָרטען פיש. דעריבער דאַרפען מיר אַלע זעהן, אַז אין אונזערע מאָלצייטען זאָלען זיך אויך געפינען די פּראָדוקטען פונ'ם ים. דער מנהג פון האַלטען איין טאָג אין דער וואָך אַלס אַ פיש־טאָג איז גוט פאַר'ן געזונד.

אַ חוץ דעם, וואָס די ים־שפּייז ענטהאַלט אין זיך יאָד, האָט זי אויך אַנדערע מעלות. קודם־כל, איז פיש לייכט צום פערדייען, כאָטש פאַר מאַנכע פערזאָנען זענען לאַקס, מאַקערעל און נאָך אַ פּאָר מינים פיש גראָד אַנ'אויסנאַהם צו אָט דער רעגעל. ווייטער, כאָטש פיש־פלייש ווערט בעטראַכט אַלס ווייניגער סטימולירענדיג און דערנעהרענדיג, ווי דאָס פלייש פון אַנדערע חיות, איז דאָס אָבער זעהר ווינשענסווערט צוליב דער לייכטער פערדייאונג. פיש איז צוליב דער דאָזיגער אורזאַך אַנ'אויסגעצייכענטע שפּייז פאַר מענשען, וואָס אַרבייטען זיצענדיג. ווי מיר האָבען שוין איינמאָל בעמערקט, קאָנען די, וואָס טוען מוסקול־אַרבייט גיכער אויסהאַלטען רייכע שפּייז איידער די, וואָס טון זייער אַרבייט ביים שרייב־טיש, אָדער אויף אַ שטול, וואָס לייכטער אַ שפּייז קאָן פערדייעט ווערען אַלץ בעסער איז די פאַר דעם, וואָס מוז דעם גרעסטען טייל פון זיין צייט פערברענגען אומטעטיג.

פּאָגראָמען

פון י. י. סיגאַל

פון דער דאָזיגער מכה וועט מ'וועט פטור ווערען, איז אויך זעהר שווער נביאות-זאָגען. ווען זי לאָזט אָבער פון זיך הערען, פון צייט צו צייט, טוט אַ ציטער דאָס גאַנצע פאָלק, וואָס איז צעוואָרפען איבער אַלע מדינה'ס פון דער וועלט. די שוואַרצע פאָן פון שאַנד הויבט זיך אויף און זי פלאַטערט איבער אונזערע קעפּ און יעדען איינעם פון אונז הויבט זי דאָן צו דוכטען, אַז מיר האָבען אין דער וועלט ווי פערבלאָנדזשעט ביי די בערגען פון אַ וואַלד, וואו דער אור-מענש האָט זיך נאָר וואָס אַרויסגעקליבען פון די געדיכטע געוויקסען און וואַלד-ווילדעניש און פערנעהמט זיך ערשט אויף אַנ'אָפּענעם, פרייען וועג.

אין איהר בלינדער שנאה צו אונז איז די וועלט אין אַלץ און אַלין אַרום איהר געוואָרען בלינד. די ציוויליזאַציע, די קולטור זענען אין בלינדקייט, עטיש גענומען, געשלאָגען געוואָרען אָדער גאָר בלינד געבוירען. די אַלע שעהנע און הויכע אויפטוען און רעוואָלוציעס אויף אַלע געביטען אין לעבען ווערען ווי אַ פאַטאַמאָרגאַנא און פערשווינדען פון די אויגען. עס שפּרייט זיך ווידער אויס אַ מדבר פון גרויען אומפרוכטבאַרען זאַמד אויפ'ן גאַנצען שטח פון מענשליכען פּראָגרעס. אמת עס זענען פערהאַן איינציגע מענשען, וועלכע רייסען זיך אַרויס פון דער דאָזיגער טויבער און טויטער בלינדקייט, מיר רופען די דאָזיגע מענשען אונזערע פריינט, מיר כאַפּען זיך אָן אָן זיי, און גראָד דער פאַקט, ווייזט די גאַנצע טרויעריגקייט פון דער לאַגע. די דאָזיגע איינציגע מענשען אונטער שטרייכען נאָך בולטער און שאַרפער וואו מיר האַלטען אין דער וועלט מיט די אַלע וואוילקליגענדיגע שעהנע דערגרייכונגען. די איינציגע ווערען דער זכות פאַר דער גרויסער טעמפּע-מעהרהייט. דער זכות קאָן אָבער די לאַגע נישט ענדערען. ער שטרייכט נאָך אונטער, ווי געזאָגט, קלאָרער די פינסטערניש פון אַרום אין וועלכער אַלץ ווערט פערטריקען און פערזונקען.

מען האָט אונז גערופען, אַפילו אין פרעמדען לאַגער, דער לעהרער פון דער מענשהייט. דאָס איז געווען אין צייטען, ווען לערנען, תורה, קולטור, עטישע ווערטען זענען געשטאַנען וואו נישט וואו ברומו של עולם. די געפאַלענקייט פון דער „לערע" האָב איך ערשט דערפיהלט לייענענדיג אַ שטיקעל נייעס פון דייטשלאַנד, וואו סטודענטען... האָבען גוט אָנגעממית'ט זייערען אַ לעהרער אַ פּראָפעסאָר, דערפאַר וואָס ער האָט געוואָגט בעגעהען אַזאַ פערברעכען און פערזינדיגען, לערנען — פּאַסיפיזם. שטעלען זיך ענטקעגען אויסשלאַכטונג פון מענשען, פעלקער, גאַנצע דורות.

רעמאַרק איז זיין נייעם בוך מיט'ן וועלט-סימבאָלישען נאָמען „דער וועג צוריק" ווייזט אונז דעם מורא'דיגען צוריקגאַנג פון — דעם מענשען. טיפער גענומען קלינגט מיר דער נאָמען פון צווייטען בוך רעמאַרק'ס מיט'ן אייגענעם קלאַנג ווי זיין ערשטער — „אויפ'ן מערב פראָנט קיין נייעס", איהר קאָנט אַנשטאָט מערב פראָנט אוועקשטעלען צפון אָדער דרום און עס איז דאָס אייגענע. אויף אַלע פראָנטען פון דער וועלט איז — צוריקגאַנג... נישט געשעהען קיין נייעס, קיין נייעס. אַלץ דאָס אייגענע. דער ווייזער האָט זיך נישט אַ רוק געטאָן ווייטער. דער ווייזער ווייזט נאָר דאָס איביגע אָנגעצייכענטע און קיינמאָל נישט נייע אַרומקרייזען אַרום אָפּגעצעהלטע עטליכע צייכענס און — ווייטער נישט אַ טראָט. אָט ערשט איז מען דאָך אַרויסגעקראָכען פון די קאַלוזשעס בלוט און זיך געשלעפּט מיט צעוואונדיגטע גוף'ן אין די הרוב'ע דערפער אַריין, צו דער פערלאָזטער און פערוואָרלאָזטער ערד און פעלד און — שוין שטעהט שוין דער קורץ-דויערענדיגער פרידען דעם יונגען יונקער סטודענט אין די אויגען. ער האָט גאָרנישט געלערנט און פון קיין זאַך נישט געריהרט געוואָרען. די ערשטע שנאה, די ערשטע פרימיטיווע בייזקייט לאָזט ער אויס צום סאַמע ערשטען, וואָס שטעהט איהם אין וועג און לאָזט איהם נישט ווערען קיין חיה — צום לעהרער זיינעם.

די שנאה צום לעהרער זייערען פון די בלוט-דורשטיגע סטודענטען האָט מיר אַרויפגעבראַכט אויפ'ן געדאַנק וועגען דער שנאה פון דער וועלט צו אונז. דער אַנטיסעמיטיזם איז דאָך יענער פּערגראַ-בענער בלינדער כח ענטקעגען אַלץ, וואָס איז עטיש און לאָזט נישט זיך אַרויסרייסען פון אונטער דער ציוויליזירטער פעל זייגער. די שנאה איז ווי אַנ'איביגער רעוואָלט ענטקעגען די ערגעץ-פערקירצטע עטישע געזעצען, וועלכע מיר האָבען אוועקגעשטעלט און זיי זענען ווי געוואָרען דאָס בייזע געוויסען פון דער וועלט. ברעכען זיי אויס פון צייט צו צייט די פּאָגראָמען, מיט האַק און קרייץ קרייצט דורך די — ציוויליזירטע... געשטורירטע... יוגענט פון דער וועלט און רייסט אונזערע אויגען אַרויף אויפ'ן בילד פון — איביגער געקרייציגטער עהרליכקייט, וואָס מוז אָפּקומען די זינד פון איהר — עקזיסטענץ. זי רייסט אונזערע אויגען אַרויף צום געקרייציגטען יושר פון גערעכטיגקייט און ברענגט אונז די קעפּ אַרונטער אין פערצווייפלונג פון דער איביג נישט אויסגעגליכענער רשעות אויף דער ערד.

די פּאָגראָם חיה האָט זיך ווי אַ שלאַנג צעצויגען איבער'ן גאַנצען ערד-קוגעל און פלאָנטערט זיך אונטער אונזער טראָט, וואו, אויף וואָסער אַ שטיקעל ערד-באָדען מיר זאָלען איהם נישט שטעלען. זי איז אונז נאָכגעקראָכען און קריכט אונז נאָך וואו מיר זאָלען נישט ענטלויפען און זיך ווע-לען ראַטעווען פון איהר. אַ שלאַנג וואָס האָט אויף איהר פעל די געשפּעלטע קאָלירען פון כמעט אַלע פעל-קער און נאַציעס, ווי זי וואַלט זיך געוויקעלט אין אַלע פאָנען פון דער וועלט. זי איז אַזוי צו זאָגען, אַנ'אינטערנאַציאָנאַל פאַר זיך, אַנ'ענג-געשלאָסע-נער, אַ פעסטער.

און — דאָס ערגסטע — וואָס פון צייט צו צייט יאָווען זיך אַרויס די קעפּ, די פיהרענדיגע כוחות פון דער וועלט און טיישען אויס די שנאה צו אונז אויף אַנ'אופן פון פערשטעלטער פּאָגראָם בערעכטיגונג. מיר ווייסען וואָס פאַר אַ גייסט עס רעדט אַרויס פון אונטער אַזעלכע אויסטייטשונגען אונז. פונקט ווי דער הויכער הימעל-קראַצער, דער און דאָס מאַכט נאָך פינסטערער דעם יאוש אין פערריסענער סימבאָל פון אַ טעכ... ...ער האַרצ-לאָזער אומגענשליכער ציוויליזאַציע, איז געוואָרען אַנ'אייזערנע מויער וואָנט אַנטקעגען דעם גוטען ציל צו וועלכען די מענשליכע ענטוויקלונג. אויך דורך דער טעכניק רייסט זיך, פונקט ווי די זאַטקייט, וואָס ווערט אומנאַטירליך פעט פון איבערפלוס און הערט אויף זעהען מיט איהרע שמאַלציגע אויגען דעם פערהונגערטען מיטמענ...ן, אַזוי איז די זיי-כערע, די ערדישע, די טיש-נאָך רויהע וועלט גע-שלאָגען מיט טויבקייט און בלינדקייט צו אונז און אונזער גורל — זיך אַרומוואַלגערען אויף דער ערד.

—:)(:—

אויפ'ן מזרח-פראָנט וואָזשנע נייעס...

„כינע האָט אָפיציעל ערקלערט קריג יאַפּאַן"

— איהר זעהט, וואָס ס'טוהט זיך? — האָט צו מיר געזאָגט מיין רעדאַקטאָר — ווייזענדיג מיר די צייטונג מיט דעם גרויסען קאָפּ מיט די קידוש-לבנה-אותיות אויף דער ערשטער זייט.

— איך זעה — האָב איך געענטפערט דעם רע-דאַקטאָר.

— נו, און איהר שווייגט? — איז דער רעדאַק-טאָר צו מיר צוגעשטאַנען.

— אַ ברירה האָב איך? וואָס בין איך ערגער ון דער פעלקער-ליגע? אַז די פעלקער-ליגע מאַכט אַ שווייג, מעג איך דאָך אוודאי און אוודאי שווייגען — אַזוי האָב איך געענטפערט מיין רעדאַקטאָר.

— איהר וועט מוחל זיין — האָט מיר דער רע-דאַקטאָר בעפוילען — איינפּאַקען אייערע קעסעל-כלימאָון איהר וועט זיך אַ כאַפּ אַריבער געבען קיין שאַנכאַי...

און אַז דער רעדאַקטאָר גיט אַ „פּריקאַז", העלפט נישט קיין חכמות. איך האָב איינגעפּאַקט מיין רייזע-גאַרניטור: דעם טלית און תפילין, (אפשר דאַרף מען זיך מצרף זיין צום מנין) אַ וואַרים פלאַש צו מיינע אַטרעטעס דעם טערמאָמעטער (אפשר קריג איך ס'קדחת), די גומענע בייגעל (צו מיין מיהוש — נישט פאַר אייך געדאַכט...), אַ קאָמפּאַס (כ'זאָל וויסען, וואו ס'איז „מזרח"), אַ מאַפּע (כ'זאָל אין איהר אַריינקוקען, אַזוי ווי אַלע אַנדערע סטראַטעגיקער — ווי אַ האָן אין „בני-אדם"...) אַביסעל וואַרימע וועש, וואָלענע זאָקען, אַ קישען מיט אַ קאָלדרע, אַ פעדער מיט פּאַפּיר — כ'האָב אַלץ איינגעפּאַקט, גענומען דעם טשעמאָדאַן. געקושט דאָס ווייב און זיך געזעגענט מיט דער מזוזה — פּאַרדאָן, דאָס מיין איך: געקושט די מזוזה און זיך געזעגענט מיט'ן ווייב און אַוועק קיין שאַנכאַי, פון וואו איך וועל פאַר די לעזער געבען אַלץ וואָס איך וועל נאָר הערען און זעהען.

מיינע רייזע-איינדריקען

קומענדיג אויפ'ן לאָדזער פאַבריקס-הויז, האָב איך באַלד דערפיהלט, אַז ס'שמעקט מיט מלחמה:

אַ יונג ווייבעל האָט זיך האַרציג געקושט מיט אַ יונגערמאַן.

— ווער איז דאָס פּאָרעל? — האָב איך גע-פרעגט אַנ'אַלטען יוד, וואָס איז געשטאַנען אין אַ זייט.

— דאָס איז — האָט דער אַלטער געענטפערט - מיין ווייבעל.

— און ווער איז דער, מיט וועמען זי טוט זיך אַזוי „טשולע" געזעגענען?

— דאָס איז מיין בוכהאַלטער.

— און וואָס זענט איהר ביי אייער ווייבעל?

— איך... איך — האָט דער אַלטיטשקער מיט אַ זיפץ געענטפערט — ביי מיין ווייבעל בין איך אין „זאַפּאַס"... זי האָט מיר געגעבען אַ „טשיסטאַ אָסטאַווקאַ".

געזעהען, געהערט און פערצייכענט אויפ'ן כינעזיש-יאַפּאַנישען שלאַכט-פעלד

פון י. אַבערזשאַנעק

— אהא, דאָב איך מיר געטראַכט — „זאַפּאַס נע „טשיסטאַ אָסטאַווקאַ" — ס'שמעקט טאַקע מיט מלחמה....

מלחמה-שטימונג

פאַר קאַלושעק.

אין וואַגאָן ווערט ליתודים. צוויי יודען: איי-נער אַ דאַרער און אַ געלער און דער צווייטער אַ בידריגער אַ שוואַרצער. צווישען די צוויי יודען קומט פאַר אַ נאַטעס-אויסטויש.

זאָגט דער דאַרער געלער: — דו ביזט אַ פאַרך!

ענטפערט דער נידריגער שוואַרצער: — שייגאַץ!

זאָגט דער געלער: — עזות-פנים!

ענטפערט דער שוואַרצער: — עם-הארץ!

זאָגט דער געלער: — מחוצף!

ענטפערט דער שוואַרצער: — הדיוט!

פערקריכען זיך ביידע יודען. דעם געלענס הענד אין דער שוואַרצער באָרד אַריין, און דעם שוואַרצענס הענד אין דער געלער באָרד אַריין... און אין איין מינוט, איז פאַרגעקומען אַ „געגענ-זייטיגע בערד-אויסטויש"...

— ווער זענען עס די צוויי שונאים? — האָב איך געפרעגט ביי אַנדערע יודען.

— אַ געגער מיט אַנ'אַלעקסאַנדרער — האָבען די יודען געענטפערט — פון אייביג-אָן פיהרען זיי צווישען זיך אַ ביטערע מלחמה....

— אָ, האָ — האָב איך אַרויסגעכאַפּט מיין נאָטיץ-ביכעל, און פערצייכענט: — מלחמה-שטי-מונג....

אין געגנט

אויפ'ן וועג קיין כאַרבין, האָב איך מיך אַראָפּ-געכאַפּט קיין געגנט אַ קוק-טון, וואָס הערט זיך עפּעס מכוח דער ענטוואָפנונגס-קאָנפערענץ, וואָס דאַרף זיך די טעג עפענען.

הא!? וואָס איז דאָס? דערזעאַלאַץ, וואו ס'דאַרף פאָרקומען די ענטוואָפנונגס-קאָנפערענץ זעהט אויס ווי דאָס לאָדזער „סקאַלאַ"-טעאַטער, להבדיל. אויסגעהאַקט אַ וואַנד און פערקלאַפּט מיט ברעטער.... אויף דער וואַנד הענגט אַ שילדעל מיט אַזאַ אויפשריפט:

„צוליב טעכנישע סיבות, ווערט די ענטוואָפ-נונגס-קאָנפערענץ אָפּגעלייגט".

— זייט מוחל — האָב איך אָפּגעשטעלט אַנ'אַלטיטשקען מיט אַ טאַבאַק-שקעטעלע אין דער האַנד — ערקלערט מיר, וואָס איז דער פשט פון די ווערטער: „צוליב טעכנישע סיבות"?

— צוליב דער יאַפּאַנישער „טעכניק" — האָט דער אַלטער מיט דער טאַבאַק-פּושקע געענטפערט, — ווער זענט איהר? — האָב איך דעם זקן געפרעגט.

— מיין נאָמען — האָט ער געענטפערט — איז בריאַן.

— טאַ, ווען וועט זיך די ענטוואָפנונגס-קאָנ-פערענץ אָנהויבען?

— ווען די יאַפּאַנער וועלען ענדיגען — האָט דער אַלטער מיט דער טאַבאַק - פּושקע גע-ענטפערט. *)

אין כאַרבין

איך בין שוין מיט מזל אין כאַרבין. די שטאָט מאַכט דעם איינדרוק ווי אַ לאָדזער מאַ-גופאַקטור-געשעפט — רואינירט און צובראָכען. די כאַרבינער איינוואוינער זעהען אויס ווי די דאָזאַרעס נאָך אַ זיצונג אין דער וואַרשאַווער קהלה — צו-דם'ט און צו'הה'ג'ט. די כאַרבינער הייזער זעהען איצט אויס ווי ס'רוב לאָדזער דאַמען אין דער פּריה, ווען זיי געהען אַרויס פון בעט — זיי (די הייזער מיין איך) בויטיגען זיך אין אַ גרויסען רעמאָנט....

די יאַפּאַנישע אָקופּאַציע-מאַכט האָט אין כאַר-בין געעפענט אַ קריגס-רויה-שטאָף-שטעלע, וואו מ'דאַרף צושטעלען אַלע סחורות, וואָס הייבען זיך אָן מיט אַנ'„אלף": אַ קרעמפּעל, מאַנופאַקטור, אַ פעקעל לעדער, אַ קעסטעל גאָרן, אַבי'סעל הויזען, אַ זעקעל מעהל, אַ מעשענע קלאַמקע, אַ קופּערנע פיש-פענדעל — אַלץ, וואָס ס'הויבט זיך אָן מיט אַנ'אלף....

נאָר אַזוי, ווי די יאַפּאַנער ווייסען נישט וואו צו זוכען, האָט זיך געציאָוועט אַ חברה כאַרבינער „שמעקערס", וואָס שמעקען-אויס, וואו ס'ליגט אַ בסה"אלטען פעקעל, און מ'ציפּט „נאַ פּראַווא אי נאַ ליעוואַ".

אַ שטאַרקע אויפלעבונג הערשט איצט אין דער וויקעל-בראַנזשע: אויף פּריצען-בייכער ווי-קעלט מען מאַנופאַקטור, לייוונט, גאָרן. ווייבער מיט איינגעהאַלטענע בייכער ווערען דאָ געשיקט מיט ליכט, לאָדזער ווייבלעך, וואָס האָבען אַדורכגע-מאַכט אַ צימריינער-קוראַציע און האָבען בעקומען „טשטשופּלע" טאַליעס, וואָלטען דאָ איצט פערצו-קערט געוואָרען....

אויף אַ דאַך ביי אַ קוימען, האָב איך געזעהען שטעהן אַ שטייפען יאַפּאַנטשיק און האָט גע-שמעקט צום רויך. וואָס איז געגאַנגען פון'ם קוימען.

— ווער איז דאָס דער, וואָס שמעקט צום רויך? — האָב איך מיך געפרעגט.

*) אויב די ענטוואָפנונגס-קאָנפערענץ האָט זיך יאָ געעפענט איז עס בריאַנס שולד — נישט פון אייער שליח — אַ—ק.

— דאָס איז — האָט מען מיר דערקלערט, אַ יאַפּאַנישער חלה- און קוכען-קאָמיסאַר — פּרייער-רייך — דאָס שמעקט ער צום קוימען, צו אַ בעקער באַקט נישט חלילה קיין קאָרן-ברויט...

אויך די בעקערס בעקלאָגען זיך נישט. די זענען איצט די יחסנים פון כאַרבין. ווער ס'האָט אַ בעקער אין דער משפחה, דער איז אַ גליקליכער. די כאַרבינער בעקערס מעכטעלעך שטעהען אין גרויסען. פון קיין דאָקטאָר ווילען זיי נישט הערען, אין איינער אַ כאַרבינער בעקערס טאָכטער, אַ געשטע-פעלטע, אַ שיקעלדיגע מיט קרימע פיס, האָט זיך פערליבט אַ לאָרד, נאָר זי האַלט נישט דערפון... די ברייטלעך מאַכען די כאַרבינער בעקערס פון: ליים, שעטשקע און פון צוריסענע שקאַרבעטקעס, און אויף דעם „לחם הקלוקל" דאַרף מען האָבען ברויט-קאַרטען, און ווער ס'מאַכט דער בעקערין אַנ'„אַטשקאַ", דער האָט די זכיה צו בעקומען אַזאַ טייגעל...

די כאַרבינער כלל-טוער האָבען זיך געגרינ-דעט ביליגע קוכען און טיי-האַלעס. די בעליבטע „פּאַטראַווע" אין די קוכען איז — פּענטשאַק. קאַר-טאָפעל איז אַ „לוקסוס". די „מאַכערס" פון די קוכען מאַכען זיך אַ קרענק, און די עסערס האָבען אַ קרענק.....

נאָר וואָס, האָט זיך דאָ געגרינדעט אַ כינע-זישער קאָאָפּעראַטיוו מיט'ן נאָמען „אחיעזר". די כינעזער פון „אחיעזר" האָבען די קעפּ אויף דער רעכטער זייט. מיט דעם פּרעזעס פון „אחיעזר" איז געשעהען אַנ'אומגליק; ער האָט „אַראָפּגעשלונגען" אַ וואַגאָן מעהל, און איז נעבעך געשוואָלען גע-וואָרען....

אַ לאָכטיג לעבען האָבען איצט די חדר-יונגלעך, אַלע כאַרבינער מלמדים זייען געוואָרען שפּעקולאַנטען און פאָהרען אויף קאַטשען... די הויפּט-פּאָבריקאַציע, וואָס די כאַרבינער פאַבריצירען איז: סאַכאַרינקעס, מאַרמעלאַדע, בראָנפען, פישעל-זייף, האָניג און אַנדערע ערזאַץ-אַרטיקלען.

אַ גוטען סעזאָן, האָבען איצט די כאַרבינער ווייבלעך און מעדלעך, מחמת זיי „פערשטענדיגען" זיך מיט די יאַפּאַנישע אָפיצירען „אויפ'ן וואָרנק". וואָס דער רב קען נישט פועלן, דאָס פועל'ן זיי... די יאַפּאַנישע אָפיצירען זענען מיט די כאַרבינער ווייבלעך „קנעיעל בימ'ישעל". די כאַרבינער ווייב-לעך זעען בעסערע זעלנער ווי זייערע מענער — זיי שיסען... מיט די אויגען און טרעפען...

אָט דאָס איז דערווייל אַלץ, וואָס איך האָב געזעהען און געהערט אין כאַרבין.

כאַרבין פעברואַר 1932.

* * *

ענטשולדיגט ליבע לעזער, כ'האָב געהאַט אַ שטיקעל טעות: איך האָב געשריבען „כאַרבין", און געוואָלט האָב איך שרייבען — כענטשין....

נאָך אַ קליינעם טעות:

כ'האָב געשריבען: „כאַרבין, פעברואַר 1932" און געוואָלט האָב איך שרייבען:

לאָדז, יאַנואַר (אָדער גאָר אָקטאָבער) 1916— ענטשולדיגט ליבע לעזער!..

—:0:—

צווישען בטלנים

האָסט געהערט, די דייטשען ווילען אויסוועהלען אַלס פרעזידענט אַ האָהענצאָלער.
— אַוודאי איז לייכט צוצופאַסען אַ קרוין, אַז ס'איז שוין דאָ אַ גרייטער קאָפּ.

צווישען יונגע דאָקטוירים

ערשטער: צי וואָס פרעגט איהר דעם חולה, וואָס ער עסט אויף מיטאָג? דאָס פערלייכטערט אייך פעסטצושטעלען אַ דיעטע?
צווייטער: ניין, ס'פערלייכטערט מיר פעסטצושטעלען דעם האָנאָראַר.

די ערד איז זיכער רונדיג

לעהרער פון אַ פאָלקס־שולע (צו אַ שילער) ראָזענפעלד! וואָסערע סימן האָסטו, אַז די ערד איז רונדיג?
שילער: פאַרוואָר זאָל איך אַזוי געזונד זיין, און איהר אַלט אויך אַזוי געזונד זיין.

דאָס געהט נאָך

ביי סוחרים אויף דער נאַוואַמיעסקאַ
וואָס איז איצט בי דיר אין געשעפט? וואָס אייגענטליך געהט איצט ביי דיר?
אויב כ'זאָל דיר זאָגען דעם אמת, געהט נאָר מיין האַנד־זייגערל.

די לאַגע פערבעסערט זיך

די לאַגע אין פוילען טוט זיך, ענדליך, פערבעסערען!..
?
אַלע פיהלען זיך. ווי אין אַנ'אויסבעסער־ונגסהויז.

חשבונות

אין דער געריכט־קאַנצעלאַריע פרעגט איין בעאַמטער דעם צווייטען:
— אין וועלכער רובריק דאַרף מען רעגיסטרירען דעם פסק־דין פון בריסקער פראָצעס?
— אין דער רובריק פון פערזענליכע חשבונות.

—:)(:—

אדם הראשונ'ס „גלאָשניק“...

פון וואַנען איז געדריגען, אַז אין אדם הראשונ'ס צייטען איז שוין געווען ראַדיאָ?
ווייל פון אדמ'ס אַ ריפּ איז שוין דאַן געמאַכט געוואָרען אַ „גלאָשניק“....

טוביעלע

—:)(:—

די אַרטיסטקע און דער רעצענזענט

היגטער־“וויליס״ן־פליאַטקעס

אַ היגע אַרטיסטקע האָט פערבעטע זאָ רעצענזענט פון אַ לאָדזער צייטונג צו זיך „נאַ הערבאַטקען“, כדי אַזוי אַרום איהם צו „נאַביערען“, כטוב לב ה' רעצענזענט ב'יין, זאָגט צו איהם די אַרטיסטקע: אויב איהר וועט וועגען מיר שרייבען אַ לייטישע רעצ:נזיע, וועל איך וויסען, ווי אַזוי אייך אָפּצודאַנקען...
נאָך דער פרעמיערע, האָט דער פיפיגער רעצענזענט געשריבען אין דער צייטונג:
— ... די אַרטיסטקע פערשפרעכט זעהר פיל. מ'דאַרף וואַרטען און זעהען וואָס ס'וועט ווייטער זיין“...

אויף די לאָדזער מאַסקענבעלער

מי־נונגען פון פּאַבליט וועגען היי־יאָהריגען קאַרנאַוואַל

אויף אַ באַל פון באַנק־אַנגעשטעלטע:
— אין וואָס דער־מאָנען דיך די היינטיגע באַל־קליידער?
— אין וועקסלען. אין דער הייך זענען זיי אָהן דעקונג, און פון הינטען פּראָלאָנגירט.

באַל פון האַנדעלס־אַנגעשטעלטע:
— וואָסער־ע אָריגינעלע מאַסקע. אויב איך האָב קיין טעות נישט, שטעלט איהר מיט זיך פאָר דעם קריזיס.
— ? ?
ווייל איהר טוט זיך צו יעדען איינציגען צוקלעבען.

אויף אַ פרעסע באַל:
— ווער איז דאָס דער מאַסקעטער?
— דיין „סטראַי“ שטעלט מיט זיך פאָר אַן אַרטיקעל וועגען בריסק.

— נו, וואו האָט ער דעם סטראַי?“
— ער איז מסתמא קאָנפיסקירט.

טאַטעשי, וואָס איז דאָס אַזוינס אַ באַל פון דער פרעסע?
— זעהסטו מיין קינד, אַז ס'מאַכט זיך, למשל, אַזאַ בריסקער פּראָצעס, איז דאָס אַ באַל פאַר דער פרעסע.

אויף אַ באַל פון „סקאַרבאָוועצעס“:
די גאַרדעראָבעס אויפ'ן באַל זענען אָפּגעשאַצט געוואָרען אויף 31 טויזענד מיט 560 און 34 גראָשען. די פּאַנטאָפעל־לאָטעריע האָט זיך גוט איינגעגעבען, אַלע פּאַנטאָפען האָט געווינען דער אורזשאַנד סקאַרבאָווי, אויפ'ן בופעט וועט מען מוזען מאַכען אַ ליציטאַציע. הינטער די מאַסקעס שאַצט מען צ וגידריג די יאָהרען. די מעטער האָבען אויפ'ן באַל בעקומען פון די דאַמען גרויסע אולגעס.

לשון = הרע

פליאַטקעס פון דער „קונדס“־קיביצאַרניע

מ'זאָגט, אַז:
ווען די פוילישע לעגיאָניסטען זענען געווען צו גאַסט אין רוים, האָט בעניטאָ מוסאָליני געבעטען, זיי זאָלען איהם רופען בעבע... ניטאָ מוסאָליני.

... אַז די ענדעקעס האָבען בעשלאָסען ווישליצקין צו רופען ווישל—יצעק.

... אַז אויפ'ן באַנקעט פון די געזו. בריסקער אַרעסטאַנטען, איז דאָס בעליבטע מאכל געווען ראַוואַזווע ברויט...

... אַז ווען דער אויסערן־מיניסטער זאַלעסקי, האָט איבערגעלייענט די ידיעה פון דער פרעסע וועגען דעם נישט אָנגרייף־אָפּמאַך, וואָס איז געשלאָסען געוואָרען דורכ'ן מיניסטער פּאַטעק מיט רוסלאַנד — האָט ער אַ צופרידענער געזאָגט:
— נו, ענדליך וואָסער־ע גוטע בשורה!..

לויט אַנ'אַלטער טראַדיציע, דאַרף יעדער פריערער־מיניסטער האָבען אַ רעפּערזענטאַנץ־בעדעל
— צוליב דער דאָזיגער סיבה שמועסט מען, טוט דער מיניסטער פּיעראַצקי לעצטענס זיך לאָזען וואַקסען אַ באָרד.

ווען דער קריגס־מיניסטער האָט זיך דערוואוסט פון די נישט צענזורירטע אויסרופען פון פובליקום נאָכ'ן „וויראַק“ — האָט ער זיך „וויראַזשעט“ מיט אַ וואָרט, וואָס צוליב דער צענזור קען מען עס נישט אָנגעבען.

אַ שווערע אָפּעראַציע

די כירורגען (מאַקדאָנאַלד און לאַוואַל) שלאָגען זיך און דעם חולה גערט אויס די נשמה.

דער קונדס

הומאָר ● סאַטירע ●

● צוזאַמענגעשטעלט פון אב—נעק

ביילאַגע צום נייעם פאָלקסבלאַט נומער 31 — פרייטאג, דעם 5 פעברואַר 1932

„די קוואָקע“

האָט פאַרט „עפּעס“ אויסגעבריהט...

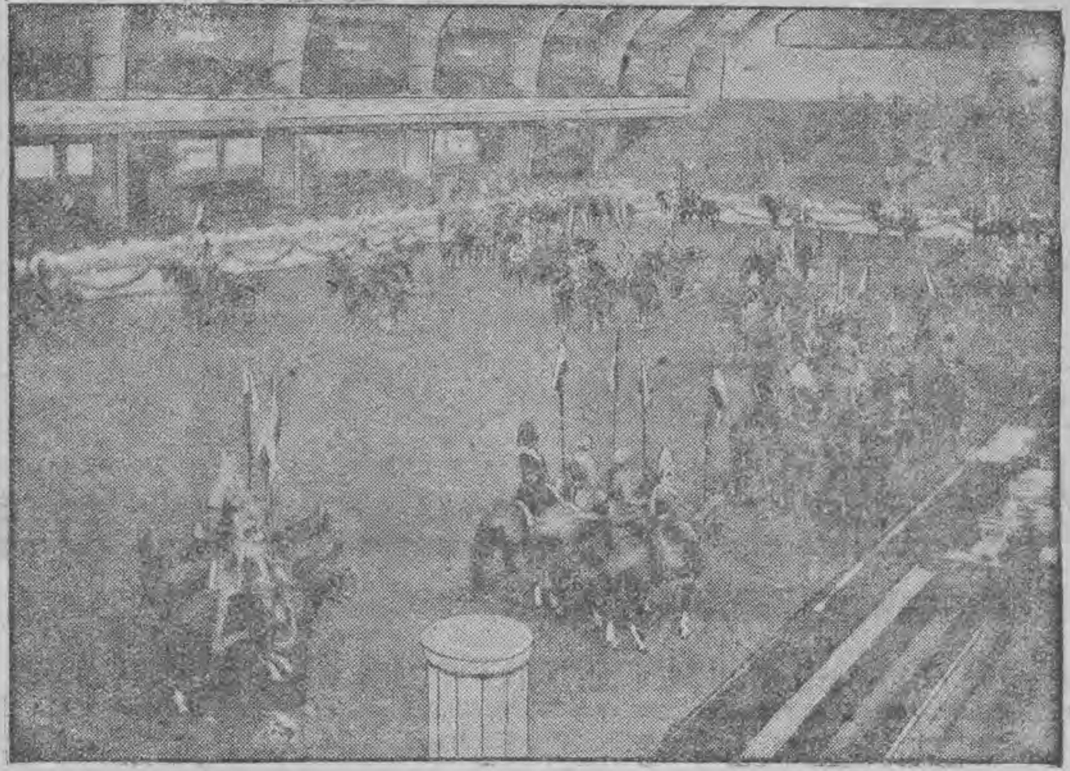

אויבען: גרויסער רייטער - טורניר אין בערלין, - די רייטער אין היסטארישע קאסטיומען.

בילדער פון בערלינער פרעסע־באל. אויבען: לאַזשע פון דיפלאמאטען. אונטען: אַ גרופּע קינסטלער.

אינדערוייט רעכטס: גענעראַל־דירעקטאר קאצענעלענבאגען. אין בערלין האט זיך אנגעהויבען דיין פּראצעס אין צוזאמענהאנג מיט די גרויסע אַנפּעס פון דער פירמע שולטהייס־ פאצענהאפער אקצ. געז.

אינדערוייט לינקס: די בלוטיגע געשעהענישען אין האנאלולו. דער אמעריקאנישער לייטענאנט מאסי, וועלכער האט דערשאסען איינעם פון די איינוואוינער פון האנאלולו, ווייל יענער האט פערגוואלטיגט זיין פרוי.

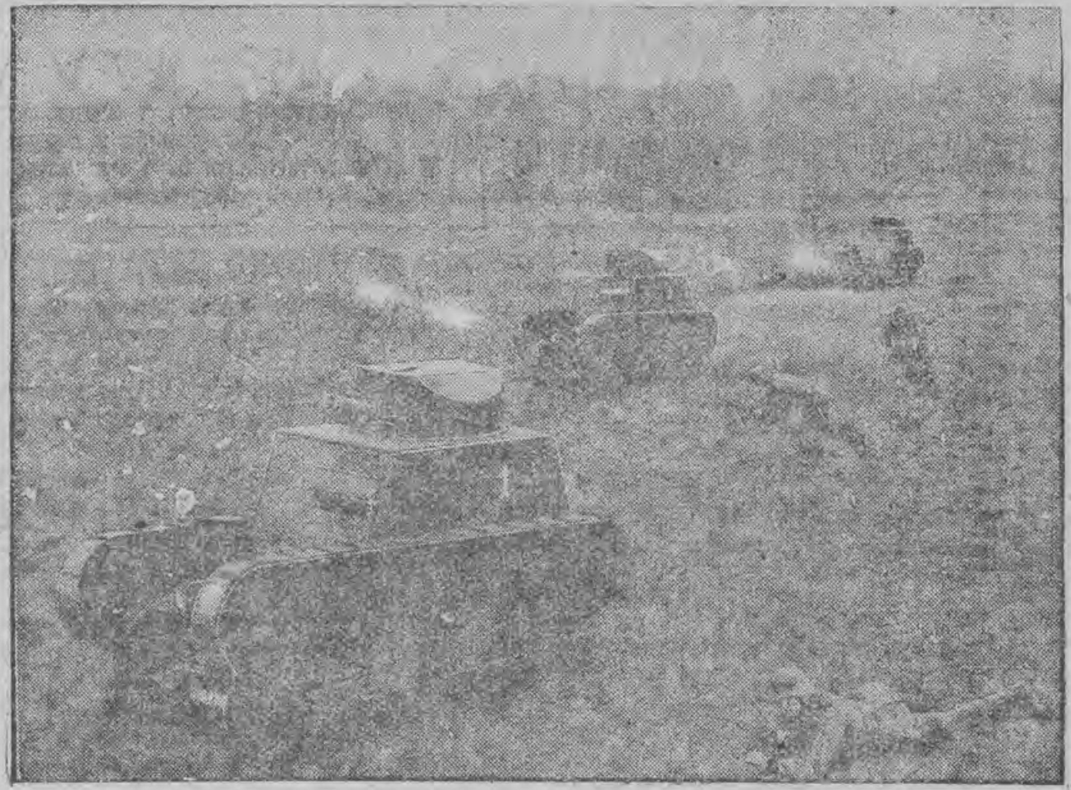

איבונגען פון דייטשער רייכסווער. די טאנקען ווענען געמאכט פון בלעך און קארטאן.

די עסטרייכישע געלעהרטע דר. קאניטשיידער (לינקס און דר. טאלנער גרייטען צו אַן עקספּעדיציע צום נארד - פּאל.

העניגרובס־ע דערונג אין עסטרייך. לינקס: ד״ר בורעש בילדעט דעם נייעם קאבינעט, רעכטס: דער בעקאנטער עסטרייכישער מלוכה־מאן גלח זייפעל.

אונטען : פּראצעס פון וואַלוטע־שפּעקולאנטען אין בערלין. די בעשולדיגטע דר. גוטהערץ (1), פּאַרלאדושי (2), און אפּענהיימער (3), מיט זייערע אַדוואקאטען.

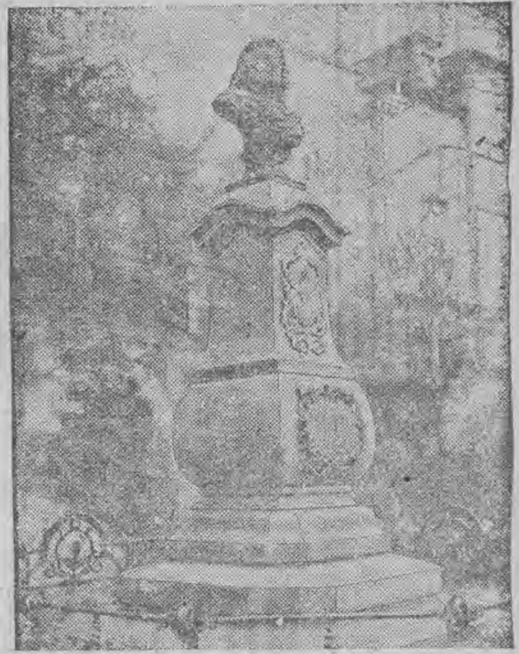

ענקמאל פון יאהאן פריהריך בעטגער, דעם ערפינער פון פּארצעלאן (ער איז געבוירען געוואָרען מיט 250 יאהר צוריק).

דער בעקאנטער בערלינער דאקטאר לעא יאקאבזאהן, האט ערפינדען אַן אַפּאַראַט וואס פערצייכענט גענוי דאס קלאפּען פון מענשליכען האַרץ.

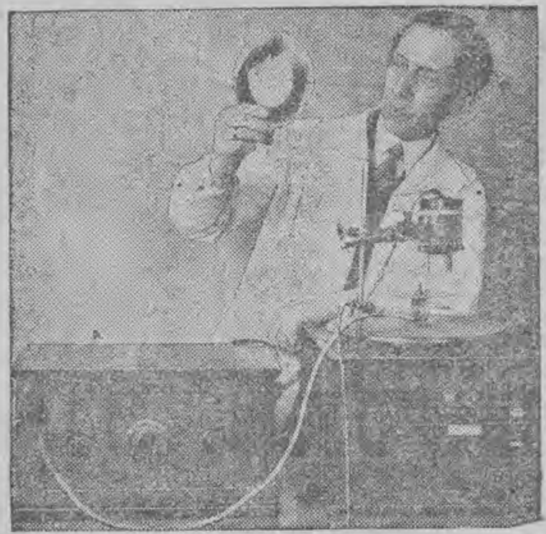

מיט רויב־חיות טאר מען זיך נישט שפּילען. דער לעמפּאַריט האט צוריסען אויף פיצלעך צוויי קינדער מיט וועלכע מ׳האט איהם זיך געלאזט שפּילען. די זאך האט פּאסירט אין בערלין.

אונטען : די פיהרער פון דער עסטרייכישער היימוועהר אין בערלין, פון רעכטס : גראף שטארהעמבערג, מאיאר פּאבסט.

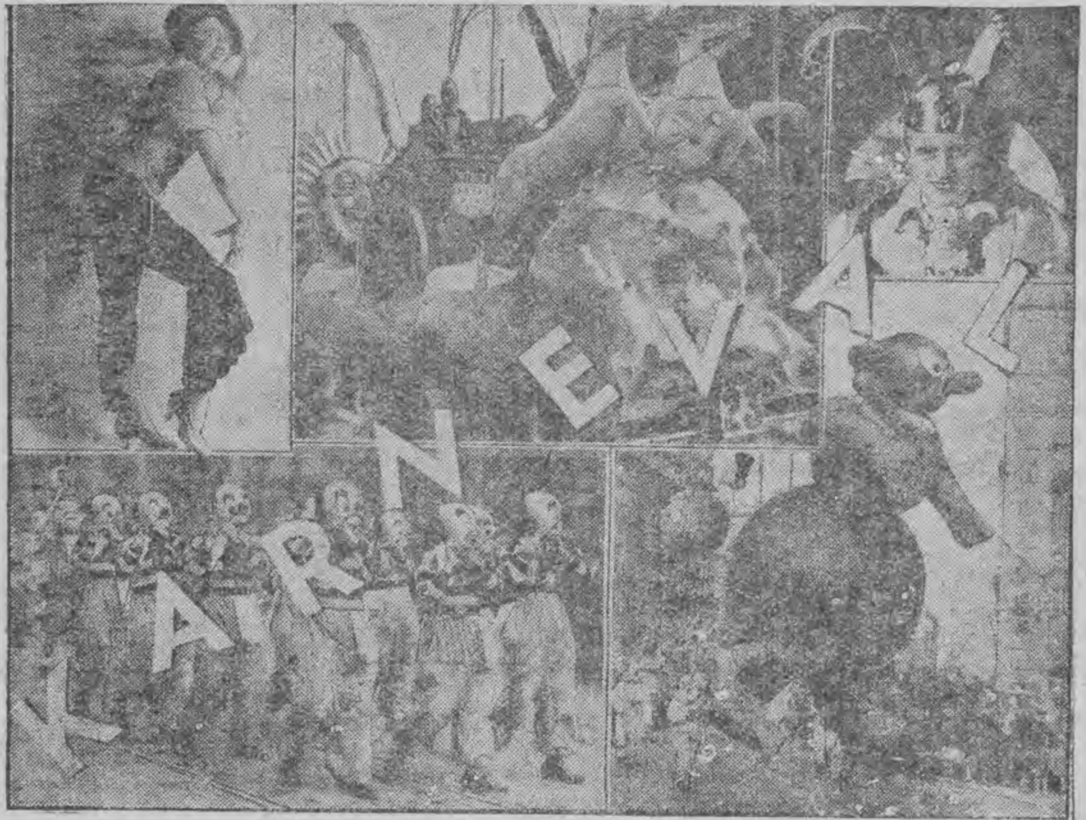

אויבען רעכטס : קאַרנאַוואַל - בילדער פון דער ריוויערע.

אינדערזייט רעכטס: צו דער קאַטאַסטראָפע מיט דער דייטשער מאַנשאַפט ביי דער ווינטער־אָלימפּיאַדע אין אַמעריקע, גראו, איינער פון די געליטענע

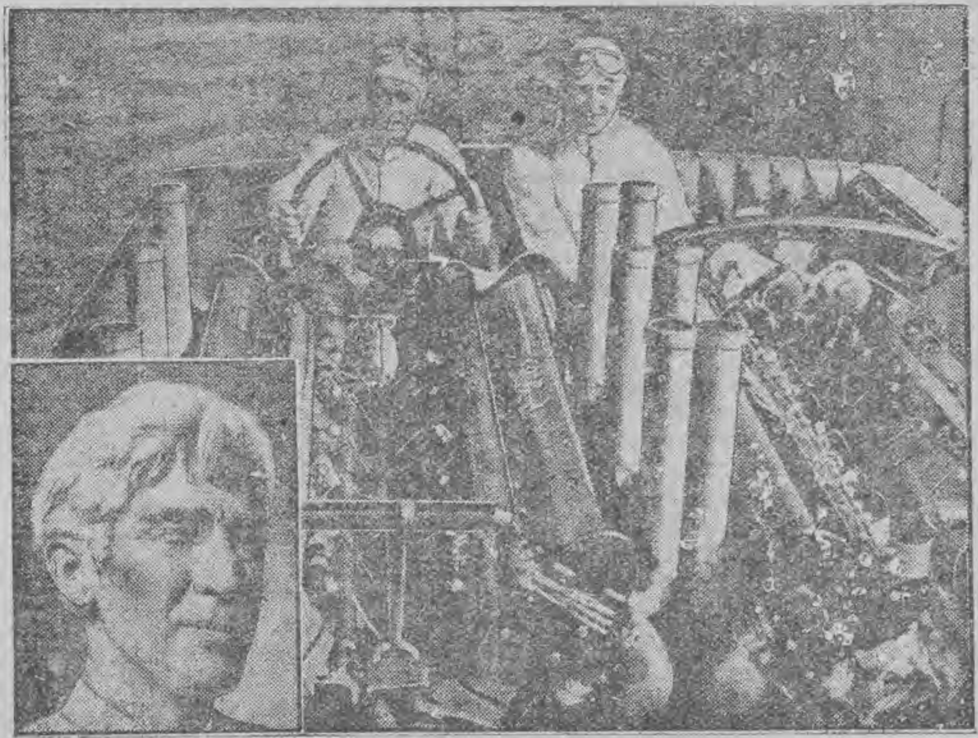

אונטען רעכטס : וועלט־רעקאָרד אויף אַ מאָטאָר־שיפעל. דעם רעקאָרד 186,5 קילאָמעטער האָט גע־שלאָגען גאַר וואוד אין אַמעריקע.

אויבען: דאָס שענסטע דייטשע מיידעל. רוט בעהנען איז געוועהלט געוואָרען אַלס שענהייטס־קעניגין פון דייטשלאַנד אויפ'ן יאָהר 1932.

אונטען : פון דאַנען וועט ארץ־ישראל בעזאָרגט ווע־רען מיט עלעקטריע. — אַ בליק אויף די עלעקטרי־ציטעטס־ווערק פון דער רוטענבערג - קאָנצעסיע אויפ'ן ירדן.

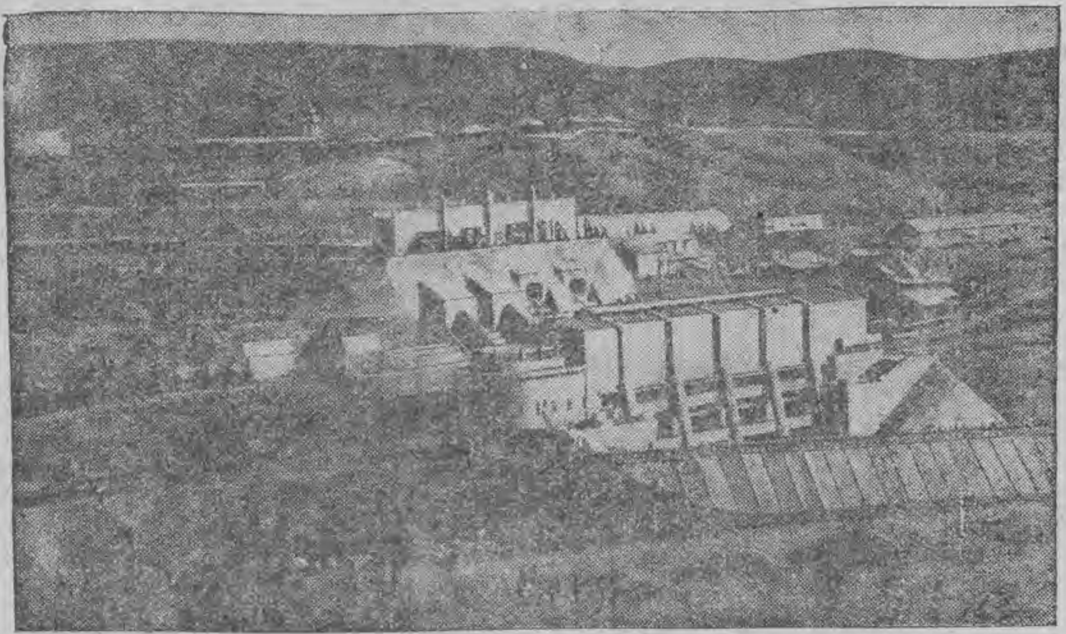

אויבען לינקס: פרעזידענט הינדענבורג בעזוכט די אויסשטעלונג פון דער „גרינער וואָכע" אין בערלין.

אינדערזייט לינקס: דער בעריהמטער שאַך־מייסטער עמנואל לאסקער האָט געוואונען דעם ערשטען פרייז אין אַן אינטערנאַצ. בריטש־מעטש אין לאָנדאָן.

אונטען לינקס : די בעמיהונגען צו ראַטעווען די מאַנשאַפט פון ענגלישען אונטערוואַסער־שיפעל „מ. 2", די טויכערס וועלכע ווערען אַראָפּגעלאָזט צו דער רעטונגס־אַקציע.

טראַגישער טויט פון אַ געלערטען. פראָפ. אַרטור באַרנשטיין פון האַמבורג, פלעגט זיינע פריינדע פראָפּאַראַטען אויספּרובען מייסטענס אויף זיך.

בעקאַנטער דייטשער דיכטער אַלפרעד מאָמבערט איז אַלט געוואָרען 60 יאָהר.

סאָפוס מיכאַעליס

דער בעריהמטער דענישער דיכטער, איז געשטאָרבען אין עלטער פון זעקס־און־זעכציג יאָהר.

פאליטיק פון וואך

אַז האָבען מיר שוין די ענטוואָפנונגס־קאָנפע־רענץ און אין דער וואַרשאָווער יודישע קהלה קומען נאָך פאַר געשלעגען.

מיר פערשטעהען נישט פאַרוואָס די פעלקער־ליגע מישט זיך נישט אַריין אין דער מלחמה צווישען די וואַרשאָווער ציוניסטען און אַגודה ?

מיט וואָס איז די כינעזיש־יאַפּאַנישע מהלוקה בילכער און די פעלקער־ליגע וויל זיך דאָרט יאָ אַריינמישען ?

מעגליך, אַז דאָס איז דער־פאַר, וואָס די וואַרשאָווער קהלה האָט נישט קיין פערטרעטער אין דער פעלקער־ליגע. צוליב דער זעלבער סיבה קאָן דאָך אויך נישט קומען אויפ׳ן טיש די פראַגע וועגען דער „מלחמה" אין דער וואַרשאָווער קהלה.

פערנעהמט זיך טאַקע די ענטוואָפנונגס־קאָנפע־רענץ מיט קלייניקייטען, ווי למשל וועגען דער מלחמה אויפ׳ן ווייטען מזרח, וועגען אַ בייער וועלט־מלחמה, און אַזאַ וועלט־וויכטיגקייט ווי ענטוואָפּנען די קייגעריש׳ע צדדים אין דער וואַרשאָווער קהלה, קומט נישט אויפ׳ן טאָג־אָרדנונג.

——=):O:(=——

א פענאמען

.וואָס איז דאָס אַזוינס אַ פענאָמען ?

— אַ מאַנופאַקטור־יסט, וואָס האָט נישט בעקו־מען קיין באַנזור, און עסט נאָך אַ מיטאָג.

אַנ׳אומגליק, נעבעך!

מאַן : נו, ענדליך בין איך שוין פטור געוואָרען פון מיין רעוומאַטיזם.

ווייב : אַ שאָד. ווי אַזוי וועל איך איצט וויסען פאַר׳ע „פּאַגאָדע" ס׳וועט מאָרגען זיין ?..

צווישען אויפגעקומענע

דאַמע : (לאַכט) כי... כי... כי... דעם דאַוטשיפּ האָט מיר דערצעהלט נאָך פאַר אַ יאָהרען זומער אין ווישניאָווע נר׳ע אייבער עפעס אַ פיטיגרילי...

וואס הערט זיך איז גענף?

ספעציעלע דעפעשען פון אונזער „קונדס"־פערטרעטער אויף דער ענטוואפנונגס־קאנפערענץ

גנב (טעלעגראַפיש צום „קונדס") אויף דער ענטוואָפנונגס־רעדע, האָט דער פאָרזיצער אַרטור הענ־דערסאָן בעריהרענדיג די פראַגע פון דער כינעזיש־יאַפּאַנישער מלחמה, געמאַכט אַ זויערע מינע, ווי ס׳האָט זיך אַרויסגעשטעלט, האָט ער פערזוכט אַ פּאָמידאָר מיט עסיג.

גנב (ספּעציעלע דעפעשע) אַ גרויסע סענ־סאַציע האָט דאָ אַרויסגערופען די ידיעה, אַז אויף אַ ביימהאַלען באָרען איז פאָרגעקומען אַ דערנעהנטע־רונג פון יאַפּאַן מיט כינע ווי ס׳האָט זי דאַרויסגע־שטעלט, האָט זיך אין גענף געטראָפען אַ כינעזישער דעלעגאַט מיט אַ יאַפּאַנישע שאַנסאָנעטקע.

גענף (נאַכט־דעפעשע), אייער קאָרעספּאָנדענט האָט געהאַט אַגעשטעך מיט׳ן פראַנצויז פאָול באָנקור. אויף מיין פראַגע, פאַרוואָס ער שווייגט ביי דער יאַפּאַנישער פראַגע, האָט ער געענטפערט : יפה שתיקה לחכמים.

בעמערקונג פון קונדס : אויב אַזוי, דאַרפען טאַקע אַלע דעלעגאַטען וואָס מעהר רעדען...

גענף (דירעקט צום „קונדס") אינ׳ם זאַל וואו ס׳קומט פאָר די ענטוואָפנונגס־קאָנפערענץ, האָבען אַ גאַנצע רייהע גרויסע פירמעס אויסגעהאָנגען רעקלאַמע פּלאַקאַטען. אַ זעהר שעהנעם רעקלאַמע־פּלאַקאַט איז אויסגעהאָנגען פון דער בעוואוסטער פירמע — קרופּ...

פון „א" ביז „פ"

אזא מין אלף־בית

די סאַנאַציע איז אַזוי גוט איינגעאָרדענט, אַז מ׳קען זי אינגאַנצען בעצייכענען מיט איין אות — מיט אַ „ב", למשל :

ב—ריגאַדע, ב—עלוועדער, ב—ע. ב—ע. ב—אַרטעל. ב—רזשעט, ב—ריסק.

דעם „צענטראַלעוו" קען מען בעצייכענען מיט אַ „פּ", ווייל זיי האָבען צו דינגען און צו זאָגען נאָר : פּ—ראַצעסען. פּ—רעמיערען, פּ—אַט. פּ—רעצע (משלנוד׳גע).

רעפעראטען

וואס וועלען געהאלטען ווערען אין פריזיער־צעך

אַנדולאָגיע — פּראָפ. ראַדאָשיצער...

לאָטשקאָלאָגיאַ — נאַטירליכע און שטוטשנע — פּראָפ. פּראַגניעצקי.

שמינקעטיקע עגיפּטישע און אירישע־פּראָפ. וויגאָצקי־נאָוויטש.

מאַניקוראַ לאַנדרינקאָוואַ — פּראָפ. זשילעטקאַ

מאַסאַזשיסטקי: אַטלעטישנע — פּראָפ. פּענדזעל

טשופּרינאָלאָגיאַ — פּראָפ. פּשעדזשאַלסקי

די רעפעראטען ווערען ראַזירט טעגליך אין פריזיער־צעך מיט קעלניש וואַסער אָהן טרינק־געלד.

שמואל זאנוויל׳ס טעות

א פלאי־פלאים׳דיגע מעשה, וואס האט זיך פערלאפען מיט א חסידישען יונגענמאנטשיק

זוי אַ סך יונגע לייט פון שטיבעל, האָט שמואל זאַנוויל זיין ווייב חנה׳טשע כמעט נאָך נישט געקענט כאָטש זיי זענען געווען פערהייראַט שוין 6 חדשים. אפילו איהר קול איז איהם אויך געווען נאָך כמעט פרעמד, וואָרום וויפיל מאָל האָט ער דאָס מיט איהר אַזוי גערעדט? וואָס איז דאָ מיט אַנ׳אשה צו רעדען? זיי האָבען חתונה געהאַט און פטור! אַז עס איז געקומען נעהנטער צו פּורים, האָט שמואל זאַנוויל בעשלאָסען צו פאָהרען צום רבין קיין גראָדזיסק, און עס פערשטעהט זיך, אַז דערצו דאַרף מען האָבען אויף הוצאות.

אין אָוונט איז ער אַהיים פון שטיבעל, אָנגעגורט מיט מוט, צו רעדען מכוח דעם מיט חנה׳לען. פאַר׳ן אַריינקומען אין הויז האָט ער זיך גוט אויסגעהוסט, איינגעחזר׳ט, וואָס ער זאָל מיט איהר רעדען, און אַז ער האָט די טיר אויפגעמאַכט, האָט ער זיך גלייך געווענדעט צו איהר (פער־שטעהט זיך, קוקענדיג אויפ׳ן סופיט).

— חנה׳שי !

— וואוזשע ?

— איך וויל פאָהרען קיין גראָדזיסק.

— האָסטו מיט וואוּעס ?

— מיט וואוּעס ! דאָס וויל איך דאָך מיט דיר רעדען.

— האָסט מיט מיר גאָרנישט, וואָס צו רעדען. געה פעריד׳ן און פאָהר!

אויף מאָרגען איז געווען פונקט דאָס אייגענע, און אויך אויף איבערמאָרגען. ער האָט אָנגעהויבען מיט „חנה׳שי" און זי האָט געענדיגט מיט „געה פעריד׳ען און פאָהר" !

זעהענדיג, אַז מיט בעטען וועט ער גאָרנישט מאַכען, האָט שמואל זאַנוויל אָפּגעוואַרט דאָנערשטאָג ביינאַכט, ווען חנה׳שי איז אַוועק אייבקויפען אויף שבת, האָט אויסגעזוכט אין אַלע ווינקעלען, ביז ער האָט ענדליך געפונען אין שופלאַד 36 זל. כמנין ח"י, איינגעבונדען אין אַ טיכעלע, ער האָט עס צוגענומען און איז אַוועק קיין גראָדזיסק.

עס איז געווען אַ ליכטיגער אָוונט, די לבנה האָט בעלויכטען דעם גראָדזיסקער וועג און שמואל זאַנוויל איז געגאַנגען בנעימות און האָט געטראַכט, וואָס מאָרגען וועט זיין!

שמואל זאַנוויל האָט פון גרויס מתיקות אַזש די אויגען צוגעמאַכט. מיט צוגעמאַכטע אויגען האָט זיין גייסטיג אויג בעסער געקאָנט זעהען די צויבער־בילדער, וואָס זיין פאַנטאַזיע האָט איהם געמאָלען...

און שמואל זאַנוויל איז געגאַנגען און גע־גאַנגען, ביז, ביז ער האָט דערהערט, אַז אַ־ום איהם בעוועגט זיך לעבען. ער עפענט אויף די אויגען — אַהאַ ! ער איז שוין אין גראָדזיסק ! דאָס ערשטע הויז איז אַ קרעטשמע. אָבער פלאי פלאים — די קרעטשמע איז ווייס געקאַלכט, פונקט ווי קאַפּילס קרעטשמע ! און אַנטקעגען שטעהען צוויי קליינע, רויטע הייזלעך, טאַקע פונקט ווי אין זיין שטע־טעל, אין בעלכאַטאָוו. און זאַנוויל קוועטשט מיט די פּלייצעס ! „סדנא דארעא חד הוא" — די גאַנצע וועלט איז איין שטאָט — און ער געהט ווייטער, ער פערקירעוועט זיך אין אַנ׳אַנדער גאַס, די הייזער, די קראָמען, אַלעס קומט איהם אויס בעקאַנט, פונקט ווי ביי זיי אין דער „פשעפּאלקאַ" גאַס, „סדנא דארעא חד הוא", הערט ער נישט אויף צו קוועטשען מיט די פּלייצעס; ווי בעלכאַטאָוו. אַזוי די גאַנצע וועלט !

דער שטן האָט איהם אַזוי אַלץ געפיהרט און געפיהרט ביז ער איז געקומען צו אַ געל הייזעל מיט ברוין־געפאַרבטע לאָדען. שמואל זאַנוויל האָט זיך גע׳חידוש׳ט ! פונקט ווי זיין הויז, אָבער זאָל עס פּעהלען אַ האָר. נו, נו, אַ וועלט אַביסעל — ווי איין שטאָט !

דער שלום־מלאך איז גענף

שלום מלאך (צו איירעפּאַ): אַט זעה ווי שנעל דיין יאַפּאַנישער תלמיד האָט איבערגענומען דיין תורה !.

א „פאסעזאנאורע וויפזשעדאזש"

דער פּרייז ווי דער פּרייז, נאר די סחורה איז דעפעקט

חתן (צום שדכן) : וואָס איז דער מחותן ?

שדכן : אַ וועכטער סוחר פון מעטער־קאָנ־פעקציע.

חתן : וויפיל גיט ער נדן ?

שדכן : 2 טויזענד דאָלאַר און 3 יאָהר קעסט.

חתן : וואָס דאַרף איך האָבען ?

שדכן : אַ פּאָר הוזען מיט אַ קידושין רינגעל.

חתן : ס׳האַלט שוין באַלד אויס, און זאָג־זשע מיר, ווי אַלט איז די כלה ?

שדכן : ווען מ׳האָט אַרויסגעגעבען די דייטשע פּעסער, האָט זי געפייערט די 25־טע אַראָדזשינעס

חתן : ווי איך זעה, וויל דער מחותן איצט מאַכען אַ „פּאַסעזאָנאָווע וויפּשעדאַזש"...

——=[][]=——

א וויץ נישט צום לאכען

ווי ס׳געמיט אזוי איז ס׳געשלייער

אין אַ היגען קינאָ־טעאַטער, אַ שעה פאַר דער פּרעמיערע פאַלט דער סעקרעטאַר אַריין צום דירעק־טאָר מיט אַ געוואַלד !

—פּאַניע דירעקטאָזשע. ס׳איז נישטאָ קיין בי־לעטען אין דער קאַסע.

— זעהר גוט — האָט דער דירעקטאָר אַ צופרי־דענער געשמייכעלט.

— ..דער דרוקער וויל מער נישט געבען אויף קרעדיט !

——=):O:(=——

ער איז גאנדהי

— דו ווייסט, דו דערמאָנסט מיך אינגאַנצע גאַנדהין.

— פאַרוואָס ? ווייל איך בין אַזאַ גוטהאַרציגער מענש ?

— ניין, דערמיט וואָס דו ביזט שוין דריי מאָל געזעסען אין חד־גדיא.

לאדזער פרויען־דאקטוירים

וואס היילען אויס אלע ווייבערישע הולאת׳ן

קענסט מיר נישט זאָגען, וועלכע זענען אין לאָדז די בעסטע פרויען־דאָקטוירים ?

יאָ, אין לאָדז זענען דאָ צוויי גוטע פרויען־דאָקטוירים — ד״ר זוסמאַניק (פּעטריק. 19) און ד״ר דרוקער (זאַוואַדזקאַ 5).

מידה כנגד לאהשען

מאַן (צו זיין יונגער פרוי) איך מוז דיר זאָגען, אַז דיינע שיינע אויגען האָבען מיך פערכשופט.

פרוי : ליידער קען איך דאָס נישט זאָגען צו דיר.

מאַן : טו אַזוי ווי איך : זאָג אַ ליגען !

נישט ווילענדיג האָט זיך שמואל זאַנוויל אָנ־געשטעלט ביים הויז, האָט אָנגעקלאַפּט אין טיר. עס האָט אימיצער געעפענט. ער האָט געפרעגט, וואו דער רבי וואוינט. אַ פרויען־קול האָט איהם געענטפערט : דאָרטען און דאָרטען. אָבער אַזוי ווי עס איז שוין געווען שפּעט אין דער נאַכט, האָט מען אַהין נישט געקאָנט געהן.

אפילו דער קול פון דער פרוי איז איהם אויך פאָרגעקומען בעקאַנט. עס האָט איהם גע־קלונגען ווי זיין ווייב חנה׳שיס קול. הפנים, אַלע ווייבער האָבען איין קול — סדנא דארעא חד הוא".

— קאָן איך דאָ אפשר איבערנעכטיגען ? — האָט שמואל זאַנוויל געפרעגט. קוקענדיג אַרונ־טער.

— יאָ, געוויס ! — האָט דאָס פרויען־קול גע־ענטפערט. — קומט אַריין ! שמואל זאַנוויל איז אַריין, די פּאָדלאָגע אפילו די זעלבע ווי ביי איהם אין הויז, און דער טיש, און די בענקלעך — אַלעס ווי ביי איהם אין הויז. נו, נו ! „סדנא דארעא"...

— אפשר ווילט איהר עפּעס עסען ? — האָט די בעל־הבית׳טע געפרעגט.

— ני — מע ! — האָט שמואל זאַנוויל צו־געברומט, וואָס האָט געמיינט, אַז יאָ.

נאָכ׳ן עסען איז שמואל זאַנוויל געבליבען זיצען ביים טיש, האָט זיך אָנגעשפּאַרט אָן פּויסט און געדענקט אַזוי איבער־צושלאָפען די נאַכט.

די בעל־הבית׳טע האָט עס נישט געקאָנט צו־זעהען, און געזאָגט : „רב יוד, פאַר׳ן זעלבען געלד קאָנט איהר דאָך שלאָפען אין אַ בעט, מיין מאַן איז גראָד אַוועקגעפאָהרען היינט און זיין בעט שטעהט לעדיג. וואָס איז דאָ פאַר אַ שלאָפען אויף די פויסטען ?

— מיט אַנ׳אשה אַליין אין אַ הויז ! אוי וועה! — האָט שמואל זאַנוויל געמוטשעט. וואוּעס קען מען זיך אָבער העלפען, אַזוי שפּעט אין דער נאַכט !

ער האָט זיין קאָפּ שטאַרקער איינגעגראָבען אין די פויסטען, די בעל־הבית׳טע איז אַוועק צו זיך אין צימער שלאָפען.

שמואל זאַנוויל קען נישט איינשלאָפען. ער בייט די פויסטען יעדע פאַר מינוט און שטילע קרעכצען שפּאַרען זיך נישט ווילענדיג אַרויס פון זיין ברוסט.

— רבי, יוד, — האָט זיך געהערט דער בעל־הבית׳טעס קול, — פאָלגט מיך, געהט לעגט זיך אין בעט. עס ט׳איך קאָסטען דאָס זעלבע געלד.

נאָך אַ לאַנגען ישוב־הדעת האָט זיך שמואל זאַנוויל געלאָזט איבער־רעדען, האָט אָפּגעלייענט „קריאת שמע", אין דער הויך, און איז אַריין אין בעל־הבית׳טעס חדר און זיך געלעגט.

ער האָט בשום אופן נישט געקענט איינשלאָ־פען. ער האָט זיך געקעהרט פון איין זייט אויף דער צווייטער, דער שטן אָבער, כאָטש שיס איהם מיט אַ קול, ער טרעט נישט אָפּ און לאָזט שמואל זאַנוולען נישט שלאָפען.

די בעל־הבית׳טע האָט אויך נישט געקאָנט איינשלאָפען. זי איז געלעגען רוהיג און צוגע־הערט זיך, ווי דער „אורח" וואַרפט זיך דאָרט אין צווייטען חדר.

— רב יוד ! — האָט זי שטיל געזאָגט, — איך העד, אַז איהר קענט נישט שלאָפען. אפשר וואָלט איהר אַריינגעקומען אין מיין חדר ?

— מען טאָר נישט ! — האָט זיך געהערט שמואל זאַנוועלס ענטפער.

— נו, אַז מען טאָר נישט, טאָר מען נישט!— האָט זי געזאָגט, — טוט איך ווי [illegible] ווילט.

אין אַ האַלבע שעה אַרום האָט זיך די בעל־הבית׳טע ווידער אָנגערופען :

— רב יוד, זייט נישט אזא צדיק, פאָלגט מיך, בישקשה !

— איך האָב אָבער נישט מעהר ווי די 36 זל.!

— האָט שמואל זאַנוויל אַרויסגעמורמעלט — און איך דאַרף עס אויף צוריקפאָהרען אַהיים צו מיין יודענע קיין בעלכאַטאָוו....

— אַזוי תכשיט מיינער! האָסט נישט מעהר ווי די 36 זל. אַ גס, וואָס איך האָב אין שופלאַד מעהר נישט געהאַט !... און אומר יעושה האָט זי גענומען אַ בעזים און האָט איהם דערלאַנגט איי־בערן קאָפּ.

דאָ איז ערשט שמואל זאַנוולען קלאָר געוואָרען זיין טעות....

——=[:O:]=——

יודען אין אַלעקסאַנדריע

אַ יודישע מאַסען־עמיגראַציע קיין אַלעקסאַנדריע. — פערשידענע פּרנסות ביי די אַלעקסאַנדריער יודען. — יודען שטאַרק פערטראָטען אין דעם מיליטערישען קלאַס. — פון יעדע 10 מענשען אין אַלעקסאַנדריע זענען 4 געווען יודען

(נאָטיצען) — ד״ר ז. קאַדיש

אין אַלעקסאַנדריע איז אין די צייטען פון צווייטען בית־המקדש געוואָרען די גרעסטע יודישע קהלה דורך אַ מאַסען־אימיגראַציע, וועלכע איז פאָרגעקומען אין דער צייט פון די פּטאָלאָמעער אָדער תלמי׳ס, ווי יודען האָבען גערופען די גריכישע מלכים פון עגיפּטען.

בעזונדערס גרויס איז געווען די יודישע מאַסען עמיגראַציע פון ארץ־ישראל קיין עגיפּטען אין דער צייט פון דעם חשמונאים־אויפשטאַנד און אויך דערנאָך, אין דער צייט פון די חשמונאים־הערשער, ווען אין ארץ ישראל האָט געבושעוועט אַ בלוטיגער פאַרטיי־קאַמף און בירגער־קריג.

יודען האָבען אָנגעהויבען זיך בעזעצען אין מצרים שוין הונדערטער יאָהרען פאַר אַלעקסאַנדער מוקדון. שוין אין די צייטען פון ערשטען בית־המקדש, נאָך פאַר׳ן ערשטען חורבן פון ירושלים, האָבען זיך געפונען יודען אין עגיפּטען. נאָך דעם ערשטען חורבן, בעזונדערס נאָך דער ערמאָרדונג פון גדליה בן אחיקום, האָבען אַ סך יודען אויסגעוואַנדערט קיין מצרים. אויך אין אַנדערע געגענדען פון עגיפּטען זענען אין יענע צייטען געווען יודישע ישובים.

אָט, אַ שטייגער, לייענען מיר אין ירמיה, אַז עס זענען דעמאָלט געווען אַלטע ישובים אין „נוף" (דאָס איז מעמפיס, אין אונטער־עגיפּטען), אין „מגדל" און „תחפנחס" (צוויי גרענעץ־שטעט אין אונטער עגיפּטען, אויפ׳ן וועג קיין אַזיען) און „אין דעם לאַנד פתרוס" (דאָס איז אַ נאָמען פאַר אויבער־עגיפּטען).

ווען יודען זענען נאָך דער ערמאָרדונג פון גדליה׳ן אַנטלאָפען פון ארץ־ישראל, קיין מצרים, זענען די, אַלזאָ, נישט אַנטלאָפען איינגאַנצען אין אַ פרעמדען לאַנד און צו אַ פרעמדען פאָלק, נאָר די האָבען שוין דאָרטען געפונען אין אַ סך ערטער לאַנדסלייט, אָרגאַניזירט אין געמיינדעס.

* * *

אָבער אַ איינוואַנדערונג פון גרויסע יודישע מאַסען אין עגיפּטען, אַ מאַסען־אימיגראַציע, איז ערשט פאָרגעקומען אין דער גריכישער צייט, אונטער דער הערשאַפט פון אַלעקסאַנדער מוקדון׳ס יורשים, ווייל ערשט דעמאָלט איז דאָרטען געווען אַ געלעגענהייט פאַר גרויסע מאַסען אימיגראַנטען צו מאַכען אַ לעבען.

שוין אַלעקסאַנדער מוקדון האָט, ווי נאָר ער האָט געגרינדעט אַלעקסאַנדריע, געבראַכט יודען אַהין. אָבער אין גרויסע מאַסען האָבען יודען אָנגעהויבען זיך דאָרטען בעזעצען ערשט אונטער פּטאָלעמאָוס (תלמי) דעם ערשטען, דעם גרינדער פון דער דינאַסטיע פון די גריכישע מלכים אין מצרים.

פון דעם דאָזיגען קעניג דערצעהלט יאָזעפוס פלאַוויוס, אַז ער האָט איינגענומען ירושלים מיט אַ קלוגען שפּיצעל. ער איז בעפאַלען די שטאָט אום שבת, ווען יודען האָבען גערוהט, און זיי איבערראַשט. ער האָט אוועקגעשלעפּט דעמאָלט, דערצעהלט יאָזעפוס, אַ סך יודען פון ארץ ישראל קיין עגיפּטען אַלס קריגס־געפאַנגענע. די דאָזיגע געפאַנגענע האָט זיין נאָכפאָלגער, פּטאָלעמאָוס דער צווייטער, שפּעטער בעפרייט.

אָבער נישט פון די דאָזיגע קריגס־געפאַנגענע איז אויפגעקומען דער ריזיגער יודישער קיבוץ אין עגיפּטען אין די צייטען פון צווייטען בית־המקדש. יודען האָבען מיט׳ן איינענעם גוטען ווילען זיך בעזעצט מאַסענווייז אין עגיפּטען, ווייל זיי האָבען דאָרט געקאָנט לייכט זיך דערנעהרען, ווייל דאָרטען זענען געווען גרויסע עקאָנאָמישע מעגליכקייטען.

די גריכישע הערשער פון דעם לאַנד, פון אַלעקסאַנדער מוקדון אָן, זענען יעדענפאַלס געווען גוט צו די יודען און זיי געגעבען אַ סך רעכטען און פּריווילעגיעס. מ׳טאָר אָבער קיין טעות נישט מאַכען און מיינען, אַז די גריכישע מלכים פון עגיפּטען האָבען גלאַט אַזוי ליב געהאַט יודען. דאָס איז פּשוט געלעגען אין זייערע פּאָליטישע אינטערעסען. זיי האָבען בעדאַרפט יודען אַלס פערמיטלער צווישען די גריכען און די היימישע עגיפּטער.

וואָרים פאַר די גריכישע מלכים איז עס נישט געווען קיין לייכטע זאַך אויפצוהאַלטען זייער הערשאַפט איבער די ווידערשפּעניגע עגיפּטישע אונטערטאַנען זייערע. זיי האָבען דערפאַר אַנערקענט אין די יודען אַ ניצליכען עלעמענט אין דער מלוכה. וואָרים יודען זענען געווען אַ קאָסמאָפּאָליטישער עלעמענט, האָבען פערמאָגט אַ זעלטענע פעהיגקייט זיך צוצופּאַסען צו זייער סביבה און זענען געווען שטרענג מאָראַליש אין זייער לעבען בכלל. האָט מען זיך דערביי געקאָנט אויף זיי פערלאָזען און מ׳האָט זיי אָנגעטרויעט אַ סך בעדייטענדע שטעלעס. אַזוי אַרום זענען זיי באַלד געוואָרען איינער פון די שטאַרקסטע זיילען אין דער מלוכה פון די תלמיס אין מצרים.

* * *

אַלעקסאַנדריע איז נישט געווען דאָס גאַנצע יודישע עגיפּטען. געווען גרעסערע יודישע ישובים איבער׳ן גאַנצען לאַנד. אָבער מעהרסטענס האָבען יודען זיך קאָנצענטרירט אין אַלעקסאַנדריע. פון די פינף קוואַרטאַלען, אין וועלכע די שטאָט איז געווען איינגעטיילט, זענען צוויי געווען כמעט ריין יודישע, אָבער אויך אין די איבעריגע דריי קוואַרטאַלען האָבען דאָ און דאָרטען געוואוינט יודען.

לויט יאָזעפוס פלאַוויוס, זענען שוין אין דער צייט פון פּטאָלעמאָוס דעם צווייטען (אַנ׳ערך הונדערט יאָהר פאַר דעם אויפשטאַנד פון די חשמונאים) געווען אין אַלעקסאַנדריע פון 110 ביז 120 טויזענט יודען. אַרום דריי הונדערט יאָהר שפּעטער, אין דער צייט פון דעם יודיש־אַלעקסאַנדרינישען פילאָזאָף פילאָ, זענען שוין אין עגיפּטען געווען אַרום אַ מיליאָן יודען אויף אַ בעפעלקערונג פון 7—8 מיליאָן. די מעהרסטע היינטיגע געלעהרטע האַלטען, אַז אָט די צאָהל, וואָס פילאָ גיט אָן, איז אַ ריכטיגע. די בעפעלקערונג פון אַלעקסאַנדריע אין יענע צייטען ווערט געשאַצט אויף אַ האַלבען מיליאָן. דערפון זענען צוויי פינפטעל געווען יודען. עס קומט, אַלזאָ, אויס לויט דעם, אַז עס זענען געווען אין אַלעקסאַנדריע אין דער צייט פון די ערשטע רוימישע צעזאַרען אַרום 200 טויזענט יודען, לכל הפחות, צוויי מאָל אַזוי פיל, אויב נישט מעהר, ווי אין ירושלים אין איהרע בעסטע צייטען.

* * *

פון וואָס האָבען געמאַכט יודען אַ לעבען אין אַלעקסאַנדריע ?

עס איז קיין ספק נישט, אַז אַ סך יודען האָבען געלעבט אין אַלעקסאַנדריע אַלס קליינע און גרויסע סוחרים. געווען דאָרטען יודען, וועלכע האָבען אַפילו פערמאָגט אייגענע שיפען אויפ׳ן ים און אויפ׳ן ניל און האָבען געפיהרט גרויסע געשעפטען פון עקספּאָרט און אימפּאָרט.

עס איז אָבער פאַלש זיך פאָרצושטעלען די יודען אין יענע צייטען אַלס פאָלק פון סוחרים. עקאָנאָמיש איז בכלל געווען אַ קנאַפּער חילוק דעמאָלט צווישען יודען און נישט־יודען. יודען זענען געווען פערטראָטען צווישען אַלע קלאַסען, פּראָפעסיעס און בעשעפטיגונגען.

אַ סך יודען האָבען געלעבט אויפ׳ן לאַנד אַלס אייגענטימער פון מאַיאָנטקעס, אַלס קליינע פּויערים און אויך אַלס טאַגלוינער. אַזוי שפּעט ווי אין צווייטען יאָהרהונדערט (נאָך דער קריסטליכער צייט־רעכענונג) זענען נאָך געווען זעהר פיל יודישע פּויערים אין עגיפּטען.

אַ צווייטער קלאַס, אין וועלכען יודען זענען שטאַרק געווען פערטראָטען, איז געווען דער מיליטער. פאַר אונז איז זעהר שווער זיך פאָרצושטעלען, אַז יודען זאָלען עמיגרירען אין אַ פרעמדען לאַנד און דאָרטען מאַכען אַ לעבען אַלס פּויערים און פערדונגענע סאָלדאַטען. אָבער אין יענע צייטען איז עס אַזוי געווען. יודען זענען דעמאָלט נאָך גאַנץ ווייט געווען פון אַ פאָלק פון לופט־מענשען.

וואָס ווייטער, אָבער, אַלץ ווייניגער און זעלטענער זענען יודען געווען סאָלדאַטען און אַלץ מעהר האָבען זיי זיך גענומען צו מסחר און מלאכה. אויך מיט אַנדערע בעשעפטיגונגען האָבען זיי זיך אין די שפּעטערע צייטען פערנומען. אין דער צייט פון די רוימישע צעזאַרען זענען געווען אין אַלעקסאַנדריע יודישע בעטלער, וואַהר־זאָגער, פּעדלער, הענדלער מיט זעלטענע אַנטיקען, וואוכערער, שטייער־פּעכטער, האַפען־אַרבייטער און אַרבייטער אויף שיפען, מיט איין וואָרט, יודען האָבען געטון אַלץ, פון וואָס נאָר עס האָט זיך געלאָזט מאַכען אַ לעבען אין אַזאַ וועלט־שטאָט, ווי אַלעקסאַנדריע.

אַ בעדייטענדע ראָלע האָבען יודען געשפּילט אין דער דאָרטיגער אינדוסטריע, וואָרים אַלעקסאַנדריע איז געווען נישט בלויז אַ צענטער פון האַנדעל, נאָר אויך איינער פון די גרעסטע צענטערס פון אינדוסטריע אין יענע צייטען. דאָס לאַנד פון היינטען האָט צוגעשטעלט אַלע סאָרטען רויה מאַטעריאַלען, און די געדיכטע היימישע בעפעלקערונג האָט צוגעשטעלט אַ סך ביליגע אַרבייטס־הענט. האָט אַלעקסאַנדריע דערפאַר געהאַט אַלץ, וואָס איז נויטיג פאַר דער אויפבליהונג פון אַ רייכער אינדוסטריע. אין אַלעקסאַנדריע, איז געווען אַ ווערטעל אין יענע צייטען, קען מען קריגען אַלץ אין דער וועלט, אַ חוץ שניי.

האָבען אַזוי אַרום די אַלעקסאַנדרינישע יודען זיך זעהר פיל פערנומען מיט האַנדווערק. יודען האָבען שטענדיג זיך לייכט אויסגעלערנט נייע מלאכות, און זיי האָבען זיך באַלד אויסגעלערנט פון די גריכען צו מאַכען אַלערליי פיינע קונסט־אַרבייטען.

פון אַ געוויסען שטעל אין דער אגדתא איז צו זעהן, אַז אַ סך יודישע באַלמעלאַכעס אין אַלעקסאַנדריע זענען געווען אָרגאַניזירט אין צעכען, אין האַנדווערקער־פעראיינען. וואָרים עס ווערט דאָרט דערצעהלט, אַז אין דער גרויסער שול פון אַלעקסאַנדריע זענען געזעסען בעזונדער: גאָלדשמידען, זילבערשמידען, אייזענשמידען, בראָנזשמידען און וועבער.

אָבער מיט וואָס יודען זאָלען זיך נישט האָבען פערנומען אין אַלעקסאַנדריע, האָבען זיי דאָרטען, אויף יעדען פאַל, געהאַט אַ סך געלעגענהייטען צו מאַכען אַ לעבען, און זיי האָבען דעריבער פערלאָזען די אָרעמע בערג פון יהודה און זיך דאָרטען מאַסענווייז בעזעצט.

* * *

עקאָנאָמיש איז, אַלזאָ, די אַלעקסאַנדרינישע יודען געגאַנגען זעהר גוט. אויך פּאָליטיש איז זייער לאַגע געווען אַ גוטע. זיי האָבען געהאַט רעכטען אַלס בירגער, און זיי האָבען דערצו נאָך געהאַט אַ פולע יודישע אויטאָנאָמיע. אַפילו אין שפּעטערע צייטען, ווען עגיפּטען איז טראַבאַנט געוואָרען פון רוים און אַלעקסאַנדריע האָט נישט געהאַט קיין אייגענע שטאָטישע זעלבסטפערוואַלטונג, איז אויך די יודישע אויטאָנאָמיע נישט אָפּגעשאַפט געוואָרען.

די יודען האָבען דאָרטען געהאַט אַלע פּריווילעגיעס און פרייהייטען אָפּצוהיטען זייערע אייגענע יודישע געזעצען. די האָבען אַפילו אויך געהאַט זייערע אייגענע געריכטסהייזער, מיט׳ן רעכט צו משפּט׳ן יודען אין ציווילע און אויך אין קרימינעלע משפּטים.

ביים שפּיץ פון דער גאַנצער יודישער אויטאָנאָמיע איז געשטאַנען אַ יודישער פירשט, אַ יודישער פאָרשטעהער, וועלכער איז, פאָרשטעהט זיך, געווען אַ רייכער יודישער אַריסטאָקראַט. ביי דער זייט פון דעם יודישען פירשט, וועלכען די יודען פלעגען, קענטיג, אַליין אויסוועהלען, איז, אין דער רוימישער צייט, געשטאַנען אַ סענאַט, אַ ראַט פון די עלטסטע, עהנליך צו דעם סנהדרין אין ירושלים. די מיטגלידער פון דעם סענאַט זענען עס געווען די יודישע פיהרער. זיי זענען געווען אויך די יודישע ריכטער און די פערוואַלטער פון די סינאַגאָגעס.

משה מאָנטעפיאָרע

זיין היסטאָר׳ישע רייזע אין צאַרישען רוסלאַנד

פון שאול גינזבורג

הײַ־יאָהר איז געוואָרען פינף און זעכציג יאָהר זינט משה מאָנטעפיאָרע איז פון לאָנדאָן געקומען קיין רוסלאַנד סטאַרען זיך וועגען דער ביטערער לאַגע פון די רוסישע יודען. דער נאָמען פון דעם גרויסען ענגלישען יוד און כלל־טוער איז שוין דאַן, אין יאָהר 1846, געווען אומעטום בעוואוסט. און בערי׳המט געוואָרען איז מאָנטעפיאָרע נישט דורך זיין גרויסע רייכקייט (צווישען די יודישע מיליאָנערען אין אייראָפּע זענען געווען פיל רייכערע פון איהם), נאָר דורך זיין גרענעצלאָזע איבערגעגעבענקייט צו די יודישע אינטערעסען, דורך זיין גרויסער אַרבייט פאַר דעם יודישען כלל און דורך זיין אומגעווערליכען צדקה־טון.

זיינע אור־עלטערען, ווי מען רעכענט, זענען געווען שפּאַנישע יודען, וואָס האָבען זיך נאָך דער פערטרייבונג פון שפּאַניען איבערגעקליבען, אין 16־טען יאָהר־הונדערט, קיין איטאַליען. אין דער איטאַליענישער פּראָווינץ אַסקאָלי פּיטשענאָ, איז פערהאַן אַ שטעטעל „מאָנטעפיאָרע" (ד. ה. בלומען־באַרג); פון דאָרטען נעמט זיך וואַהרשיינליך דער נאָמען פון דער פאַמיליע, וואָס איז שפּעטער געוואָרען אַזוי בעוואוסט.

בעזונדערס בערי׳המט איז מאָנטעפיאָרע׳ס נאָמען געוואָרען דורך זיין העלדישען קאַמף געגען דעם בלוט־בלבול אין דמשק אין יאָהר 1840.

נאָך דעם דמשק׳ער בלוט־בלבול ווערט מאָנטעפיאָרע דער אַלגעמיין אַנערקענטער פאָרשטעהער און פערזאָרגער פון די יודישע אינטערעסען. וואו נאָר אַ צרה, פערפאָלגונג, אַ גזירה, אַן אומגליק, ווענדט מען זיך צו איהם נאָך הילף און שוץ, און ער זאָגט קיינמאָל נישט אָפּ; ער קומט שטענדיג מיט ברייטע הילף; ער פיהרט אונטערהאַנדלונגען מיט קעניגען; ער איז אומערמידליך; זיין ענערגיע ווייסט קיין גרעניצען נישט. נישט קוקענדיג אויף זיין עלטער, שטעלט ער זיך קיינמאָל נישט אָפּ פאַר ווייטעסטע רייזעס, כדי צוצוהעלפען זיינע געדריקטע ברידער, אָפּצווענדען פון זיי די צרה, די געפאַהר, אין וועלכער זיי געפינען זיך, אָדער דאָס אונרעכט וואָס ווערט זיי געטון, ווי הויך עס איז געשטאַנען מאָנטעפיאָרע׳ס נאָמען, קען מען זעהען פון דעם, אַז אַפילו די רוסישע רעגירונג אין ניקאָלאַי דעם ערשטענס צייטען האָט מען זיך מיט איהם גערעכענט. ווי בעוואוסט, האָט די רוסישע רעגירונג אין אָנהויב די 40־גער יאָהרען בעשלאָסען צו גרינדען פאַר די יודען אַ גאַנצע רייהע רעגירונגס־שולען. די יודישע מאַסען האָבען גוט געשפּירט די מיסיאָנערישע שטרעבונגען פון דער רוסישער רעגירונג און זיי האָבען זיך צו דעם פּלאַן וועגען איהרע שולען פערהאַלטען מיט גרויס פערדאַכט. אינסטינקטיוו זענען זיי טאַקע געווען גערעכט. וואָרים אין דעם געהיימען רעפּאָרט, וואָס דער בילדונגס־מיניסטער אוּוואַראָוו האָט צוגעשטעלט דעם קייזער ניקאָלאַי, האָט ער קלאָר אָנגעוויזען, אַז די געפּלאַנטע שולען דאַרפען אָפּווענדען די יודען פון די „תלמודישע אָבער־גלויבענס" און זיי דערנעהנטערען צום קריסטליכען גלויבען. כדי צו בערוהיגען די יודישע מאַסען, האָט די רעגירונג אין יאָהר 1842 בעשלאָסען צונויפרופען אין פּעטערבורג אַ יודישע קאָמיסיע, וואָס זאָל בעטראַכטען דעם פּלאַן פון דער שול־רעפאָרם.

די רוסישע רעגירונג האָט פערשטאַנען, אַז מאָנטעפיאָרע׳ס נאָמען, וואָס איז געשטאַנען אַזוי הויך אין די אויגען פון אַלע יודען, וואָלט דאָ געווען זעהר וויכטיג און נוצליך, איז אין נאָמען פונ׳ם בילדונגס־מיניסטער אוּוואַראָוו׳ן געשיקט געוואָרען אין יולי 1842 צו מאָנטעפיאָרע׳ן אַ שריפטליכע איינלאַדונג, ער זאָל קומען קיין פּעטערבורג, כדי צו בעטייליגען זיך אין דער קאָמיסיע. מאָנטעפיאָרע׳ס ענטפער איז געווען זעהר אַ פאָרזיכטיגער; אין זיין בריף פון 22־טען סעפּטעמבער האָט ער אָנגעוויזען אויף די גרויסע בעדייטונג פון דער רעליגיעזער ערציהונג און אונטערגעשטראָכען, ווי וויכטיג עס איז, אַז די יודען זאָלען פערבלייבען שטענדיג טריי צו זייער גלויבען. אַרויסזאָגענדיג זיין שטענדיגע גרייטקייט צו העלפען יעדער שטרעבונג אויסצובעסערען די יודישע „פּאָליטישע און בירגערליכע לאַגע", האָט ער געבעטען מען זאָל איהם צושיקען אַלע איינצעלהייטען פון דער געפּלאַנטער שול־רעפאָרם, כדי ער זאָל האָבען די מעגליכקייט צו בעשליסען, צי ער וועט קאָנען זעהען ווי עס איז בייהילפיג זיין. דעם ענטפער איז דעם בילדונגס־מיניסטער נישט געפעלען; קיין גענויע ידיעות, וועגען וועלכע מאָנטעפיאָרע האָט געבעטען, האָט מען איהם נישט געשיקט, און פון זיין רייזע קיין רוסלאַנד איז דאָס מאָל גאָרנישט געוואָרען.

די פערציגער יאָהרען פונ׳ם פאָריגען יאָהר־הונדערט זענען געווען אפשר דער שווערסטער און טרויעריגסטער פעריאָד אין דער ליידענס־געשיכטע פון די רוסישע יודען. מיט פערפאָלגונגען און גזירות איז געווען פול די גאַנצע צייט פון ניקאָלאַי דעם ערשטענס הערשאַפט, אָבער איצט האָבען זיי דערגרייכט דעם העכסטען גראַד. די בעשטימונגען וועגען דער יודישער רעקרוטשינע ווערען דורכגעפיהרט מיט דער גרעסטער גרויזאַמקייט; די יודישע קאַנטאָניסטען — די קינדער, וועלכע מען פלעגט נעמען אין מיליטער דינסט — האָט מען מערדעריש געפייניגט און געצוואונגען זיי זאָלען זיך טויפען. מען טרייבט כסדר יודען פון די דערפער און רוסישע געגענדען און אַפילו אין אַ סך שטעט אין דער יודישער „טשערטאַ" ווערט זיי פערבאָטען צו לעבען אין געוויסע קוואַרטאַלען. אין יאָהר 1843 איז אַרויס אַ קייזערליכער בעפעהל וועגען אַרויסשיקען אַלע יודען פון דעם גאַנצען 50־וויאָרסטיגען ראַיאָן נעבען דער גרעניץ מיט פּרייסען און עסטרייך. עס זענען איינגעפיהרט געוואָרען ספּעציעל פאַר יודען פּאָדאַטקעס און אָפּצאָהלונגען, און דורך פערשידענע בעגרענצונגען האָט מען ביי זיי צוגענומען פיל פּרנסות און פּראָפעסיעס, מיט וועלכע די יודען האָבען זיך פריהער בעשעפטיגט. דער יודישער עקאָנאָמישער צושטאַנד ווערט אַלץ שטענדיג רואינירט. די גרויסע אומגערעכטיגקייט, וואָס איז געווען אין יאָהר 1845, האָט נאָך פערערגערט די שווערע לאַגע. „דער הונגער, — לייענען מיר אין אַ בריף פון יענער צייט, — וואָס גאָט האָט געשיקט אויף אונז, האָט אַרויסגערופען עפּידעמישע קראַנקהייטען, וועלכע האָבען פערכאַפּט אַלע קלאַסען פון דער יודישער בעפעלקערונג". די אָרימקייט צווישען יודען אין רוסלאַנד ווערט אַזוי גרויס, דאָס יודישע עלטערען פערקויפען מיט אַ גרינג האַרץ זייערע זיהן פאַר רעקרוטען, אַבי כאָטש ווי עס איז צו שפּייזען די קליינע קינדער. דער היינט איז געווען ביטער, טרויעריג, און דער מאָרגען האָט אויסגעזעהען צו זיין נאָך שרעקליכער. אַלע האָבען געוואוסט, אַז די רעגירונג האָט שוין אויסגעאַרבייט אַ געוויסען פּראָיעקט מכח „ראַזריאַדען", לויט וועלכען אַלע יודען האָבען געזאָלט איינגעטיילט ווערען אין פיר קאַטעגאָריעס, און די פון זיי, וואָס האָבען נישט קיין פעסטע בעשעפטיגונגען אָדער קיין הייזער (ד. ה. דער גרעסטער טייל יודען) האָבען, אַלס „שעדליכע", געדאַרפט אָפּגעגעבען ווערען פאַר סאָלדאַטען אָדער פערשיקט ווערען קיין סיביר. עס זענען געגאַנגען וועגען נאָך אַנדערע, נישט ווייניגער גרויזאַמע גזירות, וואָס העגגען ווי אַ חלף איבער יודען.

די שרעקליכע יודישע לאַגע אין רוסלאַנד האָט, נאַטירליך, צוגעצויגען צו זיך די אויפמערקזאַמקייט פון די מערב אייראָפּעאישע יודען און אַרויסגערופען ביי זיי גרויס מיטגעפיהל צו די פערפאָלגטע און ליידענדע ברידער. די אויסלענדישע יודישע צייטונגען זענען געווען פול מיט טרויעריגע נאַכריכטען און קאָרעספּאָנדענציעס פון רוסלאַנד.

ס׳פערשטעהט זיך, אַז מאָנטעפיאָרע האָט געהאַט גענויע נאַכריכטען פון רוסלאַנד. ווי עס איז צו זעהען פון זיינע טאָגבוך־ביכער, פלעגט ער פון יאָהר 1842 אָן בעקומען פון פערשידענע יודישע קהלות אין רוסלאַנד און פּוילען בריף וועגען די דאָרטיגע גרויסע צרות, אויך בקשות וועגען הילף און שוץ. די גזירה פון יאָהר 1843, וועגען פער־

(ווייטער זעה ־־טע זייט).

ר' אברהם אבא'של ווערט רב

(א מעשה)

פון בן ציון פייגאן

נאכדעם ווי ר' אברהם אבאשל האט א צייט משמש געווען ר' נפתלי כץ אין פ"פ דמיין און האט דארטען, ביי איהם משיג געווען, וואס ער האט געדארפט משיג זיין, האט ער זיך בעזעצט אין א דארף נאהענט פון קאריב (לובליגער גובערניע)' און ער האט זיך דארטען מפרנס געווען פון מאכען סמאלע און טערפענטין. ווען ס'איז געווען א יאריד אין די נאהענטע שטעט האט ער ארויסגעפיהרט צו פערקויפען די סמאלע און דעם טערפענטין, אונן קיינער האט נישט געוואוסט, ווער ער איז. ער האט זיך פערבארגען מיט זיינע מעשים און ווער ס'האט איהם געזעהען אדער גערעדט מיט איהם, האט איהם געהאלטען פאר אן עם הארץ. ר' אברהם אבאשל איז געווען פון דעם זעהר שטארק צופרידען און האט אין דארף, זיך מתבודד געווען מיט די הייליגע ספרים און אומגעשטערט, האט ער עוסק געווען אין בגלה און אין בנסתר.

און קיינער אין קאריב. און אומגעגענד האט גאר נישט געוואוסט, וואו דער יוד פון די סמאלע וואוינט? און אזוי ער הייסט? אין יענער צייט איז געווען א תקנה פון דעם „ועד ארבע ארצות", אז יעדער רב זאל תוין די טעג פון חנוכה, ארומפאהרען ארום זיין געגענד, אכטונג צו געבען אויף יודישקייט: איבערקוקען די תפילין און מזוזות, מאכען א רעדע מיט דער בעל-הבית'טע פון פלייש זאלצען, ליכט בענשען און בדומה זאכען, וועלכע א יודישע טאכטער איז מחויב אפצוהיטען. האט דער רב פון קאריב, געמאכט א בסיעה די וואך פון חנוכה, ארום די דערפער נאהענט פון קא"ב, האט ער גאר נישט געדענקט אריינצופאהרען אין דעם דארף, וואו ר' אברהם אבאשל האט געוואוינט, ווייל ער האט גאר נישט געוואוסט, צי דארטען וואוינט עפעס א יוד. האט מען מן השמים געמאכט בלאנדזשען די פוהר, און דער בעל-העגלה האט פערלוירען דעם וועג און ביינאכט, ווען ס'איז געווען א גרויסע קעלט און דער שניי האט געשאטען אונאויפהערליך, זענען זיי קוים אנגעקומען אין יענעם דארף.

צופאהרענדיג אין קרעטשמע, איז דער רב בעוואוסט געווארען, אז דארטען וואוינט א יוד, א סמאלע מאכער, איז ער צוגעגאנגען צו ר' אברהם אבאשלס הויז, האט ער איהם נישט געטראפען אין שטוב, פרעגט ער זיין ווייב: — ער איז איז ערגיץ אייער מאן? ענטפערט זי: — ער איז געגאנגען געבען עסען די בהמות.

זיצט ער און ווארט, געהט אוועק א שעה, צוויי, און ער קומט נאך נישט.

וואונדערט ער זיך דעריבער:

— סטייטש, אין אזא קעלט און ער פערברענגט ביי די בהמות אזוי פיל צייט?

געהט ער ארויס אין דרויסען, הערט ער קולות, וואס לערנען.

געהט ער נאך די קולות, העט הינטער דער שטוב, הערט ער שוין לערנען דייטליך א „מסכת" און ער הערט ווי צוויי מענשען לערנען אין א שטיבעל, וואו ס'לייכט זיך זעהר ליכטיג. עפענט ער אויף די טיר און געהט אריין, דערזעהט ער ווי ר' אברהם אבאשל זיצט אליין איבער א גמרא און ס'ברענט סך-הכל איין ליכטעל. זענען זיי ביידע דערשראקען און פערוואונדערט געווארען. און ר' אברהם אבאשל שטרעקט אויס די האנד און גיט דעם רב „שלום".

זאגט איהם דער רב:

— יונגערמאן, אט א דאס הייסט ביי אייך געבען עסען בהמות?

און וואו איז דער צווייטער, וועלכער האט דא געלערנט מיט אייך צוזאמען?

און פארוואס איז פון איין קליין ליכטעל ביי אייך אזא גרויסע ליכטיגקייט?

האט איהם ר' אברהם אבאשל שוין געמוזט מודה זיין און זיך אנטפלעקען פאר איהם, אז אליהו הנביא איז שכיח ביי איהם, נאר געבעטען האט ער איהם שטארק, אז ער זאל דאס האלטען בסוד, און דער רב האט איהם מבטיח געווען.

ער האט איהם אבער זעהר שטארק געבעטען, אז ווען ער וועט זיין אין שטאט זאל ער אריינקומען צו איהם.

און ר' אברהם אבאשל האט דאס איהם צוליב געטון און אויף יעדען יאריד, ווען ער איז געקומען קיין קא"ב, פערקויפען סמאלע און טערפענטין, איז ער בסוד גדול אריינגעגאנגען צום רב, און זיי האבען זיך פערמאכט אין א בעזונדער חדר, וואו ר' אברהם אבאשל האט איהם, דעם רב, צו פערשטעהען געגעבען אלע שווערע ערטער אינ'ם למוד און איהם פערענטפערט אלע שאלות, וועלכע זענען איהם „קשה" געווען.

באלד ווען דער רב פון קאריב איז קראנק געווארען, האט ער געשיקט רופען צו זיך דעם פרנס חודש און די „שבעה טובי העיר" און זיי אנגעזאגט, אז נאך זיין טויט זאלען זיי צונעהמען אלס רב, איינעם מיט'ן נאמען ר' אברהם אבא, וועלכער וואוינט אין יענעם דארף. אנגעזאגט זיי, איז ער באלד געשטארבען. איז דער פרנס חודש מיט אייניגע חשוב'ע בעלי-הבתים ארויפגעפאהרען אינ'ם דארף, פערפאהרען צו ר' אברהם אבא'שלען, און איהם דערצעהלט, אז זיי זענען געקומען איהם נעהמען פאר רב, אין קאריב, לויט דער צוואה פון זייער פערשטארבענעם רב.

מאכט ער זיך כלומרשט תמ'עוואטע און פרעגט ביי זיי: וואס הייסט א רב? און וואס דארף טון א רב?

ענטפערען זיי איהם: א רב פסקנ'ט א שאלה, פון כשר און טריף, פון מילכיגס מיט פליישיגס א. א. ו. און זיי זענען איהם מפרש, וואס א רב דארף טון, און קוקען זיך איבער זעהר פערוואונדערט.

גיט ער, ר' אברהם אבא'של א זאג צו זיין ווייב:

— הער נאר וואס אט-די יודען זאגען: אז מען טאר גאר נישט מישען קיין פליישיגס מיט מילכיגס. ווערען זיי זעהר דערשראקען, וואס זייער רב האט זיי אנגעזאגט צו נעהמען א ממלא מקומו, אזא פשוט'ען עם הארץ, וואס פערשטעהט אפילו נישט דעם איסור פון „בשר בחלב".

האבען זיי איהם אפגעלאזט, צוריקגעפאהרען קיין קאריב און גערופען אן'אסיפה פון דער גאנצער שטאט און אלעס דערצעהלט.

האבען די שטאט מענשען געזאגט:

אונזער רב ז"ל, איז געוויס געווען אן אדם גדול און ער האט קיין טעות נישט געהאט, און אז ער האט אונז אנגעוויזען אויף דעם ר' אברהם אבא'ן, פון דעם דארף, איז ער געוויס ראוי משמש צו זיין מיט'ן כתר הרבנות, נאר ער איז מסתמא פון די נסתרים, און ער וויל זיך נאך נישט אנטפלעקען, מוזען מיר אויספאלגען די רייד פונ'ם רב און איהם, דעם ר' אברהם אבא'ן ברענגען צו אונז קיין קאריב.

פאהרען זיי נאכאמאל אין יענעם דארף און מען בעט איהם שטארק, ער זאל מיט זיי מיטפאהרען קיין קאריב, אבער, זיי האבען נישט געקאנט פועל'ן ביי איהם באין אופן. און זיי האבען זיך צוריקגעקעהרט קיין קאריב אהן איהם. האבען זיי אפגעווארט און געטראכט אן'עצה, וואס צו טון.

איינמאל אין א יאריד טאג, זענען זיי געוואויער געווארען אז ער, ר' אברהם אבא'של איז דא מיט סמאלע און מיט טערפענטין צום פערקויפען, זענען די נכבדי העיר בראש מיט'ן פרנס חודש, ארויסגעגאנגען צו איהם און בעל כרחו, איהם גענומען, אנגעטון איהם מלבושים פון א רב און איהם בעזעצט אין א שעהנער שטוב, איהם איינגעקויפט אלע נויטיגע ספרים, געבראכט פונ'ם דארף זיין בני בית, איהם געגעבען א „כתב" אונטערגעחתמ'עט פון דער גאנצער שטאט. האט ער געהייסען רופען אן'אסיפה פון דער גאנצער שטאט, און האט זיך אנגערופען:

נו, איך זעה דאך, אז ס'איז דער רצון פון השי"ת, איך זאל אוועקווארפען די סמאלע מיט'ן טערפענטין און ווערען ביי אייך א רב, דאס הייסט נעהמען אויף זיך „עבודת", צו בעדינען די גאנצע שטאט, זיך משתתף צו זיין מיט אייערע פריידען און ליידען, ווייל איך אייך בעטען, ראשית כל, מיר ברענגען א רשימה פון אלע יודען פון דער שטאט און אומגעגענד, מיט זייערע ווייבער און קינדער, זייערע פרנסות און פערדינסטען, כדי איך זאל וויסען פון אייערע אלעמענס לעבען ברוחניות און בגשמיות.

און נאכדעם ווי ער האט פאר זיי געזאגט א גרויסען פלפול וועגען התחייבות פון א מענשען צו גאט (בין אדם למקום) און נאך מעהר די התחייבות פון מענש צו מענש (בין אדם לחבירו). איז מען זיך צוגאנגען זעהר בעגייסטערט פון דעם חריפות'דיגען פלפול פון זייער נייעם רב, מען האט געמאכט די רשימה לויט זיין פערלאנג, און ער האט אנגעטון דאס „איצטלא הדיבנן" אין קאריב, און איז דארטען געווארען מורה הוראה.

——=):O:(=——

פאר אונזערע קינדער

וועכענטליכע בייל‏אגע פון „נייעם פאלקסבלאט"

חיים לייב פוקס.

א לידעל

א. ב. ג.
שיט זיך פונ'ם הימעל

ד. ה.
זילבער שניי.

ו. ז. ח.
קינד מיינס נישט פערגעס:

ט און י. —
פריהלינג באלד צעבליהט

כ. ל. מ.
זון וועט געהן א ברען

נ און ן
וועלען בוימער זיך צעבליי'ן

ס. ע. פ.
באר דערווייל אין שניי —

צ. ק.
פרייליך טאנץ און שטיף

ר. ש. ת.
צו דער זון ארויף.

שפריכווערטער

— ווער ס'האט קיין רחמנות אויף יענעם, האט קיין רחמנות נישט אויף זיך.

— תורה אין קעפעלע, קאשע אין טעפעלע.

— א נאר גלויבט אין יעדער זאך, א קלוגער פארשט פריהער אויס.

— ווער איז רייך? דער וואס איז צופרידען מיט דעם, וואס ער האט.

— מיט דיין גאנצען הארצען זאלסטו קעמפען פאר'ן אמת.

— ווער עס פערשטאפט זיין אויער נישט צו הערען דאס געשריי פון געדריקטען, וועט זיך קיינער נישט אפרופען ווען ער אליין וועט רופען נאך הילף.

— מיט א קליין ביינדעל קען מען זיך אויך דערווערגען.

א ריכטיגער בעוויז

— פארוואס איז זומער הייס? — האט איינער געפרעגט.

— ווייל ווינטער הייצט מען די אויוועגס — האט איהם א צווייטער „חכם" געענטפערט — און געבראכט א ריכטיגען בעוויז דערצו: ווייל מען הייצט ווינטער די אויוועגס, איז טאקע ווינטער קאלט...

דאס קלוגע פאסטוכעל

א פאלקס-מעשה איבערדערצעהלט פון ש. שאפירא

אמאל איז געווען א קליין פאסטוכעל. דאס פאסטוכעל איז געווען זעהר קלוג. זענען מענשען פון אלע עקען לאנד געקומען פערהערען דאס פאסטוכעל און ער האט אויף אלע זייערע פראגעס געגעבען זעהר קלוגע ענטפערס.

איז דאס פאסטוכעל בעריהמט געווארען אין גאנצען לאנד און די מעשיות וועגען זיין חכמה האבען דערגרייכט דעם קעניג, האט ער זיך אויסגעלאכט און נישט געוואלט גלויבען. האט מען געבראכט דאס פאסטוכעל צום קעניג, ער זאל אליין זעהען און זיך איבערצייגען.

זאגט דער קעניג צום פאסטוכעל:

„אויב דו וועסט מיר ענטפערען אויף די דריי פראגען, וואס איך וועל דיך פרעגען, וועל איך דיך אריינעמען אין קעניגליכען פאלאץ אריין און וועל דיך האלטען ווי אן'אייגען קינד".

— וואס זענען די פראגען? — האט דאס פאסטוכעל געפרעגט.

— מיין ערשטע פראגע איז, — האט דער קעניג געזאגט, — וויפיל טראפען וואסער זענען דא אין ים?

אויב דער קעניג וועט לאזען אפשטעלען אלע וואסערען, וואס לויפען אין ים אריין, איידער איך הויב אן צו ציילען, וועל איך דיר זאגען וויפיל טראפענס עס זענען דא אין ים.

דעם קעניג איז דער ענטפער געפעלען, און ער האט געזאגט:

— די צווייטע פראגע איז: וויפיל שטערען זענען דא אין הימעל?

דאס פאסטוכעל האט גענומען א גרויסען בויגען פאפיר און מיט א שארפער פען האט ער געמאכט אזוי פיל קליינע פינטעלעך, אז ס'האט אנגעהויבען שווינדלען אין די אויגען, ווען מען האט דערויף א קוק געטון. דאן האט ער געזאגט צום קעניג:

— ציילט איבער אט די פינטעלעך. אט אזוי פיל שטערען זענען דא אין דעם הימעל.

דאן האט דער קעניג געזאגט:

— וויפיל סעקונדען זענען דא אין דער אייביגקייט?

האט דאס פאסטוכעל געענטפערט:

— ווייט, ווייט פון דאנען שטייט א בארג, איז ער א מייל די לענג, א מייל די ברייט און א מייל די הויך. איינמאל אין הונדערט יאהר קומט צו דעם בארג, א פויגעל און שארפט אן זיין שנאבעל אן בארג. ווען דער בארג וועט אינגאנצען אפגעריבען ווערען, וועט אריבער איין סעקונדע פון דער אייביגקייט.

האט דער קעניג געזאגט:

— דו האסט מיינע פראגען פערענטפערט ווי א חכם.

און דאס פאסטוכעל איז געבליבען בים קעניג אין פאלאץ און איז אויסגעוואקסען א גרויסער און בעריהמטער חכם.

די געשיכטע פון א מעסער

ווען מען גרייט דעם טיש צום עסען, לעגט מען די ערשטע זאך אוועק א לעפעל, א גאפעל, און א מעסער. דאס איז א דריילינג, וואס שיידען זיך זעלטען איינער פון אנדערען. דערנאך ערשט דערלאנגט מען דעם טעלער מיט די שפייז.

אבער איידער מיר קריגען דעם טעלער עסען, דויערט עס אפט א היפשע ווילע. ליגען דערווייל דער מעסער, לעפעל און גאפעל און קוקען אויף אונז מיט שטומע בליקען. די ווילען אונז עפעס דערצעהלען, אבער זיי האבען נעבעך, קיין שום לשון נישט. מוזען מיר דעריבער רעדען פאר זיי.

מיר ווילען דא אלזא דערצעהלען די געשיכטע פון די דאזיגע כלים, וואס ליגען לעבען אונז אויפ'ן טיש.

מעסער און לעפעל

דער מעסער איז אן'אלטער יחסן, נישט נגע־ביגער ווי דער לעפעל. ווען מיר ווילען וויסען די געשיכטע פון די צוויי כלים, מוזען מיר אוועקגעהען ווייט צוריק אין די אלטע צייטען. דער גאפעל אבער האט אמאל גארנישט געהערט צו די כלים, מיט וועלכע מענשען בענוצען זיך ביים עסען. עס איז נאך גאר נישט ווייט די צייט ווען מענשען האבען אבסאלוט נישט געוואוסט אזא זאך ווי עסען מיט א גאפעל.

מעסער'ס אין אלגעמיין זענען געווען פון די ערשטע געצייג, וואס מענשען האבען אנגעהויבען מאכען נאך אין דער אלטער שטיין-צייט, ווען די שטיינערנע כלים זענען נאך געווען נישט אויסגעארבייט און נישט געשליפען. שוין אין יענע אורגראע צייטען, מיט הונדערטער טויזענטער יאהרען צוריק, האבען מענשען זיך געמאכט מעסער'ס צו שניידען פון שארפע שטיינער, אדער פון שארפע ביינער. שפעטער האט מען אנגעהויבען צו מאכען פערשידענע מעסער'ס פון בראנז און פון אייזען.

מעסער'ס האבען מענשען אלזא געהאט פערצייטען אלע-ליי, אבער נישט קיין טיש-מעסער'ס. נישט בלויז פון גאפלען, אויך פון מעסער'ס ביים עסען האט מען נישט געוואוסט אין די אמאליגע צייטען. מ'האט איבערהויפט גאר נישט בעדארפט קיין מעסער אויפ'ן טיש, ווארום אין יענע צייטען פלעגט מען דערלאנגען דאס פלייש אויפ'ן טיש אין קליינע צעשניטענע שטיקלעך. האבען די געסט גאנץ לייכט געקענט לעגען דאס פלייש אין מויל אריין מיט די פינגער אדער מיט לעפלען. איז דערפאר געווען אין א הויז איין איינציגער מעסער. מעהר קיין מעסער'ס האט מען נישט בעדארפט. ברויט האט מען איבערהויפט דעמאלט נישט געשניטען און נישט געדארפט שניידען, ווייל פערצייטען האט מען נישט געבאקען קיין גרויסע דיקע לאבענס ברויט, נאר קליינע, דינע לעבלעך, ענליך צו מצות, וואס האבען זיך זעהר לייכט געלאזט ברעכען.

דער געברויך פון מעסער'ס האט ערשט זיך אנגעהויבען אנטוויקלען און פערשפרייטען מיט 6—7 הונדערט יאהר צוריק, אין 13-טען און 14-טען יאהרהונדערט. עס זענען דעמאלט אויפגעקומען גרויסע מעסער-שמידערייען אין פערשידענע שטאט פון אייראפע. אבער ביז מ'האט אנגעהויבען אוועקלייגען אויפ'ן טיש פאר יעדען גאסט א מעסער, איז נאך אלץ פערגאנגען א היפשע צייט. אין יענע צייטען פון מיטעלאלטער איז געווען אן'אנגענומענע זאך, אז כל זמן א מענש לעבט, דארף ער א מעסער ביי זיך אין קעשענע, אדער אין גורט אריינגעשטעקט. און אז ער קומט צו גאסט, נעמט ער ארויס זיין אייגענעם מעסער און צושניידט די שפייזען, וואס מען דערלאנגט איהם. מיט דער צייט אבער איז מען געווארען העפליכער; מען האט נישט געווארט, דער גאסט זאל ארויסנעמען זיין אייגענעם מעסער, נאר מ'האט אוועקגעלייגט פאר איהם א מעסער אויפ'ן טיש.

——:O:——

דער שאטען און דאס יונגעל

א יונגעל האט אמאל געוואלט בעוויזען,
צו אנכאפען זיין שאטען.
ער האט גענומען גיכער שפרייזען,
נאר ס'איז איהם נישט געראטען:
ווי גיך ער גייט, גייט יענער מיט
ער יאגט זיך, לויפט און פליהט,
דעם שאטען כאפען קען ער נישט.
לסוף הויבט ער אן גיין צוריק,
ער טוט א בליק:
דער שאטען גייט איהם נאך אויף איטליכען
טריט.

בריילאוו.

דער יוד מיט׳ן כתב

(פון דער סעריע: „מענשען פון א גאַנץ יאָהר")

פון יוסף זעלקאָוויטש

אָפּגעשטעקט די שלום־עליכם׳ס האָט דער אורח אַראָפּגעוואָרפען פון די פּלייצעס דאָס אורחי־פּורחי־זעקעל, פערשטעקט עס הינטער אַ ספרים־שאַנק און אָנגעהויבען דערוויזען זיין יחוס מיט אַ כתב, וועלכען ער האָט אַרויסגענומען פון׳ם פּאַס און וועלכער איז געווען, כדי ער זאָל נישט צוריסען ווערען פון דעם אָפּטען אויף־און־צו לייגען, אויסגעקלעפּט אויף אַ לייוועגט.

איז אין אָט דעם כתב געשטאַנען שוואַרץ אויף ווייס, אַז דער מוכ״ז, דאָס מיינט, דער ווייזער טאַקע פון אָט דעם כתב איז אַנ׳איש הגון, אַנ׳אָרענטליכער מענש, הייסט עס, און נישט בלויז, וואָס ער אליין איז אָרענטלעך — ער איז משלשת היוחסין, אויסגעקנייפּט, אויסגעקנעטען און אויסגעדרייט אין אַ יוחס קייט, וואָס ציהט זיך העט אַרויף, אַרויף ממש ביז הינטער׳ן הימעל, יכל ימיו און אַלע זיינע לעבענס־טעג, די טעג פון דעם בריינגער פון דעם כתב, מיינט מען, איז ער געווען אַנ׳עושר, וועמענס עובדא עס איז געווען רק עוסק צו זיין אין מצוות־ומעשים־טובים. רק — ניישרט אַ סיבה איז איהם, רחמנא לצלן געשעהען, וואָס זיין, דעם כתב־ברענגערס אשה, אויך מגזע היוחסין, פערשטעהט זיך, איז קראַנק געוואָרען און האָט בעבעך אַזוי לאַנג געקרענקט, ביז זי האָט די כשרע נשמה אויסגעהויכט מיט פּרוטה, אחרונה מכיסו — די לעצטע פּרוטה פון זיין בייטעל איז מיטגעגאַנגען מיט איהר כשרע נשמה, זאָל זיין אָפּגעשיידט. לכן, דער־יבער בעט דער אונטערגעשריבענע אב״ד דק״ק, היות, ווי דער אורח איז נעבעך אַ שטיקעל תם, וואָס ער איז אויך נעבעך ערשט געוואָרען אַ דאַנק די צרות, זאָל מען זעהען אין די אַלע הייליגע קהלות, וואו נאָר דער כתב־ברענגער וועט זיך ווענדען, זיך אויף איהם מרחם צו זיין, הן אין געבען איהם לייטישע נדבות, הן אין אויסזוכען פאַר איהם עפּעס אַ לייטישען שדוך, כפי יחוסו, לויט דעם ווי עס קומט איהם צו צוליב זיין יחוס ובזכות זה — און אין דעם זכות איז צוגעזאָגט געוואָרען פון דעם אונטערגעשריבענעם הרב אב״ד דק״ק, וועט זיך דער רבונו של עולם אויך מרחם זיין און ס׳וועט קומען דער גואל במהירה בימינו אמן.

דער כתב האָט זיך געענדיגט מיט אַ דאַטום, מיט אַ געציקעלטען אונטערשריפט און מיט אַ רויטען, רונדיגען שטעמפּעל.

דער ערשטער אמת פון כתב האָט זיך אַרויסגעוויזען נאָך אַ בעטראַכטען דעם אורח; אָט זעהט מען טאַקע פאַר זיך אַ תם פון תמים־לאַנד, וועלכער שטעהט מיט אַ פערשפּיצט בלאָנד בערדעל, וואָס גייט יוצא־דופענדיק הויכוועיטס, גראָד ווי זיין יוחס־קייט, די צונג פערלייגט שרעג־אויס איבער׳ן מויל, ווי אַ פּרענט איבער אַ פערמאַכטער קראָם און די אויגען פינטלען, פינטלען מיט התמדה, גראָד ווי עס וואָלט זיי עמיץ געצאָהלט דערפאַר, אין אמת׳ן אָבער פינטלען זיי זיך בלויז צוליב דעם, וואָס זיי האָבען נישט עפּעס אַנדערש צו טון.

דער צווייטער אמת האָט זיך אַרויסגעוויזען נאָכדעם ווי ער האָט אַליין אָנגעהויבען רעדען מכוח אַכצען און דרייצען — וועגען אַ לייטישען שדוך און דערביי געגעבען אָנצוהערען אויף זיין תמימות׳דיגען שטייגער, אַז נעהנטער צום האַרצען איז איהם אַ באַלעבאַטיש מיידעל, וואָס ווייסט נישט פון קיין קונצען און וועט זיין אַ ווייב, ווי גאָט האָט געבאָטען, לכל הפחות, אין פאַל, אַז ס׳איז נישטאָ אַזאַ מיידעל, זאָל מען איהם שדכענען אַנ׳אַלמנה, אָבער, למען השם, א יונגע, אַ בת־בנים, אָבער בשום אופן נישט קיין גרושה, ווייל, ווי עס איז צו זעהען פון דעם יוחס דיינעם, איז ער אַ כהן.

איבערליינענדיג דעם כתב און אויסהערענדיג די דבורים פון דעם תמצוואַטען אורח האָבען די בחורים זיך שטיקער פלייש אויסגעקנייפּט פאַר געלעכטער און עס האָט זיך אָנגעהויבען שיטען מיט ווערטלעך מיט חלצה׳לעך:

— נו, מאַך איהם חתונה, האָסט דאָך אַ באַבען אַנ׳אַלמנה

— ער זוכט דאָך אָבער אַ בת־בנים

— מיט אַ בת־בנים וואָלט איך אַליין אַביסעל חתונה געהאַט

פאַלעק אָבער, וועלכער איז אייביג דערפיבערדיש, און אייביג ממוכן אָפּצוטון פערשידענע שפּיצלעך, איז איצט נישט אויפגעלייגט צו לאַכען, ער איז פערנומען מיט אַ פּלאַן איבער וועלכען ער עצהט זיך דאָ מיט דעם, דאָ מיט יענעם פון די באַלעבאַטישע בחורים פון דעם רעכטען טיש. און אַז דער פּלאַן איז אויסגעאַרבייט געגנוי און מיט אַלע פּיטשעווקעס רופט ער דעם אורח אונטער׳ן אויווען אַרונטער, וואו עס וואַרטען שוין ליפּמאַן דעם רב׳ס. נפתלי דעם דיין׳ס און משה ר׳ לייזערס און זאָגט צו איהם מיט אַ ירא־שמים־מינע אויפ׳ן בעוואַקסענעם פּנים.

— אָט האָבען מיר זיך טאַקע אַדורכגעשמועסט אפשר וועט פאַר אייך זיין אַ שדוך מיין שוועסטער, אַ יונגע אַלמנה, האָט אַנ׳איינגעווירטשאַפטע שטוב, אַ בויד אויפ׳ן מאַרק און אַ ביסעל געלד אין קאַסטען און ס׳פעלט איהר נישט מעהר, ווי אַ קדוש־מאַכער?

ציהט דער אורח מיט די פּלייצעס:

— קוקען, מהיכי־תתי — אַוודאי קען מען קוקען, עס שטעהט דאָך אַזוי: אסור לקדשה עד שיראנה — מען טאָר פריהער קיין אשה נישט מקדש זיין, ביז מען קוקט איהר נישט אָן, און ווײַבאַלד קוקען, פאַרוואָס זאָל ער נישט קוקען באַלד שוין איצט בייטאָג, אויף ווען וועט ער וואַרטען אויף ביינאַכט, ווען אַלע קעץ זענען גרוי?

מילא, איז ער מסכים דער אורח, בלייבט נישט מעהר איבער ווי ליפּמאַן דעם רב׳ס זאָל אויסגעפינען דעם שליסעל פון דעם שמש׳ס דירה, וועלכען דער שמש האָט געלאָזט ביים רב, אוועקפאָהרענדיג היינטיגען פריהמאָרגען מיט זיין ווייב אויפ׳ן יאָהרמאַרק אין אַ באַהענטען שטעטעל, צום שמש אַריינפיהרען משה׳ן ר׳ רייזערס און איהם, ווייל ער איז דער גלאַטיגסטער פון אַלע בחורים, פערשטעלען פאַר אַ נקבה און אַז אַלעס וועט זיין פיקס און פערטיג וועט פאַלעק אונטערקומען מיט דעם אורח...

דאָס אויסגעפינען דעם שמש׳ס שליסעל, דאָס פערשטעלען משה׳ן פאַר אַ נקבה, איז געווען פון די לייכטסטע זאַכען, אָט זיצט ער שוין, משה אָנגעטון אין דער שמשטעס אַ קלייד, אין דער שמשטעס אַנ׳אַלטען געשלייער אויפ׳ן קאָפּ, איבער אַ גראָבען קרבן־מנחה־סדור און אָט עפענט זיך די טיר און פאַלעק קומט אַריין מיט דעם אורח, וועלכער בלייבט שטיין תמעוואַט ביי דער טיר.

— דאָס איז מיין שוועסטער.

רוקט זיך דער אורח נעהנטער, קוקט צום ערשט מיט איין אויג, שפּעטער מיט ביידע, רייסט זיי אויף שטאַרקער — זי געפעלט איהם, די אַלמנה, ער האָט נאָר מורא פאַר איין זאַך, דאָס קול —

— זי זאָל נאָר זיין אַ בת־בנים, זי האָט גאָרנישט קיין קול פון קיין נקיבה!..

— דאָס איז זי נעבעך הייזעריק אַזוי פון שטיין אַ גאַנצען טאָג אויפ׳ן מאַרק און אויסרייסען זיך דאָס האַרץ מיט די פּויערים.

דער אורח פאַלט שוין צו מיט ביידע הענט, ער איז מסכים, גאָר שטאַרק מסכים און ער זעהט ערשט איצט איין, אַז גאָט, ברוך הוא האָט געלענקט זיין מח אויף דער מחשבה אַריינצוקומען אין אונזער שטאָט.

— אויב אַזוי, צו וואָס וואַרט מען? — אויך די אייגענע מעשה: איצט איז דינסטאָג, אַ מזלדיגער טאָג, לאָמיר שיקען נאָך משקה און מאַכען אַ וואָרט, ביינאַכט וועט דאָך שוין זיין מיטוואָך...

— אוודאי, אוודאי, גערעכט, נאָר אָבער, אויב אַ וואָרט דאַרף דאָך זיין אַ מנין...

נו, גוט וועט פאַלעק צוגיין אין בית־המדרש אַריין נאָך אַ פּאָר יודען, און ער, דער חתן, הייסט עס, זאָל דערווייל גיין נאָך משקה.

דערווייל אָבער האָבען די בחורים אין בית־המדרש עפּעס דערשנאַפּט, אַז עפּעס טוט זיך, אַז עפּעס האָט שוין פאַלעק אָנגעבויעט אַ פרישען בנין און דאָ איז נאָך פאַלעק אַריינגעקומען צ ולויפען העבדוס פענדוס און געריפען אַ צוויי־דריי אויפ׳ן אויער, האָט זיך געמאַכט אַ געלויף, אַלע, אַלע האָבען זיי געוואָלט זעהען דאָס טריאַטער, די קאָמעדיע, ווי אַזוי דער אורח וועט שרייבען תנאים מיט די פריש־געבאַקענער נקיבה, וואָס איז ערשט וואָס אוועק פון דער משנה.

דערווייל האָט ליפּמאַן דעם רב׳ס דורכ׳ן פענסטער בעמערקט דעם אָנגעלויף, האָט ער מורא געהאַט, אַז דער אורח וואָס וועט בנתיים אָנקומען מיט דער משקה, זאָל זיך נישט עפּעס מערקען און דאָס טריאַטער וועט צושטערט ווערען, האָט ער פערשלאָסען די טיר.

זענען דאָך אָבער די קלאַפּערס בחורים מיט קראַזש קלאַפּען זיי דווקא, וואָס הייסט מ׳וועט זיי נישט אַריינלאָזען?

דערווייל הערט אַ שכנטע דאָס געקלאַפּעריי און עס חדושט איהר, ווער קען דאָס אַזוי קלאַפּען? — דער שמש מיט דער שמשטע זענען דאָך אויפ׳ן יאָהרמאַרק! קומט זי אַרויס און זעהט: בחורים קלאַפּען.

— וואָס אידאָס פאַר אַ געקלאַפּעריי?

— מיר ווילען אַריינגיין,

— צו וועמען אַריינגיין? זיי זענען דאָך אויפ׳ן יאָהרמאַרק!

— מיר ווייסען שוין צו וועמען...

— אַזוי?.. און די שכנטע הייבט זיך אָן עפּעס אָנצושטויסען...—אַזוי, ווייל זי טאַקע אויך זעהן, וואָס בחורים זענען קאַפּאַבעל צו טון אין אַ פערשלאָסענע שטוב, וועמעס באַלעבאַטים עס זענען נישטאָ אין דער היים, קלאַפּט זי מיט די פויסטען, מיט די הענט און מיט די פיס:

— איהר מאַכט אויף דערינען, אַ נישט לאָז איך די טיר אויפרייסען!

מילא, פערפאַלען, טראַכט זיך ליפּמאַן, וועט מען מוזען דער יודענע אויסזאָגען דעם סוד.

די יודענע אָבער, אַריינקומענדיג און דערזעהענדיג דעם רב׳ס בחור מיט אַ יודענע, אַ פערשלאָסענע טיר... איז איהר בעשטעטיגט געוואָרען איהר חשד... האָט זי אָנגעהויבען געוואַלדעווען:

— געוואַלד! געוואַלד! עס ברענט, דער יצר־הרע ברענט! דעם רב׳ס בחור איינגעשלאָסען מיט אַ נקיבה! און זי טראָגט נאָך אַ געשלייער די פאַסקודניצע! לאָמיך איהר כאַפּט דעם געשלייער אַראָפּרייסען!..

די מעשה פערשטעהט זיך, איז אויפגעקלערט געוואָרען, ווי באַלד זי האָט פון דער „נקיבה" אַראָפּגעריסען דעם געשלייער און עס האָט זיך פאַר איהר ענטפּלעקט ר׳ לייזער דעם קצב׳ס משה.

נאָר וועי דער אורח איז געקומען מיט אַ פלעשעלע־אָנפען אין טאַש און געטראָפען אַ פערשלאָסענע טיר, האָט ער זיך געריבען די אויגען, געהויבט זיך דעם דופּק, געוואָלט זיך איבערצייגען צי איז ער נישט אַמאָל געשלאָפען און די יונגע אַלמנה איז געווען נישט מעהר, ווי אַ שיינער חלום און לסוף, אַז ער האָט זיך צו גאָרנישט דערטראַכט, האָט ער גענומען דאָס זעקעל אויף די פּלייצעס טיף פערוויקט דעם כתב אין בוזים־טאַש און ווייטער געגאַנגען.

מאַשי:ז־לעבער
ווערן אָנגענומען אויסצונייען ביי
ג. נאַרדמאַן, שרודמיעסקאַ 8

א קראַנץ פּערעל

פון דער איבערגעבליבענער זאַמלונג און בעאַרבייטונג

פון תלמוד און מדרש

פון אונזער פערשטאָרבענעם מיטאַרבייטער אברהם שלעזינגער

דאָס, וואָס דו ווייסט פאַר יענעם אסר׳ן, זאָלסטו פאַר דיך נישט מתיר מאַכען.

(שמות רבה כ״ה)

דער מענש בעט אויף שלום, אַפילו ווען ער וועט שוין ליגען אין קבר.

(ברכות ח.)

דעם קלוגען איז גענוג אַ וואָרט, אָבער פאַר׳ן נאַר דאַרף מען אַ שטעקען.

(מדרש משלי כ״ב)

עס קומט נישט צו דער חתונה אָהן אַביסעל אומצופרידענהייט.

(שבת ק״ץ)

דער, וואָס רעדט רכילות הרגעט דריי מענשען, מיטאַמאָל: דער וואָס רעדט און פאַר וועמען ער רעדט און וועגען וועמען ער רעדט.

(ערכין ט״ו).

עס איז נישטאָ קיין אמונה צו אַ בעדינטען

(בבא מציעא פ״ב)

מ׳דאַרף אויסנוצען די געלעגענהייט ווייל נישט יעדען טאָג טרעפט זיך אַ נס.

(פסחים נ.)

דאָס האַרץ דאַרף נישט אַנטרויען איהרע סוֹ־דות דעם מויל, ווייל דאָס מויל האָט אַ שבע צו דער־צעהלען וואָס מ׳דאַרף נישט...

(שוחר טוב ט.)

ווען מ׳משפט אַ גנב, איז כדאי צו וויסען וואו ער טוט אַהין די גנבה. ווייל נישט די מויז איז דער גנב, נאָר דאָס לאָך איז דער גנב.

(גיטין מ״ה).

ס׳איז נישטאָ קיין זאַך, וואָס זאָל נישט זיין וועגען איהר אַ בעמערקונג אין דער תורה.

(תענית ט.)

אויף אַלץ איז דאָ אַנ׳ערזאַץ, אַ חוץ אויף א פרוי, וואָס מ׳לעבט מיט איהר אין דער יוגענד.

(סנהדרין כ״ב)

אַז מ׳וויל וויסען דעם ריכטיגען טעם פון אַ שפּייז, מוז מען פערזוכען פון טאָפּ.

(תנחומא יאתחנן).

פון וואַנען ווייסטו, אַז דיין בלוט איז רויטער פון יענעמס, אפשר איז גאָר יענעמס בלוט רויטער פון דיין בלוט?

(פסחים כ״ה)

עס געווינט יעדען טאָג עפּעס דער, ווער עס קאָנטראָלירט יעדען טאָג זיין פערמעגען.

(חולין ק״ח).

ר. איזראעל.

קאַפּיטעל 39

א סענסאַציאָנעל־עראָטישער ראָמאַן פון דער לאָדזשער ווירקליכקייט

אין דעם מאָמענט האָט די פרוי פּלוצלונג זיך אויפגעשטעלט און מיט שנעלע טריט צוגעגאַנגען צו בערנאַרד׳ן.

קאַלינסקי האָט שאַרף אָנגעקוקט אויף דער פרוי און זיך אַ כאַפּ געגעבען ביים האַרצען. איהם איז פינסטער געוואָרען אין די אויגען, האָט זיך אַ וואַקעל געטון אויף די פיס און זיך געמוזט אין עפּעס אָנכאַפּען ,כדי נישט אומצופאַלען. ער האָט זיך אָבער געשטאַרקט און געהאַלטען מיט אַלע מעגליכקייטען, כדי נישט צו פאַלען אין חלשות. לאַנגע סעקונדען האָט געדויערט און קיינע׳ האָט קיין וואָרט נישט אַרויסגערעדט, ביז קאַלינסקי האָט אויסגעשריגען נישט מיט זיין קול:

— וואָס פאַרא רוחות האָבען זיך אָנגעזעצט אויף מיר, ווער ביזטו דו פערשאָלטענע עקעלהאַפּטע בריאה, אוועק פון מיינע אויגען, וואָס ווילט איהר דאָ מיט מיר מאַכען ,זאָלט איהר טון, אָבער נישט חוזק מאַכען פון מיר. נישט אַריינקריכען מיט אייער ברודיגע נעגעל אין מיין נשמה, אַריין.

— בערנאַרד דו זעהסט נישט פאַר זיך קיין שום רוחות, האָט די פרוי אָנגעהויבען צו רעדען, און די טרעהרען האָבען זי געשטיקט אין האַלז. דאָס בין איך, פרידאַ.

בערנאַרד איז ווי משוגע געוואָרען, ער האָט אָנגעכאַפּט פרידאַן פאַר ביידע הענד, זי אָנגעהויבען שטאַרק צו טרייסלען, און געשריגען:

— פרידאַ, מיין פרידאַ, ניין, דאָס איז נישט מעגליך, פרידאַ לעבט נישט מעהר, איך אַליין בין געווען אויף איהר קבר. איך אַליין האָב פאַר איהר די מצבה געשטעלט, דאָס איז נישט פרידאַ, וואָס ווילט איהר פון מיר?

בערנאַרד האָט איינגאַנצען פערגעסען וואו ער געפינט זיך און וועגען דער געפאַהר וואָס דראָהט איהם. זיינע געדאַנקען האָבען אויפגעהערט צו פונקציאָנירען, ער האָט גאָרנישט געוואוסט וואָס עס טוט זיך מיט איהם. זיינע אויגען זענען ווייט אַרויס פון די אויגען־לעכער, זיין אָטעם איז געווען הייס, ער האָט געקריצט מיט די ציין, און אַ ווילדער שוים איז איהם אַרויס פאַר׳ן מויל. מיט איין שפּרונג איז ער געווען ביי דער טיר, ווי אַ ווילדע חיה איז ער צוגעפאַלען צו איהר און מיט דעם גאַנצען כוח האָט ער זי אַ ריס געטון אַזוי שטאַרק, אַז די טיר האָט זיך מיט אַ קראַכץ אונטערגעגעבען און איז אַריינגעפאַלען אין צימער, צוזאַמען מיט דער טיר זענען אין צימער אַריינגעפאַלען נאָך 2 „דראַבעס", וועלכע זעהט אויס זענען געשטאַנען הינטער דער טיר און אַריינגעקוקט וואָס ס׳קומט פאָר אין צימער,

דאָס אַלץ האָט געדויערט נאָר עטליכע סעקונדען, בערנאַרד איז אַריבערגעשפּרונגען איבער די ליגענדע מאַנספערשוינען, ווי אַ משוגענער איז ער אַדורכגעלאָפען דורכ׳ן קאָרידאָר און אַ צווילדערוועטער איז ער געבליבען שטעהען אין מיטען זאַל, וואו ס׳האָבען זיך דערווייל אָפּגעשפּילט ווילדע, אויסגעלאַסענע אָרגיעס.

— מענשען, האָט ער אַ געשריי געטון. די מוזיק האָט אויפגעהערט צו שפּילען. אַלע זענען געוואָרען שטיל און מיט שרעק געקוקט אויף דעם צעווילדעוועטען מאַנספערשוין.

— מענשען, דאָ קומען פאָר שרעקליכע זאַכען, מ׳האָט מיך אַהער פערנאַרט, כדי מיך אויף אַ שרעקליכען אופן, צו ערמאָרדען און דערביי האָט מען זיך בענוצט מיט גרויזאַמע מיטלען, מענשען, העלפט מיר אַרויסצוגעהען פון דאַנען.

צו בערנאַרדען זענען צוגעגאַנגען עטליכע, זעהט אויס פון די היימישע, מענשען, וועלכע האָבען איהם געוואָלט אַרויספיהרען פון זאַל. פאַר בערנאַרד׳ן האָבען זיך אָבער איינגעשטעלט עטליכע פון די געסט, וועלכע האָבען איהם נישט געלאָזט ייהרען פון אָרט.

— רירט נישט דעם מענש, האָט געזאָגט איינער פון די געסט, און זיך אַרויסגערוקט אויפ׳ן פאָדערגרונד אין זאַל. דער דאָזיגער מענש געפינט זיך איצט אונטער מיין שוץ.

— דאָס איז דאָך אַ משוגענער, האָט געזאָגט איינער פון די היימישע, אָנווייזענדיג אויף בערנאַרד׳ן, לאָזט איהם צוגעהמען פון דאַנען און איהר שטערט אייך נישט אייער פערווייליונג. 3

די אַלע שיכורים, וועלכע האָבען עטליכע מינוט פריהער נישט געוואוסט אַפילו וואָס עס טוט זיך מיט זיי, זענען מיטאַמאָל ניכטער געוואָרען. אַלע האָבען זיך איצט געשטעלט אויף בערנאַרד׳ס זייט און עטליכע קולות האָבען מיטאַמאָל געענטפערט:

— דאָס איז נישט קיין משוגענער, מאַכט איהם נישט פאַר משוגע, זאָל ער בלייבען דאָ צווישען אונז, ביז ער וועט ערקלערען וואָס מיט איהם איז געשעהען.

— מיינע פריינד, האָט בערנאַרד שווער טאַפּענד די ווערטער, איך בין נישט משוגע, איך האָב געזונדע נערווען, אָבער מ׳האָט מיך דאָ מיט עטליכע מינוט פריהער געקענט משוגע מאַכען, איך ערקלער אייך קאַטעגאָריש, אַז מ׳האָט מיך דאָ געוואָלט ערמאָרדען און בעט מיך צו נעהמען אין שוץ. פיהרט מיך אַרויס פון דאַנען.

— איהר דאַרפט גאָרנישט קיין מורא האָבען האָט איינער פון די פערזאַמעלטע געזאָגט, איך בין אַ העכערער בעאַמטער פון דער פּאָליציי און צווישען די, וועלכע געפינען זיך דאָ איך זאָל זענען פערהאַן עטליכע מיינע געהילפען, אויך דאָס הויז איז בעשטעלט מיט פּאָליציי, ווער ס׳וועט זיך וואַגען אייך אָנצורירען וועט פערשפּילען דאָס לעבען.

(פאָרטזעצונג קומט).

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

שטאטישער בודזשעט אויפן יאהר 1932/33

רעדע פון פרעזידענט זשעמיענצקי אויף דער נעכטיגער זיצונג פון שטאט-ראט

איידער איך וועל איבערגעהן ארומצורעדען דעם בודזשעט אויפ'ן יאהר 1932-33 וואלט איך געוואלט געבען עטליכע ידיעות וועגן לייכטער מאכען די אריענטאציע וועגען דער איצטיגער פינאנציעלער לאגע פון דער שטאט, איך וועל אנהויבען פון די ציפער'ן וואס שטעלען פעסט

די הויך פון שטאטישען פערמעגען

און זיין ענדערונג אין פערלויף פון לעצטען קאלענדאר-יאהר. דאס שטאטישע פערמעגען אין 1-טען יאנואר 1931 האט בעטראפען 120.688.000 זלאטיס. אויפ'ן 1-טען יאנואר 1932 — 132.707.000 זל. דאס פערמעגען איז אלזא געוואקסען מיט 12.025.000 זל. צו דעם דאזיגען וואוקס האבען געבריינגט קודם כל דער אויסבוי פון דער קאנאליזאציע. ווייטער דאס אויספערטיגען די הייזער, אויף פאלעסיע, דאס קויפען נייע עלעקטריאוניע-אקציעס, פאר 3.921.000 זלאטעס. אין דערזעלבער צייט זענען נאטירליך אויך געוואקסען

די חובות פון דער שטאט

הגם אין א קלענערער מאס, דעם 1 יאנואר 1931 א סומע פון 37.619.000 זל. און זענען געוואקסען אויפ'ן 1 יאנואר 1932 ביז 43.203.000 זלאטעס. דאס פערמעגען פון דער שטאט איז אין אל"ס. מיין אזויארום געוואקסען אין יאהר 1931 מיט 644.000 זל. די שטאט וועט זיך בעמיהען צופרידענצושטעלען די פרעטענזיעס פון די בעזיצער פון שטאטישע אבליגאציעס דורך מיטלען וועלכע זי וועט געפינען אין דער איצטיגער שווערער לאגע.

די שטאט האט נישט רעגולירט דעם חוב, וואס זי האט גענומען אין באנק גאספאדארסטווא קראיאווע אין דער הויך פון

2 מיליאן דאלאר

פון יאהר 1928, די דאזיגע הלוואה איז פראצענטירט אזש מיט צעהן פראצענט. פאראיאהרען זענען מיר שולדיג געבליבען דער דאזיגער באנק פון פראצענט פון דערמאהנטען חוב א בעדייטענדע סומע. דער חוב פאר פראצענט איז היי-יאהר נאך גרעסער געווארען. ביי די לעצטע אונטערהאנדלונגען האט מען אונז פארגעלעגט צוצורעכענען דעם פראצענט-חוב צו דער הלוואה און פונאנדערלעגען דעם גאנצען חוב אויף ראטעס אין פערלויף פון דרייסיג יאהר. ס'איז אבער מעגליך, אז אלע חובות וואס 502 שטעט זענען שולדיג אין דער הויך פון 708.147.000 זל. וועלען געניסען פון געוויסע הנחות. מיט דער פראגע פערנעהמט זיך א ספעציעלע קאמיסיע, וואס איז אויסגעטיילט געווארען פון פרעזידיום פון מיניסטארען-ראט. דעם חוב פון וועקסלען פון 1 און א האלב מיליאן אויף וואס מיר האבען געהאט די הסכמה פון שטאט-ראט וועלען מיר פינקטליך אפצאהלען.

געוועהנליכע אויסגאבען

איבערגעהענדיג ארומצורעדען דעם אדמיניסטראטיווען בודזשעט מוז איך קודם-כל גלייכשטעלען דאס מיספערשטענדניש וואס האט ארויסגערופען אין דער געזעלשאפט דער נאמען „אדמיניסטראטיווער". פיל מיינען, אז די פאזיציעס וואס געפינען זיך אין אדמיניסטראטיווען בודזשעט ווערען אויסגעגעבען אויף אדמיניסטראציע-אויסגאבען אין גענויען זין פון ווארט, דאס הייסט אז דאס געלד געהט אויף פענסיע פאר בעאמטע, אדמיניסטראציע-אויסגאבען א.א.וו. די אדמיניסטראטיווע אויסגאבען אין גענויען זין פון ווארט בעטרעפען נאר 4,976,000 זלאטעס, וואס בעטרעפט קוים 19 פראצענט פון די אלגעמיינע געוועהנליכע אויסגאבען.

אין אדמיניסטראטיווען בודזשעט געפינען זיך אלע זאכליכע אויסגאבען א חוץ די שטאטישע אונטערנעהמונגען, און בעמליך: אויסגאבען אויף ברוקען, בילדונג, געזונדהייטס און געזעלשאפטליכען שוץ

אויב ס'האנדלט זיך וועגן פערסאנאלע אויסגאבען אין אלע אפטיילונגען פון אדמיניסטראטיווען בודזשעט צוזאמען מיט'ן שול-וועזען און דאקטוירים-הילף האבען בעטראפען אין יאהר 1932-31 5.715.000 זלאטעס, און זענען ביז איצט כסדר קלענער געווארען. צום פערקלענערען זיך פון דער דאזיגער פאזיציע האט געבריינגט קודם-כל דאס אפשאפען די 15-פראצענטיגע צושלאג צו די בעאמטען-פענסיעס, פאר די נידעריגע קאטעגאריעס האט דער מאגיסטראט בעשלאסען צו געבען א געוויסען עקוויוואלענט אין דער פארם פון א ספעציעלער גראטיפיקאציע.

צו פאלעשיע וועט די שטאט אין קומענדיגען יאהר צולעגען

א סומע פון 431,891 זל.

בעת די אויסגאבען אין דעם גרעסטען טייל אפטיילונגען פון היינטיגען בודזשעט ווערען קלענער, ווערען זיי אין איין אפטיילונג גרעסער, דאס איז די אפצאהלונגען פון די חובות, דאס איז קאנסעקווענץ פון נעהמען הלוואות אויף אינוועסטיציע צוועקען. איינע פון די דריי הלוואות אויף קויפען נייע אקציעס פון דער עלעקטריע וועט געפינען א פערגיטיגונג אין דעם וואקסען פון דער דיווידענדע די הלוואות, וואס זענען גענומען געווארען אויפבויען הייזער, וועלען געפינען די פערגיטיגונג אין דעם וואוקס פון די הכנסות פון דירה-געלט.

די שווערסטע זענען די הלוואות וואס זענען גענומען געווארען אויף בויען די קאנאליזאציע. היי יאהר איז גענומען געווארען א הלוואה פון 1.250.000 זלאטעס אין ז.או.פ.ס.; די קאנאליזאציע וועט אין קומענדיגען יאהר געבען איינגאנצען 300 טויזענד זלאטעס, צוליב דעם וואס די הייזער ווערען אין א קליינער צאהל פעראייניגט צו דער קאנאליזאציע-נעץ.

די צווייטע אפטיילונג, וואו די אויסגאבען זענען געוואקסען, זענען וועגן עפענטליכע פלעצער. פון 1.669,000 זל. זענען די אויסגאבען געוואקסען אויף 2.033.000 זלאטעס. דאס קומט צוליב דעם, ווייל

די ברוקען אין לאדז געפינען זיך אין א פאטאלען צושטאנד

און מען מוז אויך בעשעפטיגען די סעזאן-ארבייטער.

אין דער בילדונגס- און קולטור-אפטיילונג האבען מיר אויסגעמיטען דאס פערשמעלערען פון דער טעטיגקייט פון דער זעלבסטפערוואלטונג, נאר אויפן געביט פון די מיטעל-שולען שטרעבען מיר צו פערקלענערן דעם לאסט, וועלכען די זעלבסטפערוואלטונג האט פרייוויליג אויף זיך גענומען, ס'וועלען בהדרגה ליקווידירט ווערען די לעהרער-סעמינארען, די אפשפארונגען וועלען דערווייל דא זיין קליינע, ווייל ס'האנדלט זיך דערווייל וועגן אפשאפען דעם ערשטען קורס, א בעדייטענדע רעדוקציע איז געמאכט געווארען אין די אויסגאבען פאר די שטאטישע פראפעסיאנעלע אוועגד-שולען, די איינשרייבונגען אין די דאזיגע שולען זענען זעהר קליינע, אויף דעם צוועק איז אינגאנצען פרעלימינירט געווארען 430 טויזענד זל. ס'ווערט אויך פראיעקטירט צו רעדוצירען די שעה'ן פון די דאקטוירים-היגיעניסטען אין די שולען, א בעדייטענדע פערקלענערונג וועט אויך זיין

אין דער סובסידיע פון שטאטישען טעאטער

מיר קענען נישט האלטען די דאזיגע פאזיציע אויף דער איצטיגער הויך. ווייל מיר האבען נישט צו בעפרידיגען אפילו די דרינגענדסטע בעדערפעניש פון דער בעפעלקערונג. וועלכע איז געטראפען געווארען דורכ'ן קריזיס. איך שעץ הויך די קולטורעלע בעדייטונג פון טעאטער, אבער דאס דערהאלטען די „פלאצובקע" אויף דער געהעריגער הויך, פערלאנגט די אונטערשטיצונג פון די בריימע קרייזען פון דער געזעלשאפט פשוט דורך דעם וואס די וועלע וקומען אין טעאטער. דער מאגיסטראט האט אויך פראיעקטירט אפצושאפען די סובסידיעס פאר די געזעלשאפטליכע קינדער - היימען. מיר זענען אראויסגעגאנגען פון דער הנחה, אז דער מאגיסטראט קען קוים מיט גרויסע שוועריגקייטען בעפרידיגען איהרע אייגענע אויסגאבען. עס האנדעלט זיך וועגען א סומע פון 35 טויזענד זלאטעס, די בודזשעט-קאמיסיע איז נישט מסכים געווען מיט דער שטעלונג פון מאגיסטראט און די סומע צוריק אריינגעשטעלט אין בודזשעט.

אויפ'ן געביט פון געזונדהייטס - וועזען און געזעלשאפטליכע שוץ

שטעהט דער מאגיסטראט פאר א טראגישער סיטואציע. דער עקאנאמישער קריזיס און די ארבייטסלאזיגקייט בעפיהלט דער זעלבסטפערוואלטונג צו פערגרעסערען די אויסגאבען אויף די דאזיגע צוועקען. אלס שטערונג שטעהט אבער דערזעלבער קריזיס און די פערקלענערונג פון די שטאטישע הכנסות. די אפשפארונגען וואס זענען געמאכט געווארען אין די דאזיגע אפטיילונגען זענען א רעזולטאט פון א געוויסער רעארגאניזאציע און ראציאנאליזאציע און אין א געוויסער מאס פון דער פערבילוגערונג פון לעבענסמיטעל און מלבושים. די קאסטען אין די פריעמדע שפיטאלען זענען בילוגער געווארען בעזונדערס פון די מזונגעים-שפיטאלען, און דעריבער האט דער מאגיסטראט פערגרעסערט די צאהל בעטלעך פון די דערמאנטע קראנקע פון 640 אויף 830.

די סובסידיעס

האבען מיר פערטיילט אויף עטליכע גרופען. עס זענען נישט פערקלענערט געווארען די סובסידיעס אויף סטיפענדיעס פאר שילער פון הויך-שולען, פאר די זעלנערישע יתומים-הייזער. "...„וואלנא ווסעכניצא" גימנאזיע פ. א. וו. פון די יודישע מעדעם- און באראכאור-שולען., די סובסידיעס פאר ספארט-ארגאניזאציעס זענען פערקלענערט געווארען אויף א העלפט. אויף אנדערע אינסטיטוציעס מיט 25 פראצענט. מיר קענען נישט נאכקומען די פאדערונג פון אינערן-מיניסטעריום צו רעדוצירען דעם בודזשעט מיט איבער 8 מיליאן זלאטעס, ווען מיר וואלטען דאס געוואלט טון, וואלטען מיר געמוזט אין דער שווערער צייט אפשטעלען אלערליי אונטערשטיצונגען פאר דער בעפעלקערונג; רעדוצירען די צאהל בעאמטע.

די הכנסות פון אלערליי שטייערן

זענען פלעמ... אויפ'ן היינטיגען יאהר אין א סומע פון 20.160.000 זלאטעס, אויפ'ן קומענדיגען יאהר 19.305.000 זלאטעס, די פערקלענערונג בעטרעפט 855 טויזענד זלאטעס.

אויפ'ן יסוד פון די ידיעות וועגען די הכנסות פון די שטייערן אין פערלויף פון 8 חדשים פון היינטיגען בודזשעט-יאהר קען מען ערווארטען אז די הכנסות פאר'ן גאנצען יאהר וועלען בעטרעפען 21.212.000 זלאטעס. די סומע וואלט געווען גרעסער פון דער פרעלימינירטער סומע אויפ'ן קומענדיגען יאהר מיט 2.607.000 זלאטעס. דאס מיניסטעריום האט בעאויפטראגט אז ס'זאלען נישט פרעלימינירט ווערען דאס איינציהען פון פערלעגענע שטייערען, אין אונזער בודזשעט געפינען זיך אבער נישט די סומען וואס פאלען אויס אויף דעם יאהר שטייערען, נאר דאס וואס קומט אריין פון שטייער'ן, דאס נישט נעהמען קיין פערלעגענע שטייערען וואלט געמאכט גרויסע שוועריגקייטען אין אונזער בודזשעט. דעריבער האט זיך אונז איינגעגעבען צו איבערצייגען דאס מיניסטעריום און ס'איז אריינגעשטעלט געווארען א סומע פון 2.600.000 זל

אויסערגעוועהנליכע בודזשעט

אין אויסערגעוועהנליכען בודזשעט האבען מיר זיך בעגנוגענען מיט די אויסגאבען וואס זענען נויטיג אויף צו פערענדיגען די אנגעהויבענע אינוועסטיציעס און אויף צו בעשעפטיגען סעזאן-ארבייטער, די סומע פון 200 טויזענד זלאטעס איז נויטיג אויפצובוי'ען אין פאלעסיע א וועשעריי און א טרוקנעריי, 750 טויזענד זלאטעס אויף ברוקען און א מיליאן אויף פלאנטאציע-ארבייטען אין די פארקען און סקווער'ען. כדי צו קענען בעשעפטיגען נישט-קוואליפיצירטע ארבייטער, דאס רעאליזירען דעם אויסערגעוועהנליכען בודזשעט איז נאטירליך אפהענגיג דערפון צי ס'וועלען זיך געפינען די נויטיגע מיטלען דערצו. וואס שייך אויסגאבען פאר דער קאנאליזאציע וועט דערויף מוזען בארגען די רעגירונג און בענק.

* * *

דער גאנצער בודזשעט אויפ'ן יאהר 1932-33 צוזאמען מיט דער אדמיניסטראטיווער, געווע...ער און אויסערגעוועהנליכער שפיטאלען, ערציהונגס-אנשטאלטען און שטאטישע אונטערנעהמונגען בעטרעפט אין די הכנסות און הוצאות די סומע פון 46.050.000 זלאטעס. אין היינטיגען יאהר האט ער בעטראפען 56.684,000 זל. אין יאהר 1930-31 איז ער אויסגעפיהרט געווארען אין די הכנסות 59.020.000 זל. און אין די הוצאות 1.1850.00 זלאטעס.

פרייטאג

כח

5

שבט תרצ"ב

פעברואר

זון-אויפגאנג 7.12

זון-אונטערגאנג 4.28

ליכט-צינדען: 4.14

שטיצע פאר ארבייטסלאזע

(—) דער אונטערשטיצונגס-אמט ביים מאגיסטראט איז מודיע, אז דאס איינמעלדען די שטיצע פאר ארבייטסלאזע פאר'ן חודש פעברואר וועט פארקומען לויט פאלגענדען סדר:

היינט, פרייטאג. ד. 5 פעברואר

P R S

שבת, ד. 6 פעברואר

T U W Z Ź

אפטייקען

היינטיגע נאכט-דיזשורען

(2) דאנצער, (זגערזשער 57), גראשקאווסקי, (11 ליסטאפאד 15), בארטאשעווסקי, (פיעטרקאווער 164), גארפיין (פילסודסקי 54), רעמבעלינסקי (אנדזשעיא 28), שימאנסקי, (פושענדזאלגיאנא 15).

פיל פערגעניגען פאר קליינגעלד

איז קומען מארגען שבת, זיך ווייזען אין דער לעצטער קארנאוואל-נאכט אין זאל „א א ז א" (קליינע פילהארמאניע) אויף דער גרויסער רעוויי-פארשטעלונג א.נ. „טאנצט יודעלעך טאנצט"

פרייזען פון 1 ביז 2 זל.

צופעליג דערהרג'עט א מענשען

(—) נאכטען איז אין לאדזער קרייז-געריכט פאריעהמען דער פראצעס נעגען טאדעאוש גערדזשאסקי, וועלכער האט בעת א געיעג אין א וואלד דערשאסען צופעליג דעם פערבייגעהער אנטאני ליקאשינסקי.

דער בעשולדיגטער איז פעראורטיילט געווארען אויף 6 חדשים ארעסט פאר דערהרגענען א מענשען דורך א צופאל.

נייע לעגיטימאציעס פון זשורנאליסטען - סינדיקאט

די פערוואלטונג פון אלג. זשורנאליסטען-סינדיקאט אין לאדז מאכט בעקאנט, אז פון 1 יאנואר 1932 האבען אלע מיטגלידער פון סינדיקאט בעקומען נייע לעגיטימאציעס.

די נייע לעגיטימאציעס, אויסגעשטעלט אויפ'ן לויפענדען יאהר, האבען א גראנאט-לייווענטענע איינבאנד, מיט'ן הערב פון סינדיקאט און מיט א גרויסער שיפער ליניע.

אין צוזאמענהאנג דערמיט זענען די ביז איצטיגע לעגיטימאציעס פון סינדיקאט ערקלערט געווארען פאר אונגילטיג.

פון האנדעלס - אנגעשטעלטען פעראיין

דער האנדעלס-אנגעשטעלטער פעראיין האט זיך איבערגעצויגען פון גדאנסקא 101 אין א נייעם לאקאל אויף פיעטרקאווער 85 (קאשטשושקא 28).

די ביבליאטעק פון פעראיין איז אפען טעגליך.

היינט פרעמיערע!

גיגאנטיש מייסטערווערק פונ'ם קעניג פון די רעזשיסארען Cecil B. De Mille

מאדאם טיזוועל

דראמע פון געגענווארטיגער הייראט.

פרעכטיגע אויסשטאטונג!

אריגינעלע איינפאלען!

אין די הויפט-ראלען:

KAY JOHNSON
REGINALD DENNY
LILJAN ROTH

אנהויב אין געוו. טעג 4.30 נאכמיטאג, שבת און זונטאג — 12 א זייגער בייטאג

פאפולערע פרייזען פון די פלעצער.

די טעמע פון טאג

זענען די נייעסטע

פערפומען

— און —

קאסמעטיק

איז דער מאדערנסטער פערפומעריע

J. DRUKIER

ZAWADZKA 5 — TELEFON 175-92

פאר אנגראסיסטען — ספעציעלער ראבאט.

קאנקורענץ פרייזען!

הורט! דעטייל!

פינאנץ-מיניסטעריום וויל נישט בעפרייען פון צאל

מלבושים. וואס זענען אנגעקומען פון לאנדאן צו פער-טיילען צווישען אריםע יודען

ווי מיר האבען שוין מיטגעטיילט, האט דער ענגלישער הילפס-קאמיטעט געשיקט א פעקעל מל-בושים פאר אריםע יודען אין לאדז, די מלבושים זענען אנגעקומען אויפן אדרעס פון דער יודישער קהלה, ביים אפנעהמען די מלבושים האט די לאד-זער צאל-קאמער פערלאנגט צאל פאר די דאזיגע מלבושים. די קהלה האט זיך געווענדעט צום פי-נאנץ-מיניסטעריום ווענען בעפרייען די דאזיגע מלבושים פון צאל, ווייל זיי זענען בעשטימט צום צערטיילען פאר אריםע יודען.

נעכטען איז אנגעקומען אנ׳ענטפער פון מי-ניסטעריום, אז די מלבושים קענען נישט בעפרייט ווערען פון צאל. ווייל לויט׳ן געזעץ קען מען בע-פרייען נאר אזעלכע זאכען, וועלכע זענען בע-שטימט פאר מענשען וואס האבען געליטען פון סטיכישע קאטאסטראפעס (ערד-ציטעניש, שרפות, עפידעמיעס).

די מלבושים ליגען דעריבער ווייטער אין דער צאל-קאמער און מ׳קען זיי נישט אפנעהמען. די קהלה פערוואלטונג האט בעשלאסען אנצונעה-מען ווייטערדיגע שריט, אז די מלבושים זאלען דאך בעפרייט ווערען פון צאל און זאלען קענען פערטיילט ווערען. א חוץ דעם האט זיך אויך די קהלה געווענדעט צים פארשטעהער פון לאנדאנער רעליעף-קאמיטעט ווענען דעמזעלבען ענין.

געענדערט דער אויסטאוו פון לאקאל-שטייער

(2) די פינאנץ-קאמער האט צוגעשיקט צום מאגיסטראט אנ׳אקולייר וועגען די ענדערונג פון לאקאל-שטייער, לאקאלען פון איין, צוויי, און דריי צימערען בלייבען אין ענדערונג. לאקאלען וואס בע שטעהען פון 4 צימער-ען און מעהר וועט געהעכערט ווערען אויף 12 פראצ.

רעקלאמאציעס אויף בעפרייען פון לאקאל-שטייער, וועלען דעצידירט ווערען פון דער פינאנ, קאמער.

בעפרייט פון לאקאל-שטייער וועלען ווערען ארבייטסלאזע, וואס האבען נישט קיין סובלאקאטאר-רען. דאס איז חל אויף וואוינונגען פון איין צוויי, און דריי שטובען.

בעשווינדעלט 4 סוחרים

שטיינער אנשטאט זאכען

פראצעס אין לאדזער קרייז-געריכט

(2) פ׳ון דעצעמבער פ.י. איז צו דער עקספע-דיציע-פירמע ווינער, פריהייטס-פלאץ 11, געקומען דער צוואנציג-יעהריגער לייזער קירשטיין, פא-מארסקא 33, זיך פארגעשטעלט אלס פערטרעטער פון אנ׳אויסלענדישער פירמע, און פארגעלעגט צו עקספעדירען צו דער פירמע העלפגאט און לאנדס בערג אין ווארשא, אויף קארמעליצקא גאס, עטלי-כע פעקלעך מיט זאקען.

די זאקען האט די ווארשעווער פירמע געזאלט בעקומען ערשט דאן ווען זי וועט בעצאהלען 450 זל. אויף פאסט, קירשטיין האט בעקומען פון דער פירמע ווינער א קוויטונג אויף די 450 זל.

ווען די ווארשאווער פירמע האט בעקומען די פעקלעך, האט זיך ארויסגעשטעלט אז אנשטאט זא-קען, געפינען זיך אין די פעקלעך שטיינער.

די פירמע העלפגאט און לאנדסבערג האט די פעקלעך צוריקגעשיקט צו ווינער׳ן קיין לאדז.

ווינער האט וועגען דער אפערע מודיע געווען דער פאליציי, וועלכע האט קירשטיינען ארעסטירט. די אויספארשונג האט פעסטגעשטעלט אז קירשטיין איז בעגאנגען נאך אפערעס.

בעקומענדיג די קוויטונג פון ווינער׳ן איז ער אוועק צו דער פירמע משה מייערפעלד אויף נא-וואמיעיסקא גאס, דארט זיך פארגעשטעלט אלס הערש מענדעלסאן און געקויפט עטליכע מלבושים אויף א סומע פון 400 זל. ביים בעצאהלען האט ער געגעבען די קוויטונג פון עקספעדיטאר ווינער אויף 4,50 זלאט, וואס דארף אין משך פון אייניגע טעג איינפליסען פון דער ווארשעווער פירמע.

קירשטיין האט בעוויזען אזוי וויט צו פער-טשאקען דעם סוחר מייערפעלד, אז דער לעצטער האט צוגענומען די קוויטונג און נאך א רעשט-געלט געגעבען פופציג זל. מזומן.

פאר פייגע ראזענבלום האט זיך קירשטיין פארגעשטעלט אלס אברהמם ריבאק און אויסגע-שווינדעלט ביי איהר פופציג זלאטעס.

נעכטען איז קירשטיין געשטאנען פאר׳ן לאד-זער קרייז-געריכט און איז פערמשפט געווארען אויף צעהן חדשים תפיסה.

זי האט גע׳גנב׳עט א פעלץ

דערפאר וועט זי אפזיצען 4 יאהר אין תפיסה

(2) דעם 29 אקטאבער האט די דינסט לע-אקאדיא ווראנסקא צוגע׳גנב׳עט א פעלץ ביי איהר בעלעבאסטע אכתר קאליש, קילינסקי 89.

ווען מען האט ווראנסקא׳ן ארעסטירט, האט זיך ארויסגעשטעלט, אז זי איז שוין אייניגע מאל זערמשפט געווארען פאר גנבות.

נעכטען איז אין קרייז-געריכט פארגעקומען איהר פראצעס און זי איז פערמשפט געווארען אויף 4 יאהר שווערע תפיסה.

לאמפען

אין א גרויסען אויסוואהל
מאדערנסטע סטיל-ארטען
צו רעדוצירטע פרייזען

עמפפעהלט די בעקאנטע
לאמפען-פאבריק
SZ. P. SZMALEWICZ
Południowa 8, telefon 164-39
פיהרט אויס בעשטעלונגען לויט אנגעגעבענע צייכנונגען.

Prywatne POGOTOWIE LEKARSKIE
ZIELONA 6,
Telefon 12-333
tel. 12-333
tel. 12-333
ערטיילט דרינגענדע ערצטליכע הילף אין אלע פלוצימדיגע פארפאלען צו יעדער צייט בייטאג און ביינאכט ווי אויך אין אלע אקושעריע און גינעקאלאגישע הילף.

הייגט און פאלג. טעג!

זומער קלאנג-קינא-טעאטער אין לאדז

„SPLENDID"

א פילם וואס האט אויפגעטרייסעלט די גאנצע וועלט. מעכטיגסטע מייסטערווערק גע-שאפען אויפ׳ן גרונד פון דער פאפולערסטער ערצעהלונג פון Teodor Dreiser

„אמעריקאנער טראגעדיע"

רעזשי פון געניאלען Józef von Sternberg שעפער פון די פילמען „מאראקא" און „X 27"
אין די הויפטראלען: Silvia SIDNEY, Philips HOLMES, Frances DEE
מ׳בעט צו קומען אויף די פריהערדיגע סעאנסען .·. פאספארטוס און פרייקארטען אונבעדינג איינגילטיג .·. אויף די פ-יהמארגן-פארשטעלונגען פון 12—3 זענען די פרייזען 75 גר. 1 זל. 1.25

אקציע אין לאדז

לטובת דעם יודישען וויסענשאפטליכען אינסטיטוט אין ווילנע

ווי מיר האבען שוין מיטגעטיילט, ווייל איצט איז לאדז אין אנגעלעגענהייט פון יודישען וויסענשאפטליכען אינסטיטוט אין ווילנע, דער בע-קאנטער שריפטשטעלער און קולטור-געזעלשאפטלי-כער טוער, פאלק האלפערן פון ווילנע.

אויף נעכטען אווענד איז אין לאקאל פון „ארט" פארגעקימען א גרויסע קאנפערענץ פון טו-ערס, וואס שטעהען נאהענט צו דער ארבייט פון יודישען וויסענשאפטליכען אינסטיטוט. דעם פארזיץ האט געפירט רעד. לאזאר פוקס.

אויף דער קאנפערענץ איז ברייט בעהאנ-דעלט געווארען די פראגע, צי עס איז איצט א פאסיקע צייט צו פיהרען אין לאדז א קאמפאניע און געלד-זאמלונג פארן וויסענשאפטליכען אינסטי-טוט. די מעהרהייט פון די אנוועזענדע האבען זיך ארויסגעזאגט, אז הגם עס ווערען אין איצטיגען מאמענט געפירט אקציעס פון אנדערע אינסטיטוצי-יעס, דאך דארף לאדז נישט בלייבען אינטערעסע-ליג אין דער גרויסער ארבייט פון יודישער וויסענ-שאפטליכען אינסטיטוט.

נאך דעם, ווי דער שליח פון אינסטיטוט פאלק האלפערן גיט איבער די שווערע מאטער-יעלע לאגע פון אינסטיטוט און וואס דער אינסטי-טוט נויטיגט זיך אין איצטיגען מאמענט ענטווי-קעלט זיך א לעבהאפטע דיסקוסיע אין וועלכע ס׳בעטייליגען זיך כמעט אלע אנוועזענדע און צום סוף ווערט בעשלאסען צו שאפען א ברייטערן קא-מיטעט פון פריינד פון „ייווא".

עס איז אויסגעוועהלט געווארען אנ׳עקזעקו-טיווו אין וועלכען ס׳געהען אריין: רעד. לאזאר פוקס, שפער, ד״ר שוואלבע, באלבאריושסקי, צימערמאן, זעלקאוויטש, שווארצבערג, כארי, ווי-נאגראד, שולמאן און אלטמאן.

נאך דעם ווערען אויסגעוועהלט: א פ־אפא-גאנדע סעקציע, א פינאנץ-קאמיסיע, א ווערבירונגס-קאמיסיע, א סעקצ״ע פאר וויסענשאפטליכע ארבייט און א סעקרעטאריאט.

עס איז צו האפען, אז די לאדזער יודי-שער געזעלשאפט, וועלכע ווייזט שטענדיג ארויס גרויס אינטערעס ביי געזעלשאפטליכע אקציעס, וועט אויך דאס מאהל ארויסווייזען איהר אקטיווי-טעט און וועט נישט בלייבען גלייכגילטיג צו די גרויסע אויפגאבען פון אזא וויכטיגע אינסטיטוציע ווי עס איז דער יודישער וויסענשאפטליכער אינסטיטוט.

ווי מיר דערוויסען זיך האבען שוין די פער-שידענע סעקציעס אנגעהויבען זייער טעטיגקייט. מיר ווילען האפען, אז די ארבייט פון די זאמעל סעקציע און ווערביר-סעקציע וועט געקרוינט ווע-רען מיט גוטע רעזולטאטען.

גנב׳טע וויינט אין געריכט

און בעט מען זאל זי נישט פעראורטיילען

(2) נעכטען איז אין קרייז-געריכט פארגעקומען דער פראצעס געגען דער גנבטע טראנע ביטנער וועל-כע איז שוין עטליכע מאל בעשטראפט געווארען פאר גנבות.

דאס מאל איז דער פראצעס פערפיהרט געווא-רען פאר ארויסגנבענען פון טאש 200 זל. ביי א געוויסען קאזשימיעזש יאשינסקי, ראדוואנסקא

אין געריכט האט זיך די בעשולדיגטע נישט מודה געווען אין דער גנבה און געוויינט, בעטענ-דיג דעם רעכטער, ער זאל איהר מוחל זיין און נישט בעשטראפען, דערביי האט זי צוגעזאגט נישט מעהר צו גנבענען.

די פאליציישע אויספארשונג האט אבער פעסטגעשטעלט, אז ביטנער ווערט געזוכט פון דער פאליציי אין פאריז. בערלין, ווארשא און אנדערע שטעט, וואו זי האט אויסגעפיהרט פערשידענע גרויסע גנבות.

ביטנער איז פערמשפט געווארען אויף 1 יאהר מיט 8 חדשים תפיסה. נאכ׳ן אפקומען די שטראף וועט זי איבער-געגעבען ווערען די אויסלענדישע גע-ריכטען.

פייערליך געעפנט די „ווייסע וואך" און ווידזעווער „קאנסום"

ביי דער אנוועזענהייט פון פארשטעהער פון דער לאדזער יודישער, פוילישער און דייטשער פרע סע, איז אין דער היינטיגער וואך פייערליך גע-עפענט געווארען די „ווייסע-וואך" און ווידזעווער „קאנסום" אויף ראקיטשינער 54.

קאנסול מאקס קאהן האט אויפגענומען די געסט אין פרעכטיג דעקארירטען לאקאל פון „קאנ-סום", וואס איז מאדערן איינגעריכטעט און צו-געפאסט צו דער פאדערונג פון אנ׳אייראפעאישער האנדעלס-אונטערנעהמונג.

ביי אונז אין שטאט איז דער „קאנסום" א בייעס דער ציל פון דער אונטערנעהמונג ערקלערט קאנסול מאקס קאהן, איז צו פערביליגערען די געברויכס-ארטיקלען, וואס געהערען צום נויטיגסטען געברויך, קודם כל פון ארבייטס-מענש און אויך פון מיטעל-קלאס.

דער „קאנסום" קאן דעם דאזיגען ציל דער-גרייכען א דאנק דעם, וואס עס קומט איהם צו הילף די גראנדיעזע „ווידזעווער" אונטערנעהמונג וואס אר בייט אליין אויס פערשידענע מכשירים פון הויזלי-כען געברויך.

דאס דערפיהרט דערצו, אז די מכשירים זענען ביליגער און דויערהאפטיגער, ווייל זיי ווער-ן געווי-סענהאפט אויסגעארבייט.

אפגע-עדט שוין דערפון, וואסש כלערליי וויס-ווארג-סחורות, וואס שטאמען פון דערזעלבער בע קאנטער „ווידזעווער" אונטערנעהמונג, און צייכענען זיך אויס מיט זייער גוטער קוואליטעט — ווערען אויך צוגעפאסט צו די פערהעלטנישען און בעדינ-גונגען פון דער צייט.

פערהאן ארטיקלען וואס זענען איבעראשענד ביליג און מוזען אזוי-ארום ווערען אנ׳אלגעמיין מאסען-געברויך.

די „ווייסע וואך" ווערט, אויפ׳ן איינ-ן־אר-שען שטייגער, אויסגענוצט פאר א „קאנסום"-פראפאגאנדע, צו דעם צוועק זענען געמאכט געווארען ספעציעלע ביליגע פרייזען, כדי אריינצופירען מיט די „קאנסום"-ארטיקלען און סחורות, אין די ברייטסטע קרייזען פון דער לאדזער געזעלשאפט.

אינטערעסאנטע אינפארמאציעס האט אויך גע-געבען די געסט דער דירעקטאר גייזלער.

קלעפסידרעס
צו זעהר ביליגע פרייזען
נעהמט אן די דרוקעריי פון
„נייעם פאלקסבלאט"
די קלעפסידרעס ווערען איז משך פון 1 שעה אויסגעפערטיגט און פונאנדערגעקלעבט איבער דער שטאט.

אפעלאציע-געריכט האט בעשטעטיגט דעם אורטייל אויף דעם מאז,

וועלכער האט דערהרגעט זיין ווייב

(2) דאס אפעלאציע-געריכט האט בעשטעטיגט דעם אורטייל פון לאדזער קרייז-געריכט, וועלכער האט פערמשפט אויף צעהן יאהר תפיסה דעם היגען איינוואוינער סטעפאן שמיעגירא, וועלכער האט דערהרגעט זיין ווייב מיט וועלכער ער האט געוואוינט 17 יאהר.

„זשיראַרדאָוו" פערקלאגט די אקצ.געז. „שייבלער גראהמאן"

צום אפעלאציע-געריכט

ווי מיר האבען שוין מיטגעטיילט האט די „זשיראַרדאָווער מאַנופאַקטור" פערפיהרט אַ פראַצעס געגען דער אקצ. געז. שייבלער און גראַהמאַן. פאַר באַנאַכען די מוסטער'ן פון איהרע אויסאַרבייטונגען.

דער פראַצעס איז שוין עטליכע מאָל פאָרגעקומען אין געריכט. דאָס האַנדעלס-געריכט האָט די אַנקלאַגע אָפּגעוואָרפען. און בעשלאָסען אַז די זשיראַרדאָווער מאַנופאַקטור דאַרף דער פירמע שייבלער און גראַהמאַן בעצאָהלען 700 ז. געריכטס קאָסטען.

„זשיראַרדאָוו" האָט אַפּעלירט צום אַפּעלאַציע-געריכט אין וואַרשאַ, וואו דער פראָצעס וועט בעטראַכט ווערען אויף איינער פון די נאָהענסטע זיצונגען.

מיכאל קליין

און די רעווי-טרופע אַדאלפיני

וועלען אויפטרעטען מאָרגען, שבת, צוזאַמען מיט די בעליבטע אַרטיסטען פון פילהאַרמאָניע און קאַמעראַל-טעאַטער אין דער קליינער פילהאַרמאָניע „אַזאַ" אין אַ גרויסער רעוו פאַרשטעלונג א. נ. „טאַנצט יודעלעך טאַנצט". פרייזען פון 1 ביז 2 זל.

לאָדזער מיטגלידער פון די ציוניסטישע אינסטאַנצען אין פוילען

אויף די אויבערע אינסטאַנצען פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע אין פוילען זענען אויף דער לעצטער ציוניסטישער לאַנדעס-קאָנפערענץ צ.אַ. געוועהלט געוואָרען פאָלגענדע לאָדזער מיטגלידער: אין צענטראַל-קאָמיטעט: ד"ר מרדכי ברוידאָ, העפ. ד"ר ראָזענבלאַט, משה לימאַן, אין פאַרטיי-ראַט: ל. אוריסאָן, לאַווניק א. יאָעל, מ. ח. רומקאָווסקי, אַ. שפּיראָ, איגוש. י. זשעלינסקי, אַ. בראַווערמאַן און אַלס פערטרעטער ש. לעוו, מ. קאַראָ, ה. פריימאַן.

ארויספאדערונגען פון ארץ-ישראל

עס זענען ערהאַלטען געוואָרען ערלויבענישען אויף צו פאָהרען קיין ארץ-ישראל פאַר מייטעלעס רעלא, מאַטיל, תמר, און שימאָן ברײנדיל.

די דערמאָנטע דאַרפען זיך מעלדען אין א"י-אַמט (שרודמיעיסקא 29) כדי צו ערלעדיגען די ריזע-פאַרמאַליטעטען.

פארלעזונגען

מאָרגען, מוצאי שבת אָוונד קומט פאָר אין דער פאָלקס-אוניווערזיטעט ביי דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע (שרודמיעיסקאַ 29) די ערשטע פון אַ ציקל פאָרלעזונגען אין דער העברעאישער שפּראַך פון רעד. אַ. לובאָשיצקי אויף ד.ט.: „תורת החנוך של היהדות העתיקה". דער איינגאַנג איז פריי.

זונטאָג דעם 7 פעברואַר אָוונד קומט פאָר אַ פאָרלעזונג פון קונסטמאָלער פראָפ. ה. כהנא אויף ד. ט.: „אָביעקטען פון הויז און סינאַגאָגען-קולט ביי יודען. און דינסטאָג דעם 9 ה.ח. — אַ פאָרלעזונג פון ד"ר וו. פאַללעק.

LUNA

די לעצטע טעג!

גרויס קלאַנג-מייסטערווערק פראָדוקציע

FOX

„4 פון לעגיאָן"

קאָנפליקט פון ליבע, אָפּפערונג און שנאה. דראַמאַטישע איבערלעבענישן אויפ'ן גרונד פון די טויטע שטחים פון סאַהאַראַ. אין די הויפּטראָלען:

WARNER BAXTER

MYRNA LOY

אין דער ראָלע פון אַ פרוי — אַ שפּיאָן.

אויסערפראָגראַמען! אָנהייב 4 נאָכמ. שבת זונטאָג און יום-טוב 12 בייטאָג. פרייזן פון די פלעצער שבת און זונטאָג פריהמאָרגן-פאָרשט. צו 50 גר. און 1 זל.

אקאדעמיע צום אנדענקען פון א. ד. גארדאן

צום צעהן-יאָהריגען יאָהרצייט פונ'ם טעאָרעטיקער פון אַרבייטס ציוניזם א. ד. גאָרדאָן אָרדענט אין די ציוניסטישע אַרבייטס-פאַרטיי התאחדות היינט אָוונד אַ אַקאַדעמיע געווידמעט דעם לעבען און ווירקען פון אַ. ד. גאָרדאָן אין דער אַקאַדעמיע נעהמען אַנטייל די ה"ה: ד"ר ח. ברלס, רעד. יוסף לעווי, ד"ר מ. פריליך, און דר. ז. שמערלינג. אַ חוץ דעם וועלען די העברעאישע דראַמאַטישע סטודיע פאָרטראָגען איניגע קאַפּיטלען פון די ווערק פונ'ם פערשטאָרבענעם טעאָרעטיקער וואָס זענען אין ליכט פון דער היינטיגער ווירקליכקייט אינ'ם ציוניזם בעזונדערס אַקטועל.

אויספלוג אין פאזנאנסקיס פאבריק

מאָרגען, שבת קומט פאָר אַן אויספלוג פון דער טוריסטיק און לאַנדקענטשאַפט-סעקציע ביי דער געזעלשאַפט „אָוונד-קורסען" פאַר אַרבייטער אַן אויספלוג אין די אונטערנעהמונגען פון י. ק. פאָזנאַנסקי.

דער זאַמעל-פונקט איז 15-9 פריה פאַר דער פאַבריק.

טאנצט, יודעלעך טאנצט!!!

אַזוי רופט זיך די רעווי-פאַרשטעלונג, וואָס ווערט געגעבען מאָרגען, שבת אָוונד, אין דער קליינער פילהאַרמאָניע „אַזאַ" מיט די בעליבטע אַרטיסטען פון פילהאַרמאָניע און קאַמעראַל-טעאַטער און דעם ליבען גאַסט מיכאל קליין מיט דער טרופע אַדאַלפיני אין דער שפּיץ. פרייזען פון 1 ביז 2 זל.

פארלעזונג פון ה' ב. אייסזראוויטש

היינט, פרייטאָג, 9 אין אָוונד קומט פאָר אין לאָקאַל פון דער יודישער געזעלשאַפט פאַר לאַנד-קענטשאַפט (וואָלטשאַנסקא 35) אַ פאָרלעזונג פון בעוואוסטען יודישען טוריסט ה' באָריס אייסזראָוויטש פון וואַרשאַ א. ד. ט. „מיינע איינדרוקען פון רייזע אין מאָן-בלאַנק".

פון דער יודישער פאלקס-פארטיי

היינטיגען שבת אָוונד קומט פאָר אין לאָקאַל פון דער פאָלקיסטישער אָרגאַניזאַציע, זשעלאַזנע 10-אַ, אַ רעפעראַט פונ'ם ראַטמאַן און פרנס ה' פ. כהרי א. ד. ט. „צי דאַרף דער קליין-סוחר און בעל-מלאכה געהערען צו אַ פאָליטישער פאַרטיי" מיט דיסקוסיאָס, דער פרעלעגענט רעכענט זיך אַלס יעדן אויפ'ן געביט פון דער היסטאָרישער ענטוויקלונג פון קליינהאַנדעל און פערמיטלונג אין זייער השפּעה אויפ'ן יודישען קליינבירגערליכען קלאַס.

אויספלוג פון מארגענשטערן

מאָרגען שבת 9 פריה אָרדענט איין די קולטור-און טוריסטיק-סעקציע ביי דער אַרבייטער-ספּאָרט-געזעלשאַפט מאָרגענשטערן אַן אויספלוג אין די מלוכה'שע טאַבאַק-מאָנאָפּאָלען. זאַמעלפונקט אין לאָקאַל פון מאָרגענשטערן בזשעזשינער 23.

דער לעצטער אויספלוג אין געפּערטס קאָפּעלושען פאַבריק האָט זיך זעהר גוט איינגענעבען צוויי בעאַמטע פון דער פירמע האָבען דעם אויספלוג אין צוויי גרופּען געפיהרט דורך אַלע אָפּטיילונגען פון דער פאַבריק און געגעבען די געהעריגע ערקלערונגען.

דאָס יוגענדליכע אויסזעהן וועסטו דערהאַלטען אויף שטענדיג וואַשענדיג זיך טעגליך מיט דער

— זייף —

Bebe Szofmana

גאסטשפילען פון מיכאל קליין

אין פילהארמאניע

קיין לאָדז איז געקומען נאָר אויף איניגע גאַסטשפּילען דער גוט בעקאַנטער אַרטיסט און זינגער מיכאל קליין וועלכער וועט אויפטרעטען אין פילהאַרמאָניע היינט פרייטאָג אין דער אָפּערעטע „די גאָלדענע חתונה" מאָרגען שבת 12 פריה טרעט אויף ה' קליין אין דער פאָלקס פיעסע דער ישיבה בחור" נאָך די פאַרשטעלונגען וועט פאָרקומען אַ גרויסע רעווי פאַרשטעלונג ווי ס'וועלען אויפטרעטען די פענאָמענאַלע רעווי טרופע אַדאַלפיני מיט די 2 יונגסטע סוברעטין, וועלכע פיהרען אויס פּערשידענע כאַראַקטער טענץ.

דזשעק רעכטצייט אין לאדז

דער אַמעריקאַנער בוּף-קאָמיקער דזשעק רעכטצייט קומט די טעג נאָך לאָדז און וועט זיך בעווייזען אין לאָדזער פילהאַרמאָניע אין אַ גאַנץ נייער קאָמישער אָפּערעטע „יאַנקעלע כוואַט" וועלכע איז מיט רעכטצייטען געשפּילט געוואָרען אין וואַרשאַ אַ לענגערע צייט.

לעצטער יאָר „מלאכט פון דער וועלט" אין „ארריט"

צוליב דעם געוואַלדיגען ערפאָלג וואָס ס'האָט אין „אַרריט" דאָס גלענצענדע פּראָגראַם „מ'לאַכט פון דער וועלט" האָט די דירעקציע בעשלאָסען צו האַלטען אויף דעם אַפיש נאָך איניגע טעג דאָס פּראָגראַם. היינט פרייטאָג ווערען געגעבען 2 פאַרשטעלונגען. מאָרגען שבת 3 פאַרשטעלונגען (4 נ. מ צו ביליגע פרייזען) און אויך 7,45 און 9,45 אָוונד.

אין די נאָהענסטע טעג פירט אויף דער „אַרריט" דאָס 25-טע סענסאַציאָנעלע יובילעאום פּראָגראַם.

גרויסע ארטיסטיש-קינסטלערישע אימפרעזע

פון דער געזעלשאפט קולטור-ליגע

די געזעלשאַפט קולטור-ליגע האָט זיך שוין אין לאָדז קונה שם געווען מיט איהר קולטור-און אויפקלערונגס-אַרבייטען, אַרטיסטישע אָרויסטריטען א. אז. וו.

מאָרגען שבת גרייט די קולטור ליגע אַ נייעם קינסטלערישען אויפטריט. דאָס וועט זיין אַ פאָלקס-קאָנצערט. וואָס וועט איז זיך אַריינגעהמען אַלעס קינסטלערישע און מוזיקאַלישע, וואָס די קולטור-ליגע האָט אין משך פון איהר עקזיסטענץ בעשאַפען. עס בעטייליגט זיך דער גרויסער כאָר פון קולטור-ליגע, וועלכער וועט אויספיהרען אַ גאַנצע רייהע פאָלקס און אַ בייטער לידער. דער בלאָז אָרקעסטער פון דער אינסטיטוציע וועט אויספיהרען די שענסטע מוזיקאַלישע זאַכען פון זיין רעפּערטואַר און די דראַמאַטישע סטודיע „בעגינען" וועט ווייזען איהרע דערגרייכונגען אויפ'ן געביט פון דער טעאַטער-קונסט.

אַ חוץ דעם, וועט נאָך אויפטרעטען דער אַרטיסט סטרוגאַטש מיט זיין רעפּערטואַר און די פידעל-קינסטלערין פ. מאַרקסאָן מיט אַ ספּעציעלען פידעל-קאָנצערט.

די דאָזיגע פילזייטיגע קינסטלערישע אימפּרעזע האָט פערשטעהט זיך, אַרויסגערופען די געהעריגע פּראַאינטערעסירונג אין שטאָט.

משה מאנטעפיארע

(ענדע פון 9-טע זייט).

טרייבען אַלע יודען פון גרעניץ-ראַיאָן, האָט אַרויסגערופען אומצעהליגע וועה-געשרייען און בקשות צו דעם גרויסען יודישען פּאַטריאָט. ער האָט זיך וועגען דעם געזעהען מיט דעם רוסישען באָטשאַפטער (אַמבאַסאַדאָר) אין לאָנדאָן, באַראָן ברוינאָוו. יענער האָט איהם אויסגעטייטשט די זאַך אַזוי, אַז דאָס איז, פערקעהרט, גאָר אַ גליק פאַר די יודען, זיי וועלען זיך מעהר נישט קאָנען פערנעהמען מיט קאָנטראַבאַנד!... זעלבסטפערשטענדליך, האָט ברוינאָוו'ס ערקלערונג מאָנטעפיאָרען נישט בערוהיגט. ער האָט וועגען דער יודישער לאַגע אין רוסלאַנד געהאַט אין לאָנדאָן אַ געשפּרעך מיט די אַמבאַסאַדאָרען פון איניגע אייראָפּעאישע מלוכות, און מיט דעם ענגלישען מיניסטער פּרעזידענט סיר ראָבערט פּיל און דעם אויסערן-מיניסטער לאָרד עבערדין. וואָס ווייטער זענען די ידיעות פון רוסלאַנד געוואָרען אַלץ טרויעריגער. דער געדאַנק וועגען די דאָרטיגע יודען האָט פולשטענדיג פערכאַפּט מאָנטעפיאָרע'ן און איהם נישט געגעבען קיין רוה. אין סוף יאָהר 1845 איז ביי איהם געווען אַ ספּעציעלער יודישער דעלעגאַט פון רוסלאַנד און איהם געבעטען, ער זאָל קומען און זעהען העלפען די רוסישע יודען.

פאַר מאָנטעפיאָרע'ן איז שוין לאַנג געווען קלאָר, אַז ער מוז פאָהרען קיין רוסלאַנד און זעהן אויסווירקען ביים קייזער ניקאָלאַי, אַז די יודישע לאַגע זאָל פערגרינגערט ווערען. ער האָט אָבער געמוזט האַנדלען העכסט פאָרזיכטיג, בערעכענען יעדען שריט זיינעם. ערשטענס האָט מען געדאַרפט קלאָר וויסען, צי ער וועט, חלילה, נישט פערערגערן די זאַך, שאַדען מיט דיין רייזע די יודען אין רוסלאַנד. ער פיהרט וועגען דעם אונטערהאַנדלונגען מיט דעם רוסישען באָטשאַפטער, באַראָן ברוינאָוו, ווי עס ווייזט אויס, האָט זיך יענער אויסגעדרוקט ... געשריבען מיט פעטערבורג. ענדליך האָט מאָנטעפיאָרע פון זיינע ערקלערונגען יעדענפאַלס נישט געקאָנט קויטען, אַז אַלעס וועט זיין רייזע קיין שאַדען נישט ברענגען. מיט לידיגע הענט האָט מען ... געקאָנט קומען. מאָנטעפיאָרע האָט געקראָגען אַ רעקאָמענדאַציע קיין פעטערבורג פון דער ענגלישער קעניגין וויקטאָריאַ; אויך האָט איהם דער אויסערן-מיניסטער לאָרד עבערדין, בעזאָרגט מיט אַ בריף צו דעם ענגלישען באָטשאַפטער אין פעטערבורג, פון באַראָן ברוינאָוו'ן האָט ער בעקומען אַ בריף צו דעם רוסישען אויסערן-מיניסטער, גראַף נעסעלראָדע. דעם 27-טען פעברואַר, 1846, מיט עטליכע טעג פאַר מאָנטעפיאָרע'ס אָפּפאָהר, איז אין אַלע שוהלען אין ענגלאַנד געהאַלטען געוואָרען אַ בעזונדער תפילה, אַז זיין נסיעה קיין רוסלאַנד זאָל האָבען גליק און ערפאָלג.

ווי שטענדיג, האָט אויך דאָס מאָל מאָנטעפיאָרע'ן אין זיין ווייטער נסיעה בעגלייט זיין פרוי און טרייע מיטהעלפערין. דעם 1-טען מערץ זענען זיי אָפּגעפאָהרען קיין בערלין, וואו עס האָט אויף זיי געוואַרט מאָנטעפיאָרע'ס סעקרעטאַר, ד"ר לעווע. אין דער רוסישער באָטשאַפט אין בערלין האָט מען מאָנטעפיאָרע'ן געגעבען די עצה, ער זאָל זיין רייזע אָפּלעגען אויף איניגע מאָנאַט צייט, ווייל אין פריהלינג זענען די וועגען אין רוסלאַנד בעזונדערס שלעכט. ער האָט אָבער וועגען דעם נישט געוואָלט הערען. דעם 10-טען מערץ איז ער און זיין פרוי אינאיינעם מיט ד"ר לעווע און מיט זיינע דינער אָוועקגעפאָהרען פון בערלין. אין יעדע ווייטע צייטען פלעגט מען נישט פאָהרען אַזוי גיך און בעקוועם, ווי איצט. נאָר אין צעהן טעג אַרום זענען זיי דורך קעניגסבערג און טילזיט אָנגעקומען אין די ערשטע רוסישע שטאָט — מיטוי.

—(סוף)—

ביי צאהלרייכע בעשווערדען פון ווייבליכען געשלעכט

בעווירקט דאָס נאַטירליכע ביטערוואַסער

Franciszka Józefa

די אָלערבעסטע ווירקונג. צו בעקומען אין אפט. און סק"ר. אפט.

ראדיא-פראגראם

פרייטאג, דעם 5 פעברואר 1932

11,45 פרעסע-איבערזיכט, 11,58 צייטסיגנאל, 12.10 גראַמאָפאָן, 3,25 פאָרלעזונג, 3,50 גראַמאָפאָן, 4,20 פאָרלעזונג, 4,40 גראַמאָפאָן, 4.55 לעקציע ענגליש, 5,10 פאָרלעזונג, 5,35 לייכטע מוזיק, 6,50 פערשידענעס, 7,15 קאָמוניקאַט פון לאָדזער האַנדעלס-קאַמער, 7,30 רעפּערטואַר, 7,45 ראַדיא-פּרעסע, 8,00 מוזיקאַלישע געשפּרעכען, 8,15 קאָנצערט, 10.40 קאָמוניקאַטען, 10,50 טאַנץ-מוזיק.

שבת דעם 6 פעברואר

11,45 פרעסע-איבערזיכט, 11,58 צייטסיגנאל. 12,10 גראַמאָפאָן, 3,45 בערזע און קאָמוניקאַט פאַר פישער און שיפער, 3,50 גראַמאָפאָן. 4,20 ראַדיא-כראָניק, 4,40 גראַמאָפאָן, 5,00 גאַסטסדינסט, 6.05 פּראָגראַם פאַר קינדער, 6.30 קאָנצערט פאַר יוגענד, 6,50 פערשידענעס, 7,15 קאָמוניקאַט פון לאָדזער האַנדעלס-קאַמער, 7,30 רעפּערטואַר, 7,45 ראַדיא-פּרעסע, 8,00 טראַנסמיסיע פון וואַרשאַ. 8,15 לייכטע מוזיק, 9,55 פעליעטאָן, 10,10 שאָפּענס שאַפונגען. 10,40 קאָמוניקאַטען, 10,50 קאָנצערט פון גראַמאָפאָן פּליטען.

די לעצטע קארנאוואל-נאכט!!!

מיט'ן אַנטייל פון די ליבע געסט מיכאל קליין און די פענאָמענאַלע רעווי-טרופע אַדאַלפיני מיט די בעליבטע אַרטיסטען פון פילהאַרמאָניע און קאַמעראַל-טעאַטער וועט פאָרקומען מאָרגען. שבת אָוונד אין דער קליינער פילהאַרמאָניע „אַזאַ". אין פּראָגראַם קופּלעטען, דועטען, טערצעטען, סקעטשען און טענץ. פרייזען פון 1 ביז 2 זל.

מעלדונגען

האוניברסיטה העממית ע"י ההסתדרות הציונית בלודז

מחר במוצאי השבת, 6/2, ב-7 שעות בערב באולם ההסתדרות הציונית, שרודמייסקא 29 תתקיים הרצאה עברית על הנושא: „תורת החנוך של היהדות העתיקה" המרצה: העורך א. לובושיצקי. הכניסה חנם.

יודיש. סאָצ. אַרב. פאַרטיי „פּועלי-ציון (פאַראייניגט ציוניסטען-סאָציאַליסטען צ.ס.פ.) לאָדז פּיעטריקאָווער 83

פרייטאָג ד. 5/2 פּינקטליך 8.30 אָוונד קומט פאָר אַ ארץ ישראל-אָוונט מיט זעהר אַ רייכען פּראָגראַם. די גאַנצע הכנסה איז בעשטימט פאַרן יאַקאַל-פאָנד פון החלוץ.

שבת, ד. 6/2 4.30 נ. מ. ווייטערדיגע ציקל רעפעראַטען פון ח' קרוי וועגען יודישע און אַלגעמיינע ליטעראַטור.

שבת, ד. 6/2 7.30 אָוונד קומט פאָר אַ קאָלעקטיווער רעפעראַט א.ד.ט. „די געשעהענישען אויפ'ן ווייטען מזרח" מיט'ן אַנטייל פון די ח"ח ל. לעווין, רובינאָוויטש און פנחס א. א.

זונטאָג, ד. 7/2 8 אָוונד קומט פאָר אַ רעפעראַט א.ד.ט. 30 יאָהר קרן קימת לישראל מיט'ן אַנטייל פון די ח"ח י. גאָלדין ראַבינאָוויטש.

גרויסע בעריכטס-פערזאַמלונג אין „החלוץ-המרכזי" ב"ס פילינסקי 60

מאָרגען שבת 6 אָוונד וועט אין לאָקאַל פון „החלוץ-המרכזי" פאָרקומען אַ גרויסע בעריכטס פערזאַמלונג פון 10 טען ציוניסטישען לאַנדעס צוזאַמענפאָהר מיט דער בעטייליגונג פון פרעזעס פון צ. ס. „החלוץ-המרכזי" אין פוילען ח' מרגוליות און אריה שפּיגלער (וואַרשאַ).

פּינקטליך 8 אָוונד קומט פאָר אַ התאחדות פערזאַמלונג אַלע חברים ות ווערען אויפגעפאָדערט צו קומען פּינקטליך. ד"ר ועד.

הלאנג-קינא-טעאטער

APOLLO

היינט פרעמיערע!

גרויסער דאָפּעלטער פּראָגראַם!

1) „דער ווינד פון ים"

מעכטיגע דראַמע לויט דער ערצעהלונג פון זשעראָמסקי. אין די הויפּט-ראָלען:

Marja Malicka, Bodo, Brodzisz, Stępowski.

2) דער מאַטראָז זוכט ליבע

מיט William Haines, Anita Page, Karol Dane.

נעכסטער פּראָגראַם: „אייזלייזונג" און „CHŁOPI"

אָנהויב אין געוו. טעג 4 נאָכמיטאָג, שבת און זונטאָג—12 אַ זייגער בייטאָג

קלאנג-קינא-טעאטער
ZACHĘTA
26 זגערזשער 26
היינט און פאלגענדע טעג!
דער שענסטער קלאנג-זינגענדער פילם פון דער לאנד-פראדוקציע
אויפ'ן גרונד פון דער נאוועלע פון Henryk Sienkiewicz
יאנקא מוזיקאנט
אין די הויפט-ראלען:
Marja Malicka, Witold Conti,
A. Dymsza i Kaz. Krukowski
אויסער'ן פראגראם: קלאנג-צוגאבע
נעכסטער פראגראם: „HAI TANC"
דער זאל איז גוט בעהייצט.
אנהויב אין געוו. טעג 4 נאכמ. שבת, זונטאג 12 בייטאג.

נור אין דער בעוואוסטער פירמע פון אייזען-מעבעל-פאבריק
I. B. WOŁKOWYSKI, ŁÓDŹ
פאבריק-לאגער:
נארוטאוויטשא (דזיעלנא) 11, טעל. 137-70

אין: א מבילינסטע, מבעסטען, מבעקוועמסטען
און דער גרעסטע אויסוואהל
פון מעטאל-בעטען,
מאטראצען פערשידענע סארטען,
קינדעריוועגעלעך,
פעלר-בעטען מעטאלענע,
Perfekt-Patent, ווי אויך וואש-
געשירען, סערוויזען, ווישמאשקעס.
עקזיסטירט פון 1896 יאהר.
איין-קאסטענס, וואנעס, קינדער-בענקלעך, ראווערען א. ד. גל
בעדייטענד נידריגע רייזען!
בעמ: בעטלעך מיט שאיקעס און דראט-מאטראצען פון 40 זל. אן

וויכטיג פאר שניידער-מייסטער און געזעלען!
עס ווערט בעקאנט געמאכט, אז דער בעריהמטער צושניידער-
לעהרער א. אורמאן איז דא אין לאדז און די פראקטישע צושניידע-
קורסען פאר הערען און דאמען ווערען געעפענט דינסטאג,
דעם 2-טען פעברואר אין לאקאל פון יודישער האנדווערקער-
צענטראלע, זשעלאזנא 10A.
איינשרייבן קען מען זיך שוין פון היינט, זונטאג, 10 א זייגער
פריה קאנסטאנטינער 30. ביי שמחה סקאמאלינסקי, אין שניידער-ווערקשטעל.
ווער עס וויל זעלבסטשטענדיג קאנען ארבייטען פאר קאנפעקציע, ווער
עס וויל ארבייטען פאר פרימא קונדשאפט, מוז זיך וואס שנעלער איינ-
שרייבען. דער קורס וועט דויערן איין מאנאט, דער שנעל-קורס וועט
דויערן 3 וואכען. אינפארמאציעס און פראספעקטען ווערען ארויס-
געגעבען אומזיסט.
668

טוך- און קארט-לאגער
Sz. Maroko
לאדז, נאוואמיעסקא 2,
פראנט, 1-טער שטאק, טעל: 159 43
עמפפעהלט צום פריהלינג- און זומער-סעזאן א
גרויסען אויסוואהל פון די נייעסטע און בעסטע
דאמען- און הערען-שטאפען.
פאר שניידער – ספעציעלער ראבאט.
627

יעדער איינציגער
האט זיך איבערצייגט, אז פאר
מעבעל
דיוואנעס, פעלצען, גייה-מאשינען, גארדעראבען אז"וו
צאהלט די העכסטע פרייזען
א. ווייצמאן שענקעוויטש 23
טעלעפאן 191-00.
ביי מיר איז שטענדיג פערשידען געניצטע
מעבעל אין גוטען צושטאנד צו פערקויפען.

„SANATO"
כירורגיש-וועכנעריז-אנשטאלט
אגראדאווא 10, טעל. 213-57
1-טע און 2-טע קלאס
גינעקאלאגיש-וועכנעריז-
אבטיילונג
ד"ר מעד. ש. איינער, ד"ר מעד. י. בוים, ד"ר מעד.
רייטלער-סוריאנסקא ד"ר מעד. וו. אייכנער
פריין פון א געבורט
אין 2-טען קלאס צוזאמען מיט פערהיטונגס-מיטלען
200 זל.
אויפזיכט איבערן קינד ד"ר מעד. י. פאלאאכאוו
כירורגישע אבטיילונג פון ד"ר מעד. מ. סאנטאר

44 וויכטיג פאר מחותנים! 44
קויפט נישט קיין
מעבעל
בעפאר איהר איבערצייגט אייך
נישט אין מיין מעבעל-געשעפט
Ch. ŁAZNIK
44 גדאנסקא (דלוגא) 44
טעל. 162-56
יאר ביי מיר קענט איהר בעקומען פערש. מעבעל
שעהן, גוט און ביליג.
בעמ: כמויח אויך געניצטע מעבעל.
דיוואנעס א. ז. וו.
קומט און איבערצייגט אייך!
44 44

— דורך —
עברי 3 חדשים
פון א-ב ביז עברי און דאווענען דורך 3 חדשים
ווערט געלערנט מיט קינדער פון 4 יאהר אן
דורך מלמדים-ספעציאליסטען אין דעם
בעוואוסטען רעליגיעזען
גן-ילדים פרעבעל-שולע
ביים בית-ספר „תורה-ודת"
פל. וואלנאשטשי (נייע שטאט) 6
קינדער פון 4 ביז 8 יאהר ווערען אהיימגעפיהרט
דורך א ספעציעלען מעגש.
איינשרייבונגען ווערען אנגענומען פון 1–11 מיטאג.

2 pokoje

z umeblowaniem lub bez z używalnością kuchni i telefonu, elektryczności i gazu dla młodego małżeństwa, **do wynajęcia.**
Wiadomość tel. 224-49. 704

רעטשניצע
פון דאקטוירים-ספעציאליסטען
11 בזשעזשינסקער 11
טעלעפאן 137-63
ס'נעהמען אן דאקטוירים פון אלע ספעציאליטעטען
ווילינסקי, זאלצוואסער, לוביש, סלא-
באדסקי, הערשנער, שיפמאן, שמירגעלד,
שמטרלאווסקי.
ווי אויך וויזיטען אין שטאט.
עלעקטריזאציע, אנאליזען, דענטיסטישער קאבינעט.

Dr. med. M. Lerner
ספעציאליסט פאר קינדער-קראנקהייטען
זאכאדניא 64, טעל. 113-09
נעמט אן פון 3 – 5 נאכמ.
181

דיי עלעגאנטסטע
דאמען-טאשען
וואליזען
אין פערשידענע סארטען

צו די ביליגסטע פרייזען בעקומט מען נור ביי די בעקאנטע פירמע
L. Herszfinger
לאדז, פילסודסקיעגא 44
געדענקט די אדרעס! רעעלע בעהאנדלונג!

מיט א רוהיג געוויסען
גאראנטיר איך, אז מיינע
שאמאט-אייוועז
און קוכעז

וואס ווערען ביי מיר אין פאבריק אויסגעפערטיגט, זענען פון די
בעסטע מאטעריאלען געבויט און דעריבער שטארק, דויער-
האפטיג און פינקטליך און רעעל אויסגעפערטיגט.
ביליגע פרייזען! רייכער אויסוואהל!
ס'ווערען אויסגעפערטיגט אלע ארט רעפעראטורען.
פערקויף פון שאמאט-ציגעל און שאמאט-מעהל.
ערשטע שאמאט-אייוועז-פאבריק
י. ב. גרינהאלץ
פיעטריקאווער 37, טעל. 156-64.

שייטלען
מיט פאריזער שריפטען
ווי אויך פערטיגע שייטלען
ווערען ערשטקלאסיג און רעעל אויסגעארבייט
צו ביליגע פרייזען
ביי קערש, סקווערארווא 15

PORADNIA
WENEROLOGICZNA
פון דאקטוירים-ספעציאליסטען
זאוואדזקא 1.
נאר פאר וועגערישע הויט-קראנקה.
און מענער-שוואכע אנאליזען פון בלוט
און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפער.
קאנסיליומס מיט ספעציאליסטען פון אורא-
לאגישע און נערווען-קראנקהייטען.
קווארץ-לאמפ. עלעקטרישער
הייל-קאבינעט קאסמעטיק.
— טעגליך פון 8 פריה ביז 9 אווענד. — —
פון 11 ביז 12 ביי טאג און פון 2 ביז 3 נאכמ.
נעמט-אן א פרוי-דאקטאר נור קינדער און פרויען
זונטאג פון 9 פריה ביז 2 נאכמיטאג.
– בעזונדער ווארטע-צימער פאר פרויען. –
וויזיט 3 זל.

Dr.
HELLER
ספעציאליסט פאר הויט,
וועגערישע קראנקהייטען
און מענער-שוואכע
נאווראט 2 טעל. 79-89
נעמט אן ביז 10 פריה און
פון 4–8 אווענד. פאר פרויען
ספעציעל פון 4–5 נאכמיט
פאר אונבעמיטעלטע
לעטשניצע-פרייזען.

כעמיש-
באקטעריאלאגישע
לאבאראטאריע
פון מאגיסטער
ב. שאץ
פיעטריקאווער 37
פראנט, 2 שטאק.
אנאליזען פון קאל, אורין
לייכעך און אנד.
מעסיגע פרייזען.

Dr. med. Haltrecht
ספעצ. ארצט פאר הויט און גאשלעכטס-קראנקהייטען
נעהמט אן פון 8–9.30 פריה, פון 12.30–1.30 נאכמ.
און פון 5 ביז 9 אוו. זונטאג פון 9 ביז 1 מיטאג.
פיעטריקאווער 10, טעל. 245-21
פאר אונבעמיטעלטע — לעטשניצע פרייזען.
ראמען בעזונדער ווארטע-זאל.

DR. MED. J. LUBICZ
כירורג-ארטאפעד
פאלודניאווא 9, טעל. 183-17
קראנקהייטען פון די ביינער, געלענקען,
פערקרימונגען פון די פלייצעס און גלידער
אייגענע פראצעדוריע פון זעמעליגע ארטאפעדישע
אפאראטען ווי: וואקלדעמס אויף פלאטפוס, קינסטליכע
הענד און פיס, גארטעלען א. ז. וו.
נעהמט אן פון 2.30 ביז 4.30 נאכמיטאג.

Dr. med. NIEWIAŻSKI
ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט-
קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער-שוואכע
אנדזשייא 5, טעל. 159-40
נעמט אן פון 8–11 און פון 6–9 אוו.
זונטאג און יום-טוב פון 9–1 פארמ.
בעזונדערער ווארטע-זאל פאר פרויען.

Dr. med. STUPEL
Ordynator-Roentgenolog Szpitala Miejskiego
האט בעניצט די אויפנאהמען אין רענטגענאלאגיע
אין דער לעטשניצע זגערזשער 17 פון 12–6 נאכמ.
זונטאג פון 12 — 2 מיטאג.
אין וועגערישע קראנקהייטען אין דער היים אויף
מיעלטשארסקיעגא 12 (אקלנא) טעל. 118-28
פון 7–9 אווענד, זונטאג פון 4–6 נאכמ.
אונבעמיטעלטע און ארבייטסלאזע בעראטונגען אין דערהיים
מיטוואך און זונטאג בחנם.

Dr. med. REICHER
פאלודניאווא 28, טעל. 20193
ספעציאל-ארצט פאר מענער-שוואכע-בעהאנדלונג
נעהמט אן פון 8 – 11 פריה און פון 5–8 אווענד.
זונטאג און יום-טובים פון 9 - 1 בייטאג

Dr. A. SZMIRGELD
ספעציאליסט פון נערווענקראנקהייטען
שפראך-שטערונגען, (שטאמלען און אנדערע)
היילונג פון שוואך-ענטוויקעלטע און שווער-
ערציהבארע קינדער
ul. SRODMIEJSKA Nr. 27
טעלעפאן 151-89 פון 5 ביז 7

Dr. Z. Rakowski
ספעציאליסט פאר אויערן-, נאז-, האלז-
און לונגען-קראנקהייטען
11-טען ליסטאפאד 9
קאנסטאנטינער טעלעפאן 127-81
שפרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7. נעמט אויך אן
אין לעטשניצע זגערזשער 17 פון 10 — 11 און פון 2—3

Dr. med.
W. Eychner
אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען
וואלינט איצט 4 צעגעלניאנא 4
(נעבן קינא „טשארי") טעל. 134-72
נעהמט אן פון 2½ – 4 און פון 7 – 8 אווענד.

Dr. med.
H. LUBICZ
ספעציאליסט פאר הויט-, וועגערישע און
געשלעכטס-קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט
צעגעלניאנא 7 (פריהער 43) טעל. 141-32
עמפאנגס-שעה'ן 8 – 10, 12 – 2 און 5 – 8, זונטאג
און יו"ט 9–1. פאר דאמען בעזונדערער ציימער.

DOKTOR
H. WOŁKOWYSKI
צעגעלניאנא 4, טעל. 216-90
ספעציאל-ארצט פאר הויט- און וועגערישע
קראנקהייטען, מענער-שוואכע, אלע ארט
אנאליזען, עלקטראטעראפיע, בעהאנדלונג
מיט קווארץ-שטראהלען.
נעמט אן פון 8–2 און פון 5–9 אווענד.
בעזונדער ווארטע-צימער פאר פרויען

צאהן-ארצט
JAKÓB KARMAZYN
לאדז, פאלודניאווא 2
פאר פערזיכערטע אין דער קראנקען-קאסע
ווערען ווילען בעסער בעשטעלען קינסטליכע צייהן, ווערט
דאס הייבען און ענטפערנען קראנקע צייהן ערלעדיגט
אומזאנסט.

Dr. med. H. Goldblumowa
פרויען-קראנקהייטען און אקושעריע
האט זיך איבערגעצויגען אויף פילסודסקי 59
(עק נארוטאוויטשא) טעל. 113-65
נעמט אן פון 3–5 נאכמיטאג.

Dr. med. 370
H Słobodski
ספעציאליסט פאר אויגען-קראנקהייטען
פעטריקאווער 66 טעל. 241-27
נעהמט אן פון 12–1 און פון 3 – 4.30

קלאנג-קינא-טעאטער
PALACE
אנהייב 4 נאכמ. שבת און זונטאג 12 בייטאג
אויפ'ן 1-טן סעאנס אלע פלעצער 50 גר. און 1 זל.

היינט גרויסע פרעמיערע!
GRETA GARBO
דער לאנג געשט-גצוזעהענער ליבלינג פון דער וועלט, די נעמליכע
אין איהר לעצטער קרעאציע
„דער רייך"
היינט גרויסע פרעמיערע!
אין די איבעריגע ראלען NILS ASTHER i DOROTHY SEBASTIAN „דער רייך" פון Greta Garbo איז א קרעאציע, וואס עס האט
נאך ביז איצט קיין איין אקטריסע נישט געשאפען. אויסער'ן פראגראם: א קלאנג-קאמעדיע אין 2 אקטען ווי אויך די לעצטע קלאנג-אקטואליטעטען.

CORSO
די לאנג-ערווארטעטע באמבע פון געלעכטער! גרויסער רעוועלאציאנס-פראגראם!
1) אמעריקא'ס חשק
פרעכטיגע קלאנג-קאמעדיע-דראמע אין 10 אקטען. אין די הויפטראלן: Bessia Lowe, Slim Summerville, H. Langdon
2) ספעציאליסטען צו גט'ן
ארצי-פרעהליכע קלאנג-פארס אין 6 אקטען מיט די אונפערגלייכליכע קאמיקער COHN i KELLY
הומאר, געלעכטער, סאטירע

קלאנג-קינא-טעאטער
PRZEDWIOŚNIE
זשעראמסקיעגא 74/76
(ווינקל קאפערניקא)

צופאהר מיט די טראמוואיען 5, 6, 8, 9, 1.
אנהויב טעגליך 4 נ"מ. שבת און זונטאג 2 בייטאג. לעצטער סעאנס 10 אווי'.

היינט און פאלג. טעג!
שענסטער פילם פון דער לאנד-פראדוקציע
„די 10 פון פאוויאק"
אין די הויפטראלען: העלדישע עפאפיי פון די געשיכטען פון די פאלקס-קאמפען אין 1906 י. אין די הויפטראלען:
Adam Brodzisz, Bogusław Samborski, Kar. Lubieńska, Zofja Batycka, Józef Węgrzyn
נעכסטער פראגראם: „ליכט פון דער גרויסער שטאט" מיט CHARLIE CHAPLIN
בעמערקונג: פאספארטוס און פרייקארטען שבת און זונטאג אנגעבאדינג אונגילטיג.

RAKIETA
שענקעוויטשא 40 טעל. 141-22
אנהויב 4 א זייגער נאכמ. שבת זונטאג 2 א זייגער
אויפ'ן ערשטען סעאנס אלע פלעצער צו 50 גר.

היינט און פאלגענדע טעג! מעכטיגער קלאנג-פילם א. נ.
די ליבע צווישן די אייז=בערג
— אין די הויפטראלן: Gilbert Roland i Barbara Leonard
אויסער'ן פראגראם: קלאנג-צוגאבען
נעכסטער פראגראם: „פאריזער נעכט"

קינא-טעאטער
BAJKA
רוג בזשויגער, פראנטשישקאנער 31
צופאהר מיט די טראמוואיען 1, 6 און 14.
אנהייב טעגליך 4.30 נאכמ. שבת און זונטאג פון 12—3 נ"מ זענען אלע פלעצער צו 50 און 40 גר. מיט'ן אנטייל פון פערגרעסערטען סימפאנישען ארקעסטער, וואס איז געגלי' צוגע-פאסט צום בילד אונט. לייט. פון ה' לידוויער

היינט און פאלגענדע טעג! היינט און פאלגענדע טעג!
גרויסע פילם-ערצעהלונג וועגן גורל פון א העלדישן ריטער, וועלכער האט מיט פייער און שווערד ערָאבערט טראנען, און מיט'ן ליד און בליק פרויען-הערצער
„GENERAŁ CRACK"
— אין דער הויפטראלע JOHN BARRYMORE
— אויסער'ן פראגראם: פרעכטיגע אמעריקאנער קאמעדיע

קינא-טעאטער
LIRA
לימאנאוווסקיעגא 37.

היינט און פאלגענדע טעג!
מעכטיג דראמאטיש מייסטערווערק — פון דער וועלט-פראדוקציע! —
לויט דער ערצעהלונג — פון — Gabryela Zapolska
„צארעוויטש"
קאנספיראציאנס-אקציע פון רעוואלוציאנערען! דעספאטיום פון צארען! די בלוטיגע רעגירונגען פון דער אנארכיע! נעשיכטען פון גוואלדטאטען און פערב-יעכען
— אין דער הויפט-ראלע: IWAN PETROWICZ
דאס בילד ווערט דעמאנסטרירט ביי כאר-בעגלייטונג
נעכסטער פראגראם: דראמע פראגראם: פאסירונגען פון א נאכט אין 1925

פרייז פון אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי
קליינע אנאנסען
פרייז פון אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

א פעהיגער מענש, וועלכער איז גוט בעקאנט אין דער טעקסטיל-בראנזשע ווי אויך אין דער זאר-קען-בראנזשע פון זעהר פיינעם הערקונפט, זוכט וואס פארא ס'איז בעשעפטיגונג געגען א קליינעם געהאלט. לייכטע פיזישע אדער גייסטיגע ארבייט, די אדרעס צו ערפאהרען אין אדמיניסטראציע פון דער ציייטונג. 999

א גוטער פאמאצניק ריכטעווער ביי א שטע-פער קען זיך מעלדען טארגאווא 38. 765

פערשידענעס

Student ostatniego roku prawa udziela lekcji. Naucza dorosłych szybko gruntownie polskiego. Kilińskiego Nr. 7, m. 26. 719

Zaginiony został kwit inkasowy wyd. przez Bank Komercyjny Piotrk. 26 na sumę Zł. 200.— na imię I. Przytycki. Kwit zostaje unieważniony. 757

א ברייטע קארביר-מאשין ווערט געזוכט צו קויפען. צו ערפאהרען ביי טאמארעק. פאלנאציא 10 740

נעלעגענהייטליך צו פערקויפען איין ערשט-קלאסיגען נייעם פאקען-פאלטען פאר 325 זל. ער-פאהרען ביי גרינשפאן, פיעטרקאווער 46. 762

איך זוך צו קויפען א הענטשקע-מאשינדעל זאכארניע 13 ביי שטערן 748

צו פערקויפען א צושניידער - מאשין אויף עלעקטריע צו קאנפעקציע אין בעסטען צושטאנד ביי בענקעל, דרעווניאנאווסקא 9. 768

א וואוינונג פון 2 צימער און א קוך אויך א צימער מיט א קוך איז פון זאפארט איבערצוגעבען, ביי פרידמאן, קילינסקיעגא 104. 771

מיט 800 זל. איבערצוגעבען צוליב אנרייזע א גוט געשעפט מיט איין איינגעפיהרטער קונדשאפט וואס ברענגט פון 40 ביז 50 זל. וועכענטליך לעווק פולגאצנא 7. 779

צו קויפען בין איך בעפולמעכטיגט א הויז אדער א האלב פון 5 ביז 7 טויזענד דאלאר. מעק-לערס געוואונשען. צו ערפאהרען ביי ... זא-כאדניא 11 פריה ביז 10 און פון 2 ביז 4 נאכמ. 776

עס איז נויטיג

א פעהיגער יונגערמאן, וועלכע בעזיצט עס-ליכע שפראכען זאווי בוכהאלטעריע זוכט א פאס-טען ביי וואס עס זאל נישט זיין, בעקאנט אין יעדער בראנזשע. אויפ'ן פערלאנג קויציע. איז אדמיניסטראציע אונטער „פעהיג". 738

נויטיג א געהילף-ריכטעווער צו א קאמאשען-שטעפער, לייב וויינשטאק זגערזשער 15 762

א שדכן (טע) ווערט געזוכט. אפערטען אונטער „שדכן" אין אדמינ. פון דער ציייטונג 746

ס'ווערען געבראוכט מיידלעך צו דאמען-קליי-דער טאנדייט קליינבוים מלינארסקא 2. 739

עס ווערט געבראוכט א קוואליפיצירטע נייהע-רין צו זומער-טריקא פון זאפארט 6-שערפינג 19 אין דער וועש-פראצאווניע. 745

א טיכטיגער יונגע פון אנשטענדיגע עלטערן קען זיך מעלדען אין געשעפט גאוואמיעיסקא 3 וו. 50 727

א מעבלירט צימער מיט אלע בעקוועמליכ-קייטען (זונען זייט) מיט טעלעפאן, צו פערמיטען. Śródmiejska 46, pr. oficyna, 2-gie piętro telefon 211-12. 763

Umeblowany pokój oddam na pracownię lub na mieszkanie przy inteligentnej rodzinie. Wiadomość Pomorska 14 front 2 piętro m. 4/5. 756

אבצוגעבען א צימער מיט א בעזונדערען איינ-גאנג פאר 2 יונגעלייט, אדער 2 מיידלעך, עווענטועל אויף א פראצאווניע פילסודסקיעגא 56, וו. 5, פראנט 1 שטאק. 764

פון זאפארט איבערצוגעבען א פראנטאווע וואוי-נונג פון 3 צימער און קוך מיט א באלקאן עק ווסכאדניא און ציגעל-גאס ביליג דירה-געלד, צו ערפאהרען אין אדמיניסטראציע. 772

א בעקוועם אָרט צו ארבייטען פאר א דאמען-שניידער'ין צו קליידער איז אפצוגעבען מ. פראהמאן, פיעטרקאווער 120 אין הויף, לינקס אפיציגע פאר-טער 773

א מעבלירט צימער ביליג צו פערדינגען פיל-סודסקיעגא 64 וו. 15. 791

זאפארט איבערצוגעבען א שטוב מיט א גע-וועלב. צו ערפאהרען זשעלאנא 40 ביי ... קעניגשטיין. 790

צו פערדינגען אויף באזארנא 1 א שטוב פון זאפארט ביליג דירה-געלד ביי פאלאנסקי. 787

לאנזשי קענען בעקומען אייניגע יונגעלייט אדער פריילינס אויף פאמארסקא 3, 2-טער שטאק 2 איינ גאנג לינקס, וואוינונג 23. 180

לאקאלען

א גרויס זוניג צימער מיט 2 פענסטער. 2-טער שטאק, ליכט, נעבען טראמוואי - סטאציע איבערצוגעבען בזשעזשינער 57a ביים ווירט. 749

א וואוינונג מיט 2 פענסטער אויפ'ן 3-טען שטאק איז פון זאפארט איבערצוגעבען סקלאדאווא 31 וו. 75. 750

א געוועלב מיט א וואוינונג איז פון זאפארט איבערצוגעבען. צו ערפאהרען קילינסקיעגא 73 וויגאדני. 728

אנ'ארט צו שלאפען פון 1 אדער 2 יונגע-לייט אדער עלטערער הער ביי אנ'עלטערער פא-מיליע, קילינסקיעגא 47 וו. 30. 733

אנ'אינטעליגענטער יונגערמאן זוכט אנ'ארט צו שלאפען אין ראיאן פון פאמארסקא, טארגאווא, אדער מאניסטרעצקא גאס. אפערטען אין אדמ. פון „פאלקסבלאט" אונטער „ג". 741

א שטאל געמויערט אויף 2 קיה מיט א קאנצעסיע פון מאגיסטראט. מיט א קליין צימער'ל איז פון זאפארט צו פערדינגען, וויגאדני, קיליג סקיעגא 73. ס'קען אויך זיין אויף אנ'אנדערע אונטערנעהמונג. 629

צו פערדינגען א שטאל, א שאפע און א צימער. ראיאן גרינער מארק, געאייגנעט פאר א פוהרמאן. צו ערפאהרען ביי בזשעזשינסקי, פיל-סודסקיעגא 53. 744

אבאנעמענטס-פרייז: אין לאדז — 5 זל. א חודש מיט צושטעלען א היים; אויף דער פראווינץ 6—5 א חודש; אין אויסלאנד — 8 זל.
פאר'ן אינהאלט און טערמינען פון די אנאנסען איז דער פערלאג נישט פעראנטווארטליך
די אדמיניסטראציע איז אפען בייטאג און ביינאכט.

אנאנסען-פרייז: פאר'ן טעקסט—18 גר. פרייטאג און ערב יו"ט—24 גר. אין דער זייט 8 שפאלטען
אין טעקסט—40 „ „ „ „ „ 60— „ „ „ „
נאכ'ן טעקסט—12 „ „ „ „ „ 18— „ „ „ „
... 50 ... 100 ... מעלדונגען—10 גר. א ווארט

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Zilberberg. Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat". Piotrkowska 21.